

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ

Η πλατεία ως στοιχείο του πολεοδομικού σχεδιασμού και της αστικής ανάπτυξης στην Ελλάδα και στην υπόλοιπη Ευρώπη: Ιστορική, κοινωνική, οικονομική και λειτουργική θεώρηση

(Square as an element of urban planning and urban development in Greece and Europe: Historical, social, economic and functional consideration)

Προ. Φοιτήτρια
Κωσταρά Ευφροσύνη

Επιβλέπων Καθηγητής
Σεραφεύμ Πολύζος

Κωσταρά Ευφροσύνη

Εξώφυλλο: Σχέδιο πλατείας Τυρνάβου (πηγή: <https://tirnavospress.gr/apokleistiko-nea-plateia-tyrnavoy-ergo-pnois-anaptyxis/>, 2020)

ΔΗΛΩΣΗ

Βεβαιώνω ότι η παρούσα εργασία είναι δική μου, δεν έχει συγγραφεί από άλλο πρόσωπο με ή χωρίς αμοιβή, δεν έχει αντιγραφεί από δημοσιευμένη ή αδημοσίευτη εργασία άλλου και δεν έχει προηγουμένως υποβληθεί για βαθμολόγηση στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ή αλλού. Βεβαιώνω ότι είμαι εν γνώσει των κανόνων περί λογοκλοπής του ΤΜΧΠΠΑ και ότι στο πλαίσιο αυτού έχουν τηρηθεί όλοι οι κανόνες κατά την ακαδημαϊκή δεοντολογία, σχετικά με αναφορές, βιβλιογραφία, κ.λ.π. , τόσο από έντυπες όσο και από ηλεκτρονικές πηγές. Σε περίπτωση λογοκλοπής αποδέχομαι όλες ανεξαιρέτως τις ποινές που προβλέπουν οι εκάστοτε Κανονισμοί του ΠΘ ή και του ΤΜΧΠΠΑ.

Ημερομηνία: ΜΑΡΤΙΟΣ 2024

Ονοματεπώνυμο: Κωσταρά Ευφροσύνη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εμπεριστατωμένη αυτή ανάλυση διερευνά τις πολλές πτυχές της λειτουργίας των πλατειών στην αστική ανάπτυξη και το σχεδιασμό, συμπεριλαμβανομένων των ιστορικών, κοινωνικών, οικονομικών και λειτουργικών πτυχών τους. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τη σημασία των πλατειών ως βασικών αστικών στοιχείων, λαμβάνοντας υπόψη την ιστορική τους εξέλιξη και τη σημαντική επιρροή τους στις πόλεις. Η ιστορική μελέτη παρακολουθεί την εξέλιξη των πλατειών, αναδεικνύοντας τη σημασία τους στο αστικό περιβάλλον. Για να προετοιμαστεί το έδαφος για την περαιτέρω ανάλυση, εξετάζεται η έννοια της πόλης και η σύνθετη σχέση μεταξύ της πλατείας και της πόλης.

Τα χαρακτηριστικά και η διάταξη των πλατειών αποτελούν τα κύρια θέματα του κεφαλαίου 3. Η χρήση και η ελκυστικότητα των πλατειών καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από το μέγεθος, το σχήμα, τα είδη, την προσβασιμότητα, την επίπλωση του δρόμου και την αισθητική τους. Η αστική εμπειρία διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό από τους παράγοντες σχεδιασμού, οι οποίοι περιλαμβάνουν την ταυτότητα, την αίσθηση του τόπου, το τοπίο και την ευελιξία των δραστηριοτήτων.

Στο Κεφάλαιο 4, η έρευνα μετατοπίζεται στην αστική ανάπτυξη και την ακίνητη περιουσία, εξετάζοντας τους τρόπους με τους οποίους οι πλατείες επηρεάζουν τις τιμές των ακινήτων και συμβάλλουν στη γενικότερη ανάπτυξη των πόλεων. Η εξέταση της σχέσης μεταξύ μάρκετινγκ και αστικού σχεδιασμού αποσαφηνίζει επίσης τις οικονομικές επιπτώσεις του σχεδιασμού πλατειών. Εξετάζονται οι λειτουργικές και κοινωνικές πτυχές των πλατειών, το οποίο αναγνωρίζει τη σημασία τους ως χώρων συγκέντρωσης και κοινωνικών κέντρων. Η οικονομική προσέγγιση, αναδεικνύει την οικονομική σημασία των καλά σχεδιασμένων πλατειών στο αστικό περιβάλλον και παρουσιάζει μεθόδους υπολογισμού της αξίας των δημόσιων χώρων.

Οι δυνατότητες μετασχηματισμού των δημόσιων χώρων εξετάζονται στο Κεφάλαιο 6, με έμφαση στο δυναμικό χαρακτήρα των πλατειών και την ικανότητά τους να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες αστικές απαιτήσεις. Οι μελέτες περιπτώσεων ευρωπαϊκών πλατειών, στις οποίες δίνεται έμφαση στο Κεφάλαιο 8, παρέχουν πληροφορίες για τους πολλούς τύπους σχεδιασμού πλατειών που έχουν επιτύχει σε ολόκληρη την Ευρώπη. Παραδείγματα αυτών περιλαμβάνουν την πλατεία Chamberlain, την πλατεία Luza και την πλατεία Ανεξαρτησίας.

Τέλος, η έρευνα μετατοπίζει την προσοχή της στον ελληνικό ρεαλισμό και εξετάζει τη σημασία των ιστορικών πλατειών και τη σχέση τους με το παρελθόν. Παρουσιάζονται τα κριτήρια επιλογής ελληνικών πλατειών, ενώ μελέτες περιπτώσεων όπως η κεντρική πλατεία της Λάρισας και η πλατεία Αριστοτέλους της Θεσσαλονίκης προσφέρουν πληροφορίες για το συγκεκριμένο πλαίσιο. Το συμπέρασμα αυτής της μελέτης υπογραμμίζει τον κρίσιμο ρόλο που διαδραματίζουν οι πλατείες στην αστική ανάπτυξη και τον αστικό σχεδιασμό συνδυάζοντας λειτουργικούς, ιστορικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες.

Λέξεις κλειδιά: Πολεοδομία, σχεδιασμός πλατειών, αστική ανάπτυξη, ιστορική και πολιτιστική σημασία

ABSTRACT

This in-depth analysis explores the many aspects of the function of squares in urban development and planning, including their historical, social, economic and functional aspects. The aim of this study is to explore the importance of squares as key urban elements, taking into account their historical evolution and their significant influence on cities. The historical study traces the evolution of squares, highlighting their importance in the urban environment. To prepare the ground for further analysis, the concept of the city and the complex relationship between the square and the city are examined.

The characteristics and layout of squares are the main themes of Chapter 3. The use and attractiveness of squares are largely determined by their size, shape, types, accessibility, street furniture and aesthetics. The urban experience is largely shaped by design factors, which include identity, sense of place, landscape and flexibility of activities.

In Chapter 4, the research shifts to urban development and real estate, examining the ways in which squares affect property values and contribute to the overall development of cities. Examining the relationship between marketing and urban design also clarifies the economic implications of plaza design. The functional and social aspects of squares are examined, which recognises their importance as gathering places and social centres. The economic approach, highlights the economic importance of well-designed squares in the urban environment and presents methods for calculating the value of public spaces.

The potential for transformation of public spaces is examined in Chapter 6, with an emphasis on the dynamic nature of squares and their ability to adapt to changing urban demands. The European square case studies, highlighted in Chapter 8, provide information on the many types of square design that have been successful across Europe. Examples of these include Chamberlain Square, Luza Square and Independence Square.

Finally, the research shifts its focus to Greek realism and examines the significance of historic squares and their relationship to the past. Criteria for the selection of Greek squares are presented, while case studies such as the central square of Larissa and Aristotelous Square in Thessaloniki offer insights into this context. The conclusion of this study highlights the crucial role that squares play in urban development and urban planning by combining functional, historical, social and economic factors.

Key words: Urban Planning, Square Design, urban development, historical and cultural significance.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με αφορμή την παρούσα εργασία θα ήθελα να ευχαριστήσω πρώτα από όλα το Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης , καθώς μου πρόσφερε μια ευκαιρία για να ολοκληρώσω τον κύκλο σπουδών μου στο Πανεπιστήμιο τις ακαδημαϊκές χρονιές 2017-2024.

Παράλληλα , θα ήθελα να ευχαριστήσω τους καθηγητές μου, ιδιαιτέρως τον υπεύθυνο της διπλωματικής μου κύριο Πολύζο, καθώς μέσω των γνώσεων τους, αλλά και τον προσωπικό τους χαρακτήρα, βοήθησαν να παραμείνει αμείωτο το ενδιαφέρον για τα μαθήματα στην διάρκεια των ετών φοίτησης και συνέβαλαν στην διεύρυνση των γνώσεων μου και στην εξέλιξη μου.

Παράλληλα, ένα ευχαριστώ ακολουθεί και στους συμφοιτητές μου που διατήρησαν ευχάριστο το περιβάλλον κατά την διάρκεια των μαθημάτων και την ιδιαίτερη συμπεριφορά τους.

Τέλος, ευχαριστώ τους δικούς μου ανθρώπους που αποτελούσαν ένα στήριγμα για εμένα και με βοήθησαν να πετύχω τους στόχους μου.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	11
1.1 ΣΚΟΠΟΣ - ΣΤΟΧΟΙ.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ	14
2.1 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ	14
2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ.....	20
2.3 ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΝΝΟΙΩΝ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΗΣ	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΙΑΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ.....	26
3.1.1 ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ	26
3.1.2 ΜΟΡΦΗ.....	27
3.1.3 ΤΥΠΟΙ.....	28
3.1.4 ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ.....	29
3.1.5 ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΔΡΟΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΣΕΙΣ	29
3.1.6 ΟΜΟΡΦΙΑ	30
3.2 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ.....	31
3.2.1 ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ	31
3.2.2 ΑΙΣΘΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ	31
3.2.3 ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ	32
3.2.4 ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΙΝΗΤΑ..	36
4.1 Η ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ της ΠΛΑΤΕΙΑΣ	36
4.2 ΠΩΣ Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΙΣ ΑΞΙΕΣ ΤΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ.....	38
4.3 ΤΟ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΚΑΙ Η ΕΙΚΟΝΑ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΧΩΡΩΝ.....	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	54
7.1 Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΩΣ ΜΕΡΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ (ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΚΟ FORUM)	56
7.2 Η ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΧΩΡΩΝ	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ.....	60
8.1 ΠΛΑΤΕΙΑ CHAMBERLAIN.....	60
8.2 ΓΑΛΛΙΑ: Η ΠΛΑΤΕΙΑ LUZA.....	61
8.3 Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΑΣ	62
8.4 Η MERCADO CENTRAL ΣΤΗ ΒΑΛΕΝΘΙΑ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ	64
8.5 Η ΠΛΑΤΕΙΑ MAIDAN NEZALEZHNOSTI ("ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ").....	65
8.6 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΚΡΑΚΟΒΙΑΣ	67
8.7 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ.....	69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9:ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ	71
9.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ – ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ	71
9.2 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ.....	74
9.3 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ ΛΑΡΙΣΑΣ (ΠΛΑΤΕΙΑ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΜΙΧ. ΣΑΠΚΑ).....	75
9.4 ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.....	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	83
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	85
ΠΑΡΚΟ – ΠΑΡΚΟ ΤΣΕΠΗΣ	85
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ- REFERENCE LIST	86

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Αρχαία αγορά της Αθήνας.....	14
Εικόνα 2: κυκλικές μορφές, ορθογώνιες μορφές και τριγωνικές μορφές πλατείας.....	28
Εικόνα 3: Τύποι πλατειών: κλειστή πλατεία, κυρίαρχη πλατεία, άμορφη πλατεία και πλατεία δρόμου.....	28
Εικόνα 4: Άγαλμα του Thomas Attwood (πολιτικός μεταρρυθμιστής) στα σκαλιά του αμφιθεάτρου.....	60
Εικόνα 5: Σχέδιο της πλατείας Chamberlain, Μπέρμιγχαμ, Ηνωμένο Βασίλειο.....	61
Εικόνα 6: Η πλατεία Luza.....	62
Εικόνα 7: Η πλατεία της Παλιάς Πόλης της Πράγας.....	64
Εικόνα 8: Plaza del Mercado, Βαλένθια.....	65
Εικόνα 9: Η πλατεία Maidan Nezalezhnosti.....	67
Εικόνα 10: Πλατεία της Κρακοβίας.....	68
Εικόνα 11: Κεντρική πλατεία Λάρισας.....	76
Εικόνα 12: Κεντρική πλατεία Λάρισας.....	77
Εικόνα 13: Πλατεία Αριστοτέλους.....	78
Εικόνα 14: Πλατεία Αριστοτέλους, Θεσσαλονίκη.....	80
Εικόνα 15: Παναγία Χαλκέων.....	81

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1 :Τα στοιχεία του μάρκετινγκ πώλης.....	42
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πλατεία, βασικό συστατικό του πολεοδομικού σχεδιασμού και της ανάπτυξης, άσκησε σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση της τοπογραφίας των δήμων και των οικισμών σε όλη την Ελλάδα και την ευρύτερη ευρωπαϊκή ήπειρο για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η ιστορική, κοινωνική, οικονομική και λειτουργική σημασία του εν λόγω αντικειμένου είναι υψίστης σημασίας, όπως τονίζει ο Moughtin (2007). Σε αυτή την εξαντλητική έρευνα, ξεκινάμε μια επιστημονική αποστολή που διασχίζει τις διαστάσεις του χρόνου και του χώρου, με στόχο να ξετυλίξουμε το κουβάρι της περίπλοκης πολυπλοκότητας που ενυπάρχει στην πλατεία. Η προσπάθειά μας επιδιώκει να φωτίσει την εξελικτική της πορεία, τη βαθιά επιρροή της στα αστικά τοπία και τις περίπλοκες αλληλεξαρτήσεις που υπάρχουν μεταξύ αυτών των κοινόχρηστων χώρων και του ευρύτερου κοινωνικοοικονομικού μωσαϊκού.

Η έννοια της πλατείας έχει βαθιά ιστορική και πολιτιστική σημασία στο χώρο της Ελλάδας και της Ευρώπης. Αυτά τα γεωμετρικά σχήματα, κοινώς γνωστά ως πλατείες, πλατείες ή τόποι, λειτουργούν τόσο ως απτά σημεία εστίασης όσο και ως άυλοι κόμβοι πολιτιστικής και κοινωνικής σημασίας εντός των αντίστοιχων κοινοτήτων. Προκειμένου να επιτευχθεί μια ολοκληρωμένη κατανόηση της σημασίας της πλατείας, είναι επιτακτική ανάγκη να ξεκινήσει η διερεύνηση των ιστορικών αρχείων, ξετυλίγοντας έτσι το κουβάρι της εξελικτικής πορείας αυτών των χωρικών οντοτήτων και των ιστορικών συνθηκών κάτω από τις οποίες άνθισαν (Kontogiannis-Mandros, 2018).

Επιπλέον, η έρευνά μας θα εμβαθύνει στα θεμελιώδη χαρακτηριστικά που οριοθετούν μια πλατεία, στις βασικές αρχές σύνθεσής της και στη συνακόλουθη επίδραση αυτών των στοιχείων στο αστικό περιβάλλον. Η ολοκληρωμένη κατανόηση της χωροταξικής διάταξης, των αρχιτεκτονικών συστατικών και των ιδεολογιών σχεδιασμού που αφορούν τις πλατείες είναι επιβεβλημένη προκειμένου να κατανοήσουμε πλήρως τη βαθιά επιρροή τους στην εξέλιξη των αστικών τοπίων.

Η συσχέτιση μεταξύ πλατειών και ακινήτων έχει σημαντική σημασία. Η διασύνδεση μεταξύ της αστικής ανάπτυξης και των αξιών των ακινήτων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ύπαρξη και τη διαμόρφωση των δημόσιων πλατειών σε μια αστική περιοχή, όπως διευκρινίζεται από τους Kontogiannis-Mandros (2018). Καθώς ξεκινάμε την εξέταση αυτής της συγκεκριμένης πτυχής, θα προσπαθήσουμε να διευκρινίσουμε τον τρόπο με τον οποίο η εξέλιξη των πλατειών άσκησε επίδραση στην ουσία των περιβαλλόντων που τις περικλείουν και, αντιστρόφως, πώς τα χαρακτηριστικά αυτά έχουν υποστεί μετασχηματισμό στην αξία τους. Κατά την εξέταση αυτή, θα διερευνήσουμε επίσης τους πολύπλευρους ρόλους και τις περίπλοκες κοινωνικές δυναμικές που ενυπάρχουν στις πλατείες, διαφωτίζοντας έτσι την ικανότητά τους να λειτουργούν ως καταλύτες για την εμπλοκή της κοινότητας, τις πολιτιστικές εκδηλώσεις και τις διαπροσωπικές ανταλλαγές, δημιουργώντας έτσι μια βαθιά αίσθηση κοινοτικής ένταξης και ατομικής ταυτότητας.

Τελικά, η προσπάθεια αυτή θα υπερβεί τα όρια των ευρωπαϊκών συνόρων, καθώς θα προβούμε σε συγκριτική ανάλυση μεταξύ των ευρωπαϊκών πλατειών και των

ανάλογων αντίστοιχων πλατειών παγκοσμίως. Σκοπός μας είναι να διαφωτίσουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που οριοθετούν τις ευρωπαϊκές πλατείες και να εξετάσουμε τη συνακόλουθη επιρροή τους στα αστικά τοπία στα οποία βρίσκονται. Στο πλαίσιο της Ελλάδας και της Ευρώπης, η πλατεία υπερβαίνει τις φυσικές της διαστάσεις, αναλαμβάνοντας το ρόλο ενός ιστορικού αρχείου, ενός καταλύτη για κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες και μιας απόδειξης της διαρκούς επιρροής των δημόσιων χώρων στο πεδίο της αστικής ανάπτυξης.

1.1 ΣΚΟΠΟΣ - ΣΤΟΧΟΙ

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η διεξαγωγή μιας ολοκληρωμένης και πολυδιάστατης έρευνας σχετικά με την κεντρική σημασία των πλατειών στα αστικά περιβάλλοντα της Ελλάδας και της Ευρώπης. Η παρούσα έρευνα στοχεύει να προσφέρει μια ολοκληρωμένη διαλεύκανση των πλατειών, με ιδιαίτερη έμφαση στις ιστορικές, κοινωνικές, οικονομικές και λειτουργικές πτυχές τους. Με την ενασχόλησή της με το εγχείρημα αυτό, πρωταρχικός της στόχος είναι να προσφέρει ανεκτίμητες προοπτικές και πολυμάθεια που μπορούν να ενημερώσουν αποτελεσματικά και να ενισχύσουν το πεδίο των μεθοδολογιών αστικού σχεδιασμού και ανάπτυξης.

Αρχικά, η ιστορική προοπτική προσπαθεί να ανιχνεύσει σχολαστικά την προέλευση και τη μετέπειτα εξέλιξη των πλατειών εντός των γεωγραφικών ορίων της Ελλάδας και της ευρύτερης ευρωπαϊκής ηπείρου. Εμβαθύνοντας στα ιστορικά πλαίσια μέσα στα οποία άνθισαν αυτές οι πλατείες, μπορεί κανείς να διαφωτίσει τις πολύπλευρες επιρροές του πολιτισμού, της αρχιτεκτονικής και της κοινωνίας που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξή τους. Η ολοκληρωμένη κατανόηση της ιστορικής προέλευσης των πλατειών είναι επιτακτική προκειμένου να καλλιεργηθεί μια βαθιά εκτίμηση για την εγγενή σημασία και τη διαρκή σημασία τους στο πεδίο του σύγχρονου αστικού σχεδιασμού.

Επιπλέον, είναι επιτακτική ανάγκη να τονιστεί η ύψιστη σημασία της κοινωνικής διάστασης που ενυπάρχει στις πλατείες. Στόχος μας είναι να προβούμε σε ανάλυση των πλατειών ως κοινόχρηστων χώρων που εκπληρώνουν το ρόλο του κεντρικού κόμβου κοινωνικής αλληλεπίδρασης, πολιτιστικής έκφρασης και κοινοτικών συγκεντρώσεων. Μέσα από μια ολοκληρωμένη διερεύνηση των κοινωνικών προεκτάσεων που συνδέονται με τις πλατείες, μπορεί κανείς να διακρίνει τον αναπόσπαστο ρόλο τους στην καλλιέργεια μιας βαθιάς αίσθησης τοπικότητας, ατομικότητας και ένταξης σε διάφορες κοινότητες. Αυτό, με τη σειρά του, δημιουργεί μια αυξημένη κατάσταση κοινωνικής ενότητας και συμμετοχικότητας.

Η οικονομική πτυχή που αφορά τα τετράγωνα αποτελεί ένα πρόσθετο κεντρικό στοιχείο στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας. Στόχος μας είναι να αξιολογήσουμε τις επιπτώσεις των πλατειών στην πρόοδο των αστικών περιοχών και στην αποτίμηση των ακινήτων, εμβαθύνοντας στον τρόπο με τον οποίο αυτοί οι κοινόχρηστοι χώροι ασκούν επιρροή στις κοντινές επιχειρήσεις και στις αγορές ακινήτων. Η απόκτηση αυτής της γνώσης είναι εξαιρετικά σημαντική για τη διαμόρφωση στρατηγικών που έχουν τη

δυνατότητα να προκαλέσουν οικονομική ανάπτυξη, να αυξήσουν τις αξίες των ακινήτων και να εγγυηθούν τη βιωσιμότητα της αστικής ανάπτυξης.

Εν κατακλείδι, η ολοκληρωμένη εξέταση των πλατειών συνεπάγεται μια σε βάθος ανάλυση της αρχιτεκτονικής τους σύνθεσης, της χωροθέτησής τους και της πολύπλευρης συμβολής τους στη λειτουργική αποτελεσματικότητα και την οπτική ελκυστικότητα των αστικών τοπίων. Ο προσδιορισμός των βέλτιστων μεθοδολογιών στο σχεδιασμό και τη διάταξη των πλατειών είναι υψίστης σημασίας για τη δημιουργία χώρων που διαθέτουν προσβασιμότητα, χρηστικότητα και ικανότητα να ανταποκρίνονται στις διαρκώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις του σύγχρονου αστικού περιβάλλοντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ

2.1 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ

Η εξέταση των πλατειών παράλληλα με αυτή του δημόσιου χώρου σε ένα ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο παραμένει κάπως ελλιπής, καθώς προσεγγίζεται κυρίως μέσα από έναν αποσπασματικό φακό και μια συλλογή διαφόρων παραδειγμάτων και αναφορών. Παρ' όλα αυτά, η προσέγγιση αυτή μας επιτρέπει να φωτίσουμε και να σχολιάσουμε αρχιτεκτονικές πτυχές που προέκυψαν μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο πολεοδομικός σχεδιασμός, ως σκόπιμος και συνεκτικός κλάδος, υπάρχει από την αρχαιότητα, από το 3.000 π.Χ. περίπου. Ωστόσο, μόλις το 300 π.Χ. περίπου άρχισε να αναδύεται η έννοια των ανοικτών δημόσιων χώρων εντός των πόλεων. Πριν από αυτή την περίοδο, το αστικό τοπίο αποτελούνταν κυρίως από δρόμους και μη ανοιχτούς χώρους που κοσμούσαν με βλάστηση και συνήθως βρίσκονταν εκατέρωθεν των ναών. Η καθιέρωση και η επικράτηση του συστήματος των πλατειών σε διάφορες ιστορικές περιόδους μπορεί να αποδοθεί στην προφανή και διακριτή ανάγκη για την παρουσία ενός διακεκριμένου χώρου εντός του αστικού περιβάλλοντος, ο οποίος προορίζεται ειδικά για κοινοτικές δραστηριότητες, εμπορικούς σκοπούς, καθώς και για πολιτικές και θρησκευτικές συγκεντρώσεις (Erdoğan, 2016).

Εικόνα 1: Αρχαία αγορά της Αθήνας. (Πηγή: <https://blogs.sch.gr/>)

Η πλατεία, ως πεμπτουσία της μορφής, παρατηρείται να εκδηλώνεται στην Αγορά της αρχαίας Ελλάδας, σύμφωνα με την ανάλυση πολλών μελετητών. Στο πλαίσιο αυτό, αναλαμβάνει κεντρικό ρόλο στη διάταξη και τη δόμηση του δομημένου περιβάλλοντος. Ο Αριστοτέλης παρέχει μια ζωντανή απεικόνιση της Αγοράς, όπου διακρίνεται μια διακριτή πολιτική διάταξη των χωρικών στοιχείων. Παρ' όλα αυτά, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η αρχιτεκτονική διάταξη δεν αποτυπώνει πλήρως την οριοθέτηση μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου χώρου. Το χωρικό πεδίο υφίσταται μια σταδιακή διαδικασία κορύφωσης, η οποία χαρακτηρίζεται από την έλλειψη προσήλωσης σε ένα ενιαίο εννοιολογικό πλαίσιο στην αρχιτεκτονική συγκρότηση των οικοδομημάτων (Αραβαντινός, 1988). Παρά την ύψιστη σημασία της Αγοράς, η απουσία ενός καθορισμένου αρχιτεκτονικού περιβάλλοντος και η ανομοιόμορφη διαμόρφωσή της δημιουργούν προκλήσεις στην κατανόηση των δομικών και μορφολογικών

χαρακτηριστικών της πλατείας. Σε αντίθεση με την οργανική ανάπτυξη που παρατηρήθηκε στην Αθήνα και σε άλλες πόλεις της κεντρικής Ελλάδας, στην Μικρά Ασία οι ιωνικές πόλεις και οι ελληνικοί οικισμοί στη νότια Ιταλία παρουσίαζαν μια σκόπιμη κι συστηματική προσέγγιση της αστικής ανάπτυξης. Η προσέγγιση αυτή, γνωστή ως Ιπποδάμειο Σύστημα, συνεπαγόταν την εφαρμογή ενός σαφώς καθορισμένου ορθογώνιου σχεδίου που καθοδηγούσε την οργάνωση και την εξέλιξη αυτών των πόλεων. Τα εξέχοντα χαρακτηριστικά αυτού του συστήματος περιλαμβάνουν ένα ορθογώνιο κανάλι και μια σαφή οριοθέτηση μεταξύ των πεδίων του δημόσιου και του ιδιωτικού χώρου (Webb, 1990). Τα αστικά κέντρα της αρχαίας Ρώμης σχεδιάστηκαν και κατασκευάστηκαν πάνω σε ένα κοινό πλαίσιο διασυνδεδεμένων οδών και κοινόχρηστων χώρων. Τα πρωταρχικά χαρακτηριστικά που ενυπάρχουν στα ρωμαϊκά αστικά κέντρα περιλαμβάνουν την αυστηρή τήρηση του συμμετρικού σχεδιασμού, την αξιοσημείωτη προτεραιότητα των οδικών αρτηριών έναντι των πλατειών και τη σκόπιμη τοποθέτηση των πλατειών στη συμβολή των δύο κύριων αξόνων. Το κομβικό σημείο που βρισκόταν στη σύγκλιση των δύο αξόνων χρησίμευε συνήθως ως κέντρο για τις διοικητικές και θρησκευτικές υποθέσεις εντός του αστικού οικισμού. Η ιεραρχική διάταξη των πλατειών ήταν ουσιαστικά υποταγμένη στο πρωταρχικό δίκτυο των κύριων δρόμων, που λειτουργούσαν ως γραμμικοί άξονες που διευκόλυναν την κίνηση ανθρώπων και οχημάτων. Αυτοί οι κεντρικοί δρόμοι δεν χρησίμευαν μόνο ως λειτουργικοί αγωγοί αλλά φιλοξενούσαν επίσης εξέχοντα δημόσια οικοδομήματα στολισμένα με στοές, όπως αναλύει ο Zerlang στο επιστημονικό του έργο που δημοσιεύθηκε το 2023.

Ο πολλαπλασιασμός των διαφόρων εμπορικών δραστηριοτήτων κατέστησε αναγκαία την ανάπτυξη μικρότερων, πιο εξειδικευμένων πλατειών, χωρίζοντας έτσι τον κοινόχρηστο χώρο σε ξεχωριστές πλατείες (*fora civilia*), όπου τα άτομα συγκεντρώνονταν, συζητούσαν και μελετούσαν φιλοσοφικά θέματα, και σε πλατείες (*fora venalia*), που προορίζονταν ειδικά για την πώληση μιας ευρείας γκάμας γαστρονομικών προϊόντων. Η Ρωμαϊκή Αγορά κατατάσσεται σε μία από τις *fora civilia*, η οποία διακρίνεται από το κανάβανο, την ορθογώνια διάταξη και τη συμπερίληψη πολλαπλών μεγάλων δημόσιων κατασκευών με στοές στη μία τουλάχιστον πλευρά της (Webb, 1990). Στον πρώιμο Μεσαίωνα, οι πόλεις ήταν δομημένες με θεμελιώδη στοιχεία όπως περιμετρικά τείχη και ναούς. Η μεσαιωνική πλατεία, στρατηγικά κατασκευασμένη σε υπερυψωμένο έδαφος, εξυπηρετούσε τόσο πρακτικούς όσο και συμβολικούς σκοπούς. Ενσωματώθηκε αρμονικά με το περιβάλλον τοπίο, προσφέροντας μια στιγμή ηρεμίας μέσα στον αστικό ιστό. Αξίζει να σημειωθεί ότι το δομημένο περιβάλλον αυτής της εποχής παρουσίαζε αξιοσημείωτη συνοχή και μεγιστοποιούσε τη χωρική αξιοποίηση. Οι κύριες οδικές αρτηρίες παρουσιάζουν μια ακτινωτή διαμόρφωση που ξεκινά από την κεντρική πλατεία και εκτείνεται προς την πύλη της οχύρωσης. Κατά τη διάρκεια του τελευταίου μέρους του Μεσαίωνα, ένα περίπλοκο δίκτυο από ελικοειδείς οδικούς άξονες και ασύμμετρες πλατείες υλοποιήθηκε, με αποτέλεσμα την ενοποίηση των κοινόχρηστων χώρων. Το φαινόμενο αυτό, που συνήθως αναφέρεται ως ιστορικό κέντρο σε πολυάριθμες ευρωπαϊκές αστικές τοποθεσίες, χαρακτηριζόταν από το υποτυπώδες αρχιτεκτονικό του ύφος (Canniffe, 2016).

Η αστική πλατεία, στη σημερινή της έκφανση, ανάγεται στον δυτικό Μεσαίωνα. Ο Μεσαίωνας εισήγαγε την έννοια της πλατείας, η οποία συνδέθηκε άρρηκτα με τα αστικά περιβάλλοντα και λειτούργησε ως κοινόχρηστος χώρος που φιλοξενούσε δραστηριότητες πέρα από τα όρια των κτιρίων, καλύπτοντας τις ανάγκες ολόκληρης της κοινότητας. Μέσα στα όρια της πλατείας, η οποία ενίοτε υλοποιούνταν μέσω σκόπιμου πολεοδομικού σχεδιασμού και άλλες φορές σχηματιζόταν αυθόρμητα, μπορούσε κανείς να παρατηρήσει τη λειτουργία ανοικτών και διαρκών αγορών, την πραγματοποίηση θρησκευτικών και πολιτικών τελετουργιών, τον εορτασμό εορτών, την εκτέλεση ατόμων και τις τακτικές άτυπες συγκεντρώσεις του τοπικού πληθυσμού (Ανανιάδου-Τζημοπούλου, και Καραδήμου-Γερολύμπου, 2009). Κατά τη μετάβαση από τον Μεσαίωνα στην Αναγέννηση, σημειώθηκε μια αξιοσημείωτη αλλαγή στις αρχές που διέπουν τη διαμόρφωση των αστικών χώρων στις δυτικές κοινωνίες. Η μεταβολή αυτή καθοδηγήθηκε από την εδραίωση της πολιτικής και εκκλησιαστικής εξουσίας σε συγκεκριμένα αστικά κέντρα, γεγονός που επέβαλε τη δημιουργία νέων δημόσιων χώρων που θα μπορούσαν να μεταφέρουν και να ενσωματώσουν αποτελεσματικά αυτή την εξουσία. Αυτοί οι νεοσχεδιασμένοι αστικοί υπαίθριοι χώροι εξετάστηκαν και διαμορφώθηκαν σχολαστικά από καταξιωμένους αρχιτέκτονες και καλλιτέχνες της εποχής. Η νέα ιδέα διατυπώνεται μέσα σε ολοκληρωμένα σχέδια για την ουτοπική μητρόπολη, όπως το Palma Nova που σχεδιάστηκε από τον Savorgnan και από τον Scamozzi, καθώς και στην Πολεοδομική και Αρχιτεκτονική Θεωρία της συγκεκριμένης περιόδου, όπως εκτίθεται από τον Cevik το 2016.

Οι πλατείες προϋποθέτουν μια κοινωνική διάθεση και είναι επιμελώς κατασκευασμένες με βάση τις αρχές που αφορούν την συμμετρία, την αρμονία και την προοπτική που επικρατούσαν κατά την εποχή της Αναγέννησης. Τα εν λόγω σύνολα δεν διαθέτουν αυτοτελείς ιδιότητες- αντίθετα, υπάρχουν ως αναπόσπαστα συστατικά μέσα σε μια ευρύτερη πορεία, όπου η έννοια του συνόλου τονίζεται περαιτέρω μέσω της συμπερίληψης ενός κεντρικά τοποθετημένου στοιχείου, όπως ένας οβελίσκος ή ένα γλυπτό. Η πρόσοψη των περιφερειακών κτισμάτων δεν είναι πλέον μόνο η τελική κι εμφανής επιφάνεια που οριοθετεί μια πλατεία. Αντίθετα, έχει μετατραπεί σε αυτόνομη αρχιτεκτονική επιφάνεια, λειτουργώντας ως επικάλυψη που γεννά την ίδια την ουσία του δημόσιου χώρου. Η έννοια της χειραφέτησης μιας κεντρικής αστικής περιοχής έχει τις ρίζες της στην Αγορά και αναλύεται από τον Βιτρούβιο στο θεμελιώδες έργο του "Δέκα βιβλία". Κατά τη διάρκεια αυτής της συγκεκριμένης χρονικής εποχής, μια επιλογή από τις σημαντικότερες πλατείες έχουν φτάσει σε μια κατάσταση κορύφωσης. Η αρχική αρχιτεκτονική εκδήλωση μιας αναγεννησιακής πλατείας μπορεί να αποδοθεί στην περίφημη Piazza Pio II στην Pienza, που βρίσκεται στην περιοχή της Τοσκάνης στην Ιταλία. Το αριστούργημα αυτό φιλοτεχνήθηκε σχολαστικά από τον αξιόλογο αρχιτέκτονα Bernardo Rossellino. Το παράδειγμα που ξεχωρίζει περίοπτα κατά την περίοδο αυτή είναι η επέμβαση του Μιχαήλ Άγγελου την περίοδο του 1544 στο Καπιτώλιο της Ρώμης, όπου ενορχήστρωσε τη δημιουργία μιας αρχιτεκτονικής πλατείας που άντεξε στο χρόνο, παραμένοντας άπογα διατηρημένη και αναλλοίωτη. Μια πρόσθετη σημαντική συνεισφορά από την υπό εξέταση εποχή είναι το αρχιτεκτονικό αριστούργημα που είναι γνωστό ως πλατεία του Αγίου Μάρκου στη Βενετία, όπως διευκρινίστηκε από τον Πατέστος το 1993. Ένα κυρίαρχο

χαρακτηριστικό που παρατηρείται στα προαναφερθέντα παραδείγματα είναι η εξέχουσα παρουσία των πλατειών ως το πρωταρχικό συστατικό στη διάταξη της αστικής χωροταξικής διαμόρφωσης. Τα διάφορα στοιχεία που συνθέτουν τη διαμόρφωσή της, όπως οι στοές, το εστιακό μνημείο, οι διασυνδεδεμένες σκάλες και η πλακόστρωση, χρησιμεύουν για να τονίσουν τη σημασία της και την απρόσκοπτη ενσωμάτωσή της στο ευρύτερο δίκτυο δρόμων και αστικών περιοχών εντός της πόλης.

Κατά την περίοδο του Μπαρόκ, είναι αξιοσημείωτο ότι ο σχεδιασμός παρουσιάζει μια ξεχωριστή σκηνογραφική ποιότητα. Οι νεοσύστατες πλατείες μπορούν να χαρακτηριστούν ως χώροι αριστοκρατικού χαρακτήρα, που διακρίνονται από την παρουσία δημόσιων κτισμάτων και οργανώνονται σύμφωνα με ένα οπτικό σύστημα πτήσης. Από τυπολογική άποψη, είναι προφανές ότι οι πολυαξονικά συμμετρικές πλατείες κατέχουν εξέχουσα θέση, ενώ ταυτόχρονα ενσωματώνουν τις καμπύλες ως κυρίαρχο στοιχείο, διευκολύνοντας έτσι την ανάδυση νέων προοπτικών και τυπολογιών. Η αξιοποίηση των απαρχαιωμένων μεσαιωνικών πλατειών κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης εποχής περιλαμβάνει κυρίως εμπορικούς, πολιτιστικούς και θρησκευτικούς σκοπούς. Ένα υποδειγματικό παράδειγμα πλατείας από την περίοδο του Μπαρόκ είναι η περίφημη Piazza del Popolo που βρίσκεται στη Ρώμη. Η συγκεκριμένη πλατεία αποτέλεσε σημαντικό προσορισμό για τους ταξιδιώτες και κοινό τόπο συγκέντρωσης για τους κατοίκους της Ρώμης από τον 17ο αιώνα (Γερασίμου, 2007).

Στη σφαίρα του γαλλικού κλασικισμού, και στη συνέχεια στο ευρύτερο πλαίσιο του πανευρωπαϊκού κλασικισμού, εμφανίστηκε ένα αξιοσημείωτο φαινόμενο: η σκόπιμη αύξηση των δημόσιων χώρων και των εκτεταμένων μητροπόλεων μέσω της εφαρμογής μεγαλοπρεπών διακοσμήσεων που χαρακτηρίζονται από τη σχολαστική διάταξη κανονικών γεωμετρικών σχηματισμών και την αρμονική ενσωμάτωση αρχιτεκτονικών στοιχείων, προωθώντας έτσι την αίσθηση του συνεκτικού αστικού σχεδιασμού. Η πλειονότητα αυτών των αρχιτεκτονικών προσπαθειών αποδίδεται σε καταξιωμένους επαγγελματίες της τέχνης, οι οποίοι επιμελώς συλλαμβάνουν και εκτελούν τις δημιουργίες τους υπό την αιγίδα λίγων και εκλεκτών αρχών που είναι επιφορτισμένες με την ευθύνη της επίβλεψης του σχεδιασμού των δημόσιων χώρων, εξασφαλίζοντας έτσι ένα αρμονικό και συνεκτικό αισθητικό πλαίσιο. Το Παρίσι, γνωστό για τα αρχιτεκτονικά του θαύματα, όπως η Αψίδα του Θριάμβου και η πλατεία Concorde, και το Λονδίνο, διάσημο για την πλατεία Τραφάλγκαρ, μεταξύ άλλων αξιόλογων έργων, αναδείχθηκαν σε προπύργια του κλασικισμού. Αυτό το καλλιτεχνικό κίνημα άκμασε σε μια εποχή έντονων πολιτικών αναταραχών, η οποία λειτούργησε ως καταλύτης για τη γένεση νέων μορφολογικών εκφράσεων (Πατέστος, 1993).

Η μετάβαση από τον 18ο στον 19ο αιώνα αποδείχθηκε μια μετασχηματιστική περίοδος που αμφισβήτησε τα ίδια τα θεμέλια και την αντίληψη του δημόσιου χώρου. Οι πλατείες και τα κτίρια που τις περικλείουν υπέστησαν αλλαγές στις λειτουργίες, τις δραστηριότητες και την τυπολογία τους. Μετά την έλευση της βιομηχανικής επανάστασης, οι άναρχες κατασκευαστικές πρακτικές που παρατηρήθηκαν στις εκτεταμένες αστικές περιοχές, σε συνδυασμό με τη δημιουργία πλατειών εντός των ιστορικών κέντρων των πόλεων για την απελευθέρωση και την προβολή των γοτθικών

αρχιτεκτονικών θαυμάτων, οδήγησαν στην αποξένωση των ιστορικών μνημείων και στην υποβάθμιση των αστικών υποδομών. Ο κυρίαρχος τρόπος αστικής επέκτασης κατά την περίοδο αυτή συνεπαγόταν την εφαρμογή ενός ευθύγραμμου δικτύου δρόμων και πλατειών, το οποίο δυστυχώς παραμέλησε τη συμπερίληψη δημόσιων πλατειών (Αραβαντινός και Κοσμάκη, 1988).

Στις αρχές του 20ού αιώνα, ως απάντηση στις προκλήσεις που προέκυπταν από την ταχεία επέκταση των αστικών περιοχών, οι πολεοδόμοι διατύπωσαν μια πρόταση για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων, υποστηρίζοντας την εκτόπιση των υφιστάμενων αστικών πυρήνων και την ανάπτυξη νέων πόλεων στα περίχωρα. Η έννοια της κηπούπολης άσκησε σημαντική επιρροή κατά τη διάρκεια αυτής της εποχής, αρχικά προερχόμενη από την Αγγλία και στη συνέχεια διαδομένη σε πολυάριθμες ευρωπαϊκές πόλεις (Δημητριάδης, 1995). Οι δυτικοευρωπαϊκές φιλοδοξίες, ιδίως το μοντέλο της κηπουρικής πόλης, είναι εμφανείς και στην Ελλάδα, συγκεκριμένα στην Αθήνα (Λάββας, 1996). Οι ρόλοι που αναλαμβάνουν οι θέσεις του μοντέρνου κινήματος κατέχουν ταυτόχρονα σημαντική σημασία. Ο σύγχρονος αρχιτεκτονικός σχεδιασμός των δημόσιων χώρων έχει υποστεί μια αξιοσημείωτη αλλαγή, όπου η παραδοσιακή ένταξη πλατειών και δρόμων έχει αντικατασταθεί από την ενσωμάτωση ζωνών πρασίνου, παιδικών χαρών, αθλητικών εγκαταστάσεων και μοναχικών μονοπατιών. Ο Le Corbusier, ο οποίος αναγνωρίζεται ευρέως ως ο κύριος εκφραστής του μοντέρνου κινήματος, συνέλαβε ένα οραματικό αστικό σχέδιο που χαρακτηρίζεται από τη διαίρεση της πόλης σε διακριτές ζώνες. Οι καινοφανείς πλατείες αντιμετώπισαν έλεγχο όσον αφορά τις διαστάσεις και τον σκοπό τους, καθώς ο Paul Zucker διατύπωσε την άποψη ότι οι σύγχρονες πλατείες είναι ουσιαστικά κενές περιοχές, στερούμενες ουσιαστικών χαρακτηριστικών πέρα από την ύπαρξή τους μέσα στον περίπλοκο ιστό των αστικών δρόμων (Zerlang, 2023).

Η αρχική εμφάνιση ήταν μάρτυρας μιας ευδιάκριτης οριοθέτησης μεταξύ της έννοιας της αγοράς και αυτής που αφορά τον δημόσιο χώρο, όπου τα μικροσκοπικά και αυτοδιοικούμενα ιδρύματα αντικαταστάθηκαν με εκτεταμένα κέντρα εμπορικού περιεχομένου. Η σταδιακή υποτίμηση της αξίας της πλατείας μπορεί να αποδοθεί στη μετατροπή της από έναν χώρο που σχεδιάστηκε με μεγαλοπρέπεια σε έναν χώρο που πλέον χρησιμεύει κυρίως ως πολυσύχναστος κυκλοφοριακός κόμβος και χώρος στάθμευσης. Η σύγχρονη αστική πλατεία μετατρέπεται σταδιακά σε ένα περιβάλλον που ευνοεί την αποξένωση των ατόμων, εμποδίζοντας έτσι την καλλιέργεια ουσιαστικών ανθρώπινων σχέσεων (Hastaoglou-Martinidis, 1995). Ο μεταμοντερνισμός προέκυψε ως απάντηση στο Μοντέρνο Κίνημα, με την πρόθεση να συμφιλιώσει το χάσμα που αυτό είχε δημιουργήσει. Αυτό το πνευματικό και καλλιτεχνικό κίνημα έδωσε ώθηση σε ένα πλήθος επιστημονικών ερευνών και διερευνήσεων, όλες με στόχο την αναζωογόνηση και την αναμόρφωση των αστικών περιβαλλόντων, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην αλληλεπίδραση μεταξύ των ανθρώπινων κατοίκων και των προτύπων κατανάλωσης. Η διαδικασία του σχεδιασμού βρίσκεται εγκλωβισμένη στην επιταγή να αντιμετωπίσει τα πολύμορφα ζητήματα που προκύπτουν ως συνέπεια της περιθωριοποίησης των κοινόχρηστων χώρων, με ιδιαίτερη έμφαση στις πλατείες. Τα μεταμοντέρνα πρότυπα διατυπώνουν με θέρμη την

επιταγή της διαφοροποίησης, με πρωταρχικό σκοπό να αναβαθμίσουν το πρότυπο ζωής και τη δημιουργία κινήτρων για οικονομικές προσπάθειες. Η προσπάθεια για την καθιέρωση ενός νέου προτύπου για την πλατεία, όπου ο καταναλωτισμός και το κέρδος κυριαρχούν, επέσπευσε τη μετεγκατάσταση των πλατειών μέσα σε κλειστά κτίρια, προκαλώντας έτσι μια μεταμόρφωση του σκοπού των δημόσιων χώρων και την αποδέσμευσή τους τόσο από τον περιβάλλοντα χώρο όσο και από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Η ραγδαία πρόοδος των νέων τεχνολογιών σε συνδυασμό με μια διάχυτη αίσθηση βαθιάς ανασφάλειας έχει αποτελέσει αντικείμενο σημαντικού επιστημονικού ενδιαφέροντος. Το συγκεκριμένο γεγονός καθιστά αναγκαία μια συνετή μεθοδολογία απέναντι στο φαινόμενο, με στόχο τη διάκριση των βαθύτερων αιτιών και την εκπόνηση στρατηγικών για την αποκατάσταση της φθίνουσας λειτουργικότητας των πλατειών. Στόχος είναι η αναζωογόνηση των χώρων αυτών και η αποκατάσταση της σημασίας τους ως ζωντανών και δυναμικών αστικών περιοχών. Αυτό συνεπάγεται την προώθηση ενός ποικίλου φάσματος λειτουργιών και δραστηριοτήτων, την ανάληψη κοινωνικού ρόλου, την καλλιέργεια καλλιτεχνικής και αισθητικής αξίας, και τελικά την ενδυνάμωσή τους με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που τις καθιστούν εμβληματικά ορόσημα, διαθέτοντας μοναδική ταυτότητα και εξαιρετική ποιότητα. Οι αστικοί υπαίθριοι χώροι και ο σχεδιασμός πλατειών κατέχουν σημαντική σημασία ως ένα από τα κύρια σημεία εστίασης στο πεδίο της σύγχρονης αρχιτεκτονικής (Zerlang, 2023).

Το αντιληπτικό παράδειγμα του αστικού τοπίου έχει υποστεί βαθιά μεταμόρφωση. Η σύγχρονη μεγαλούπολη χαρακτηρίζεται από μια κατάσταση ασάφειας, καθώς υφίσταται μια διαδικασία άμορφης εξέλιξης και είναι στενά συνυφασμένη με το φαινόμενο της "παγκοσμιοποίησης" (Zeka, 2011). Η ταχύτητα με την οποία εκτυλίσσονται οι καθημερινές υποθέσεις και εξελίξεις χαρακτηρίζεται από έναν ξέφρενο ρυθμό, καθιστώντας τις συμβατικές έννοιες της κεντρικότητας και της περιθωριακότητας στερημένες από την πάλαι ποτέ σταθερότητα και τη σημασία τους. Η έλευση της τεχνολογίας και των μέσων μαζικής ενημέρωσης έχει επιφέρει σημαντικό μετασχηματισμό της συμβατικής χωρικής οργάνωσης και της μακροχρόνιας οριοθέτησης μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου χώρου. Οι σημερινές συνθήκες έχουν αναμφισβήτητα επηρεάσει την πλατεία, η οποία χρησιμεύει ως ο πρωταρχικός κοινόχρηστος χώρος εντός ενός οικισμού. Σε προηγούμενες εποχές, ο σταδιακός ρυθμός εξέλιξης διευκόλυνε την αρμονική ενσωμάτωση των νέων δομών με τις προϋπάρχουσες. Ωστόσο, στη σημερινή εποχή που χαρακτηρίζεται από εξαιρετικά γρήγορους κοινωνικούς μετασχηματισμούς, αναδύεται ένας απτός κίνδυνος κατάρρευσης, δημιουργώντας περίπλοκες δυσχέρειες που απαιτούν άμεσες λύσεις. Οι πλατείες συχνά υφίστανται απώλεια της ουσιαστικής φυσικής τους λειτουργικότητας ως αποτέλεσμα της αδυσώπητης και ακανόνιστης αστικής επέκτασης. Ωστόσο, μεγαλύτερη σημασία έχει η παραίτησή τους από τον κομβικό τους ρόλο στις οικονομικές, κοινωνικές και θρησκευτικές προσπάθειες εντός του αστικού τοπίου (Demir Kahraman & Türkoğlu, 2022).

Οι χρηστικοί σκοποί έχουν υποστεί μετασχηματισμό, αποδίδοντας σημαντικές επιπτώσεις στη διατήρηση και τα αισθητικά χαρακτηριστικά τους. Η μεθοδολογία των

αρχιτεκτόνων για τα έργα που αφορούν την πλατεία και τους σύγχρονους μετασχηματισμούς της έχει τις ρίζες της σε μια ολοκληρωμένη εξέταση της κοινωνικο-οικολογικής δυναμικής του χώρου και των αντιληπτικών πτυχών εντός του αστικού τοπίου. Το κείμενο συνεπάγεται μια συστηματική εξέταση του χωρικού πεδίου και του ιστορικού του πλαισίου, με στόχο την αποκάλυψη της οπτικής αναπαράστασης και των σύγχρονων συναντήσεων, όπως συζητείται από το Ανανιάδου-Τζημοπούλου, και Καραδήμου-Γερολύμπου (2009). Παρ' όλα αυτά, είναι αναγκαίο να τονισθεί ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων που αφορούν ελληνικές πόλεις, η διαμόρφωση της πλατείας δεν ακολουθεί μια σκόπιμη πρόθεση για την απρόσκοπτη ενσωμάτωση με το περιβάλλον αστικό τοπίο ή τη δημιουργία ενός συνεκτικού δικτύου ελεύθερων χώρων. Η σημερινή πλατεία δεν έχει την ικανότητα να αναπνέει. Το αστικό τοπίο στο οποίο βρίσκεται χαρακτηρίζεται από πανύψηλα κτίρια που την περικλείουν, ενώ η διάχυτη παρουσία εμπορικών επιχειρήσεων τη μετατρέπει σταδιακά σε χώρο αφιερωμένο κυρίως σε επιχειρηματικές και οικονομικές δραστηριότητες. Οι πλατείες καταλαμβάνονται από τραπεζαρίες, κλειστά καταφύγια, διάφορους τύπους δαπέδων και ένα ευρύ φάσμα μόνιμων ή ημιμόνιμων κατασκευών αναψυχής. Τα στοιχεία αυτά χρησιμεύουν για να περιορίσουν την πρόσβαση των πεζών και να δημιουργήσουν την ψευδαίσθηση μειωμένων χωρικών διαστάσεων. Η ιδιότυπη ιδιωτικοποίηση του κοινόχρηστου χώρου γεννά την αμφισβήτησή του ως κοινόχρηστου αγαθού, με αποτέλεσμα την απώλεια του πρωταρχικού και απαραίτητου σκοπού και λειτουργίας της πλατείας.

Αντιθέτως, η σημερινή πλατεία δεν διαθέτει την ικανότητα επικοινωνίας. Ο μετασχηματισμός των ατόμων και της συμπεριφοράς τους στην ιδιωτική και δημόσια σφαίρα έχει προκαλέσει έναν αντίστοιχο μετασχηματισμό στην κοινωνική πλατεία. Ο γρήγορος ρυθμός και ο σύγχρονος τρόπος ζωής έχουν ως αποτέλεσμα τα άτομα να απομακρύνονται από την εκτεταμένη ύπαιθρο, για την οποία δεν έχουν τη γνώση να επιβλέπουν αποτελεσματικά, οδηγώντας τα έτσι προς τα όρια των κλειστών, οικείων περιβαλλόντων που ευνοούν την κοινωνική αλληλεπίδραση. Η έλλειψη λόγου, τόσο μεταξύ της ανθρωπότητας και του περιβάλλοντός της, όσο και μεταξύ των συστατικών στοιχείων του χωρικού πεδίου, γεννά μια απαθή κατάσταση όπου κυριαρχεί το κενό, που εκδηλώνεται ως έλλειψη επικοινωνίας, συναισθηματικών καταστάσεων και προσπαθειών (Demir Kahraman & Türkoğlu, 2022).

2.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Η έννοια της πόλης είναι μια πολύπλευρη και συνάμα περίπλοκη έννοια. Η προαναφερθείσα έννοια είναι μια σύνθεση που προέρχεται από διάφορους ακαδημαϊκούς κλάδους. Λόγω αυτής της λογικής, η ακριβής οριοθέτηση της έννοιας της "πόλης" παραμένει απροσδιόριστη. Κατά τη διάρκεια του επιστημονικού διαλόγου, έχει προταθεί ένα πλήθος ερμηνειών και ορισμών, που περιοδικά και αποκλειστικά εδράζονται στον συγκεκριμένο επιστημονικό κλάδο που αφορά την έννοια της αστικότητας. Η εν λόγω περιπλοκότητα απορρέει από τις πολυποικίλες λειτουργίες που φιλοξενεί το αστικό περιβάλλον. Τα συστατικά στοιχεία αυτής της έννοιας δεν είναι εγγενώς αμετάβλητα, και όταν συναντάμε τον όρο "πόλη", μια ξεχωριστή νοητική αναπαράσταση ενός πυκνοκατοικημένου οικισμού που χαρακτηρίζεται από οικιστικές

δομές και οδικούς άξονες υλοποιείται στις γνωστικές μας ικανότητες. Αυτή η κατοίκηση, που οριοθετείται σαφώς από την αγροτική έκταση, δηλώνεται χαρτογραφικά με μια διαφορετική κλίμακα διακριτικών (Park, 2010).

Η συμβολική σημασία των αστικών κέντρων στο σύγχρονο παγκόσμιο τοπίο είναι εγγενώς συνυφασμένη με την εποχή της νεωτερικότητας και την άνοδο του βιομηχανικού καπιταλισμού κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα. Στη σύγχρονη εποχή που χαρακτηρίζεται από την ύστερη νεωτερικότητα και την παγκοσμιοποίηση, οι αστικές περιοχές έχουν εξελιχθεί σε περίπλοκους κόμβους διασυνδεδεμένων παγκόσμιων και τοπικών δικτύων, δημιουργώντας ένα πλήθος χωρικών διαμορφώσεων όσον αφορά τις κοινωνικές, πολιτιστικές, πολιτικές και οικονομικές διαστάσεις (Marcotullio & Solecki, 2012). Στο εξής, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωρίσουμε ότι οι πόλεις δεν εκλαμβάνονται αποκλειστικά ως απλές σκηνές ανθρώπινων δραστηριοτήτων, ούτε είναι αποκλειστικά προϊόντα οικονομικών δυνάμεων και επίσημων πολιτικών που διέπουν τη διαχείριση και την κατασκευή του χώρου. Αντίθετα, οι πόλεις πρέπει να κατανοηθούν ως χώροι που κατασκευάζονται κοινωνικά από συλλογικές ανθρώπινες προσπάθειες. Στο σύγχρονο αστικό τοπίο μπορεί κανείς να διακρίνει τη συνύπαρξη της μοναξιάς και της ελευθερίας, αφού η πόλη χειραφετεί τους πολίτες της από τους περιορισμούς και τις ευθύνες που επιβάλλουν οι συμβατικές κοινωνικές συλλογικότητες. Ταυτόχρονα, το αστικό τοπίο έγινε αντιληπτό ως τόπος ένδειας, ανηθικότητας και έλλειψης, ενώ παράλληλα θεωρήθηκε από πολλούς μελετητές ως τόπος κοινωνικής υποβάθμισης και αναρχίας (Stevenson, 2007). Μέσα από μια ευρύτερη εξέταση του αστικού οικοδομήματος, γίνεται φανερό ότι μόλις τον τελευταίο καιρό άρχισε να γίνεται κατανοητή η ιδιαιτερότητα της πόλης. Το αστικό περιβάλλον διατηρεί διαρκώς μια εγγενή σχέση με τον ευρύτερο κοινωνικό ιστό, που περιλαμβάνει τη δομή, τη λειτουργία, τα συστατικά στοιχεία και την ιστορική του πορεία. Κατά συνέπεια, υφίσταται μετασχηματισμό παράλληλα με τις ευρύτερες κοινωνικές αλλαγές. Το αστικό περιβάλλον είναι στενά συνυφασμένο με τη δυναμική των διαπροσωπικών και ομαδικών σχέσεων εντός της κοινωνίας, όπως διευκρινίζει ο Lefebvre (1997).

Ένα παράδειγμα ενός υποδειγματικού αστικού κέντρου μπορεί να βρεθεί στην ουτοπική πόλη του More, μια μητρόπολη που χαρακτηρίζεται από σχολαστική οργάνωση, άψογη υγιεινή, μεγαλόψυχη καλοσύνη και πλούσια ευημερία. Εκτός από τις ποσοτικές πτυχές, όπως οι διαστάσεις της αστικής περιοχής και η συγκέντρωση των κατοίκων, το κυρίαρχο χαρακτηριστικό που διακρίνει μια πόλη είναι η εγγενής ετερογένειά της. Η ετερογένεια ή η ποικιλομορφία εκδηλώνεται στο αστικό τοπίο μέσα από μια πληθώρα εκδηλώσεων, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, των φυσικών χαρακτηριστικών και της χωρικής κατανομής των κατοικιών, των καταστημάτων εστίασης, της σήμανσης και του διαφημιστικού υλικού, των χώρων αναψυχής και των συμπληρωματικών παροχών και υποδομών. Η πληθυσμιακή ποικιλομορφία, με τη δημογραφική έννοια, χρησιμεύει ως καθοριστικό χαρακτηριστικό της πόλης. Αυτό αφορά τα άτομα που παρουσιάζουν ανόμοιες φυσικές εμφανίσεις, διαθέτουν διακριτές συνδέσεις με τους μηχανισμούς παραγωγής, προέρχονται από διαφορετικά φυλετικά

και εθνοπολιτισμικά υπόβαθρα και υιοθετούν αντίθετες έμφυλες ταυτότητες και τρόπους ζωής (Stevenson, 2007).

2.3 ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΝΝΟΙΩΝ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΗΣ

Οι δημόσιες πλατείες εξυπηρετούν μια θεμελιώδη λειτουργία για την αύξηση του επιπέδου της αστικής ζωής. Τα εγγενή χαρακτηριστικά των πλατειών, δηλαδή το άνοιγμα και η ευρωστία τους, τις καθιστούν κομβικά σημεία αστικών συγκεντρώσεων και κοινωνικών διασταυρώσεων. Οι πλατείες, ως αρχιτεκτονικά στοιχεία, χρησιμεύουν ως απτά κενά που παρέχουν μια ανάπαυλα μέσα στο δομημένο περιβάλλον. Σύμφωνα με τον Whyte (2003), οι πλατείες μπορούν να θεωρηθούν ως κοινωνικά διαδραστικοί χώροι. Η πρόταση αυτή δεν συνεπάγεται πάντοτε ότι τα άτομα που δεν είναι εξοικειωμένα μεταξύ τους θα συμμετέχουν σταθερά σε κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Αυτό υποδηλώνει ότι τα άτομα επιδεικνύουν μια αίσθηση ευκολίας και προθυμίας να καταλάβουν την πλατεία, συμμετέχοντας σε δραστηριότητες όπως η κοινωνικοποίηση, η χαλαρή παραμονή ή η συμμετοχή σε γεύματα εντός του κοινόχρηστου χώρου. Σύμφωνα με το θεμελιώδες έργο του Halprin το 1981, η αντίληψη των αστικών περιβαλλόντων επηρεάζεται περίπλοκα από την παρουσία προσβάσιμων δημόσιων χώρων που διευκολύνουν τις ουσιαστικές αλληλεπιδράσεις και ενισχύουν την αίσθηση της κοινότητας μέσα στο αστικό τοπίο. Στη σφαίρα των πλατειών, η διευκόλυνση των κοινωνικών ευκαιριών καθίσταται δυνατή μέσω της περίπλοκης αλληλεπίδρασης των χωρικών διατάξεων, των γεωμετρικών διαμορφώσεων και των χρηστικών σκοπών, που ενίοτε επηρεάζονται από απρόβλεπτες μεταβλητές. Σύμφωνα με τον Mossop (2001, σ. 11), η εξέταση της εξέλιξης των πόλεων αποκαλύπτει ότι η εξάρτηση από τις συμβατικές αστικές τυπολογίες και αρχές δεν είναι πλέον βιώσιμη.

Οι δημόσιοι χώροι χρησιμεύουν ως πλατφόρμες για την εμπλοκή των ατόμων με το δημόσιο χώρο, που διαφέρει από τα όρια του οικιακού, επαγγελματικού ή εκπαιδευτικού τους περιβάλλοντος. Οι δημόσιοι χώροι χρησιμεύουν ως φυσικές πλατφόρμες μέσω των οποίων τα άτομα μπορούν να εμπλακούν ενεργά και να ενταχθούν στην ευρύτερη κοινότητα. Σύμφωνα με τον Mossop (2001), η έκφραση της δημόσιας κουλτούρας και των αστικών αξιών μπορεί να παρατηρηθεί μέσω του σχεδιασμού και της χρήσης των δημόσιων χώρων, οι οποίοι χρησιμεύουν ως διευκολυντές για κοινοτικές συγκεντρώσεις και κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Προκειμένου να προωθηθεί η βιωσιμότητα των αστικών περιβαλλόντων, είναι επιτακτική ανάγκη οι πόλεις να ανταποκρίνονται προληπτικά στο ποικίλο φάσμα δραστηριοτήτων που επιδιώκουν οι κάτοικοί τους, παρέχοντας έτσι αυξημένο αριθμό ελκυστικών χώρων. Η παρουσία ζωτικότητας και κοινωνικότητας στη δημόσια σφαίρα δηλώνει την ικανότητα των ατόμων να συμμετέχουν στις προσπάθειές τους με μια αίσθηση σχετικής ευκολίας και ασφάλειας, ενώ παράλληλα εμπλέκονται σε διάφορες μορφές αλληλεπίδρασης, συμμετέχουν σε θεάματα και τελετές ή απλώς καταλαμβάνουν έναν χώρο με σκοπό να καθίσουν ή να περιμένουν (Das, 2008).

Ο πρωταρχικός στόχος του σχεδιασμού των αστικών πλατειών είναι να διευκολύνει την παροχή ανοικτών χώρων που δημιουργούν αποτελεσματικά συνδέσεις μεταξύ των ατόμων και των γύρω δρόμων και κτιρίων, παρέχοντάς τους έτσι ευκαιρίες να συγκεντρωθούν και να αποσυρθούν στιγμιαία από τις πολυσύχναστες οδικές αρτηρίες και τη συμφόρηση των οχημάτων που επικρατεί στο αστικό περιβάλλον (Carmona, Heath, Oc, & Tiesdell, 2003). Παρόμοια με έναν καλά σχεδιασμένο κοινόχρηστο χώρο, οι πλατείες οφείλουν να διαθέτουν έναν κοινωνικό και ανθεκτικό χαρακτήρα που επιτρέπει τη διευκόλυνση ενός ευρέος φάσματος δραστηριοτήτων που αναλαμβάνουν τα άτομα. Σύμφωνα με τον Francis (2010), ένας βέλτιστος δημόσιος χώρος οφείλει να διαθέτει ισχυρή αίσθηση συνδεσιμότητας με τους παρακείμενους χώρους, αντί να λειτουργεί ως διαχωριστικό στοιχείο. Επιπλέον, θα πρέπει να παρέχει στα άτομα άφθονες ευκαιρίες για αυτοσχέδιες δραστηριότητες. Σύμφωνα με τον επιστημονικό διάλογο, είναι επιτακτική ανάγκη οι πλατείες να διαθέτουν εγγενή χαρακτηριστικά διαπερατότητας, αναγνωσιμότητας, ευκαιριών και στιβαρότητας, προκειμένου να εξυπηρετούν αποτελεσματικά διάφορους σκοπούς (Jalaladdini & Oktay, 2012). Στο πέρασμα του χρόνου, ένα πλήθος πολυμαθών μελετητών, επιμελών ερευνητών και ικανών επαγγελματιών έχουν αφιερώσει τις προσπάθειές τους στην ολοκληρωμένη μελέτη των αστικών πλατειών. Οι επιστημονικές τους αναζητήσεις είχαν ως στόχο να εξετάσουν και να αναλύσουν τις διάφορες τυπολογίες, λειτουργίες, εξελίξεις και ανεκτίμητες συνεισφορές που προσφέρουν αυτοί οι αστικοί χώροι στον ιστό της πόλης. Η συνάφεια παρόμοιων μελετών παραμένει σημαντική στη σύγχρονη εποχή, δεδομένης της δυναμικής ανάπτυξης και των μετασχηματιστικών αλλαγών που βιώνουν οι πόλεις παγκοσμίως (Vadiati & Kashkooli, 2011). Η πλειονότητα αυτών των επιστημονικών ερευνών διαπίστωσε ότι οι λειτουργίες των αστικών πλατειών ως κοινόχρηστων χώρων διατηρούν τη σημασία τους στη σύγχρονη εποχή, παρόμοια με την ιστορική τους σημασία.

Ο όρος "πόλη" διαθέτει έναν πολύπλευρο χαρακτήρα, καθώς ο ορισμός του ποικίλλει σε διάφορες οπτικές γωνίες. Στον τομέα του αστικού σχεδιασμού, οι πόλεις θεωρούνται συνήθως ως περίπλοκα συστήματα που αποτελούνται από διασυνδεδεμένα δίκτυα και δυναμικές ροές (Batty, 2013). Οι δημόσιες πλατείες εξυπηρετούν μια θεμελιώδη λειτουργία στον ιστό της αστικής ύπαρξης και στην οργάνωση της αστικής χωρικότητας. Επιπλέον, συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της συνολικής αντίληψης και φήμης της πόλης.

Η συνένωση πλατειών και μονοπατιών δημιουργεί το περίπλοκο μωσαϊκό του αστικού ιστού. Όπως ισχυρίζεται ο Hillier, B. (1996), η ολοκληρωμένη κατανόηση των ροών κίνησης και των συστημάτων διαδρομών απαιτεί την εξέταση αυτής της συγχώνευσης: "Είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωρίσουμε ότι οι πλατείες δεν υπάρχουν μεμονωμένα, αλλά μάλλον ως αναπόσπαστα στοιχεία ενός ευρύτερου δικτύου". Οι πόλεις αποτελούνται από στιγμές που συμβαίνουν σε μεγάλη κλίμακα. Οι αστικές πλατείες γίνονται συνήθως αντιληπτές ως χώροι που προάγουν τις κοινωνικές συγκεντρώσεις, διευκολύνουν τις διαπροσωπικές ανταλλαγές, καλλιεργούν τους κοινωνικούς δεσμούς και χρησιμεύουν ως πλατφόρμες δημόσιας έκφρασης και εκπροσώπησης (Cutini, 2014). Πολλαπλές μελέτες έχουν κάνει αναφορά στις

πολύπλευρες πτυχές της ανθρώπινης συν-παρουσίας, της έντασης και της ανισότητας στη χρήση των δημόσιων χώρων, ιδίως των πλατειών. Οι έρευνες αυτές περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα εννοιών, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης της ποιότητας του χώρου από την άποψη του σχεδιασμού, της άνεσης και της ασφάλειας, καθώς και της εξέτασης της οπτικής προσβασιμότητας και των χαρακτηριστικών του χωρικού δικτύου, όπως η διαμόρφωση και η σύνταξη του χώρου (Bada & Yassine, 2012).

Η σύνταξη του χώρου, ένα επιστημονικό πλαίσιο που πρωτοστάτησε ο αξιολόγος μελετητής Bill Hillier, περιλαμβάνει μια ολοκληρωμένη σειρά θεωριών και μεθοδολογιών που αφορούν την ανάλυση της διαμόρφωσης του χώρου. Αυτή η αναλυτική προσέγγιση είναι άρρηκτα συνυφασμένη με τη μελέτη της συμπεριφοράς του ατόμου και των λειτουργιών εντός ενός συγκεκριμένου χώρου. Η αστική δομή, και συγκεκριμένα η διαμόρφωση των οδικών μοτίβων, θεωρείται ο πρωταρχικός καθοριστικός παράγοντας της κίνησης και των ροών των ανθρώπων. Επιπλέον, η χρήση των δημόσιων πλατειών παρουσιάζει κατά καιρούς ανισότητες στη χωρική χρήση. Η ονοματολογία που χρησιμοποιείται για να περιγράψει την κινητική παραγωγή που προκαλεί αυτή η συγκεκριμένη διάταξη αναφέρεται συνήθως ως "εγγενής κίνηση" (Hillier, B. et al., 1993).

Η αναλυτική προσέγγιση που χρησιμοποιείται στη μελέτη της σύνταξης του χώρου και η διερεύνηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς μέσα στο δομημένο περιβάλλον τεκμηριώνουν τη στενή συσχέτιση μεταξύ των κινήσεων των ατόμων σε ένα χώρο και της οπτικής τους αντίληψης. Η προαναφερθείσα αντίληψη προέρχεται από το οπτικό πεδίο που προκύπτει ως αποτέλεσμα της χωρικής διάταξης στην οποία λαμβάνει χώρα η κίνηση, και στη συνέχεια υφίσταται μεταβολές σύμφωνα με το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί. Ως εκ τούτου, μπορεί να παρατηρηθεί ότι η αντίληψη και η χρήση του χώρου διαφέρουν μεταξύ των ατόμων σε σχέση με τη χωρική τους νόηση. Οι ιδιότητες αυτής της διάταξης μπορούν να αξιολογηθούν τόσο γραφικά όσο και αριθμητικά μέσω της χρήσης εργαλείων λογισμικού όπως το Depthmap. Τα εργαλεία αυτά προσφέρουν τη δυνατότητα ανάλυσης διαφόρων συντακτικών και ισοϋψών τιμών, επιτρέποντας μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση της διαμόρφωσης. Η συμπερίληψη δραστηριοτήτων και υπηρεσιών εντός των δημόσιων πλατειών επηρεάζει σημαντικά τη χρήση τους, καθώς η παρουσία τους ενισχύει την ελκυστικότητα των πλατειών αυτών (Bada & Yassine, 2016).

Η ορατότητα και η προσβασιμότητα αναγνωρίζονται ευρέως ως θεμελιώδη χαρακτηριστικά που ενυπάρχουν στην ουσία του δημόσιου χώρου. Η εξέταση της οπτικής πρόσβασης θεωρείται καθοριστικός παράγοντας για τη χρήση του συγκεκριμένου δημόσιου χώρου, καθώς ασκεί επιρροή στην αναγνωσιμότητα και την κατανόηση του περιβάλλοντος χώρου (Montello, 2007). Η έννοια της ορατότητας, γνωστή και ως οπτική δυναμική, συνδέεται στενά με τις ενέργειες και τη συμπεριφορά των ατόμων εντός ενός συγκεκριμένου χώρου, καθώς και με τις φυσικές συνδέσεις που δημιουργούν με το περιβάλλον τους. Η σχέση αυτή μπορεί να γίνει αντιληπτή ως ένα φυσικό φαινόμενο, όπως διατυπώνεται από τον Turner (2003). Τα οπτικά πεδία που προκύπτουν σε σχέση με αυτά τα συμπεριφορικά και βιωματικά χαρακτηριστικά αναφέρονται συνήθως ως "ισόβια" (Franz & Wiener, 2005).

Η εξέταση των ανοικτών χώρων, με ιδιαίτερη έμφαση στη χρήση τους, όπως οι δημόσιες πλατείες, απαιτεί την ολοκληρωμένη εξέταση της χωρικής διαμόρφωσης, των συστατικών στοιχείων, της τοπογραφίας και όλων των περίπλοκων πτυχών που μπορούν να επηρεάσουν τα χωρικά χαρακτηριστικά σε σχέση με τον αντιληπτό χώρο (Bada, Yassine, & Guney, 2009). Η εξέταση μιας πλατείας μέσα στο αστικό πλαίσιο διεξάγεται σε δύο διακριτά επίπεδα: πρώτον, σε σχέση με την ίδια την πόλη, καθώς η κατανόηση της πλατείας εξαρτάται ουσιαστικά από τις διάφορες διαδρομές, τόσο φυσικές όσο και οπτικές, που διασταυρώνονται με αυτήν- και δεύτερον, σε σχέση με τον εσωτερικό της χώρο, καθώς η αντίληψη της πλατείας επηρεάζεται από τα δικά της χωρικά χαρακτηριστικά. Οι δημόσιες πλατείες είναι ένα περίπλοκα πολύπλευρο χωρικό μοτίβο. Η πολυσχιδής φύση τους περιλαμβάνει γεωμετρικές, αρχιτεκτονικές, λειτουργικές, κοινωνικές και ιστορικές διαστάσεις, καθιστώντας το έργο της παροχής μιας ολοκληρωμένης ανάλυσης εξαιρετικά δύσκολο (και εννοιολογικά ανέφικτο).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΙΑΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ

Από την αρχαιότητα, οι αστικές πλατείες χρησίμευαν ως κεντρικοί χώροι για δημόσιες συγκεντρώσεις και σημαντικές τελετές, από την περίφημη Αγορά της αρχαίας Ελλάδας μέχρι σήμερα. Η Αγορά, ένας κεντρικός δημόσιος χώρος στις αρχαίες ελληνικές πόλεις, χαρακτηριζόταν από το τετράγωνο σχήμα της και περιβαλλόταν από στεγασμένες κιονοστοιχίες. Επιπλέον, διάφορα μονοπάτια μπορούσαν να κατευθύνονται προς αυτόν τον κεντρικό χώρο. Η ονοματολογία της Αγοράς ως παρεμβολή κύριων και δευτερευουσών οδών είναι το σκεπτικό πίσω από την ονομασία της. Σε συνδυασμό με τις ιστορικές πλατείες, πρέπει να αναγνωρίσουμε την ύπαρξη διαφόρων κατηγοριοποιήσεων πλατειών, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, των θρησκευτικών, οικιστικών, αστικών, εκπαιδευτικών και εμπορικών πλατειών. Οι δημόσιες πλατείες έχουν γίνει όλο και περισσότερο το επίκεντρο πολλών δραστηριοτήτων. Οι χώροι αυτοί διαθέτουν περίπλοκες ιδιότητες, που περιλαμβάνουν κοινωνικές, περιβαλλοντικές, αρχιτεκτονικές, συμβολικές και οικονομικές διαστάσεις. Πράγματι, αξίζει να σημειωθεί ότι οι πλατείες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ιστορικής αφήγησης και της πολιτιστικής ταυτότητας των πόλεων, όπως τονίζουν οι Faye και Le Fur στο επιστημονικό τους έργο που δημοσιεύθηκε το 2012.

Ως εκ τούτου, η πλατεία, με την ιδιότητά της ως διαδραστικού χώρου, πρέπει να τηρεί ορισμένες φυσικές προϋποθέσεις και εκτιμήσεις. Οι φυσικές συνιστώσες περιλαμβάνουν τις διάφορες εγκαταστάσεις και ανέσεις που συμβάλλουν στην ατμόσφαιρα ηρεμίας και απόλαυσης της πλατείας, ενώ παράλληλα χρησιμεύουν ως πλατφόρμα για ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών προσπαθειών. Κατά την εξέταση των φυσικών χαρακτηριστικών των αστικών πλατειών, είναι επιτακτική ανάγκη να ληφθούν υπόψη διάφοροι παράγοντες όπως το μέγεθος, η προσβασιμότητα, η επίπλωση και η συνολική ποιότητα της φυσικής υποδομής (Javadi, 2015).

3.1 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

3.1.1 ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ

Η διάσταση του τετραγώνου εξαρτάται από το μέγεθός του, απαιτώντας μια προσεκτική ισορροπία μεταξύ υπερβολικού μεγέθους και ανεπαρκούς κλίμακας. Προκειμένου να καλλιεργηθεί ένα περιβάλλον που αποπνέει την αίσθηση της φιλοξενίας, παίζουν ρόλο πολλοί παράγοντες, με το μέγεθος να αποτελεί εξέχοντα παράγοντα μεταξύ αυτών. Εκτός από την παροχή φιλοξενίας, αξίζει να σημειωθεί ότι οι διαστάσεις κάθε πλατείας έχουν σημαντικές γνωστικές επιπτώσεις για τα άτομα που τις χρησιμοποιούν. Ως παράδειγμα, θα μπορούσε κανείς να εξετάσει την παρουσία εκτεταμένων τετράπλευρων χώρων, όπως η περίφημη Κόκκινη Πλατεία στη Μόσχα, η οποία μπορεί ενδεχομένως να ενσωματώνει τη βαθιά ουσία του τρόμου. Επιπλέον, είναι προφανές ότι αυτές οι πλατείες χρησιμεύουν κυρίως ως πλατφόρμες για πολιτικό διάλογο και τελετουργικές εκδηλώσεις παρά για τη διευκόλυνση δημόσιων συναθροίσεων. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι μικρές πλατείες μπορεί

να μην είναι κατάλληλες για τη φιλοξενία συναντήσεων και διαφόρων δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με τον Tibbalds (2012), ο σχεδιασμός των αστικών πλατειών θα πρέπει να δίνει προτεραιότητα σε μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση, τονίζοντας τη σημασία της διασφάλισης ότι οι χώροι αυτοί είναι κατάλληλα κλιμακωτοί ώστε να εξυπηρετούν τις ανθρώπινες ανάγκες.

Επικρατεί η αντίληψη ότι οι δημόσιες πλατείες οφείλουν να διαθέτουν σημαντικές διαστάσεις. Παρ' όλα αυτά, είναι επιτακτική ανάγκη να εξακριβωθούν οι κατάλληλες διαστάσεις με βάση παράγοντες όπως η γεωγραφική τοποθέτηση, οι παρακείμενες λειτουργίες και οι κοντινές επιχειρήσεις. Η κυρίαρχη και συνήθης μέθοδος για τον προσδιορισμό των διαστάσεων μιας πλατείας είναι ο υπολογισμός της ποσότητας των δυνητικών χρηστών. Ως εκ τούτου, είναι επιτακτική ανάγκη για τους σχεδιαστές και τους μελετητές να δώσουν προτεραιότητα στη διερεύνηση της "έννοιας" που διέπει τον χώρο και τις πιθανές δραστηριότητες των χρηστών πριν από τη λήψη αποφάσεων σχετικά με το μέγεθός του. Πολλοί μελετητές προσπάθησαν να εξακριβώσουν τις βέλτιστες διαστάσεις των δημόσιων πλατειών. Σύμφωνα με τον Lynch, οι ιδανικές διαστάσεις για επιτυχημένες αστικές πλατείες είναι 12 έως 24 μέτρα κατά μήκος κάθε πλευράς και 100 μέτρα για μεγαλύτερες πλατείες. Επιπλέον, ο Alexander προτείνει μέγιστο μέγεθος 22 μέτρων για μικρές πλατείες (Lapintie, 2007). Αντίθετα, ο Gehl προτείνει ένα εύρος 30-35 μέτρων ως ιδανική διάσταση για το μέγεθος μιας πλατείας, διευκολύνοντας την οπτική αναγνώριση των ατόμων σε όλο το χώρο, όπως αναφέρει η Machi Zawidzki (2016).

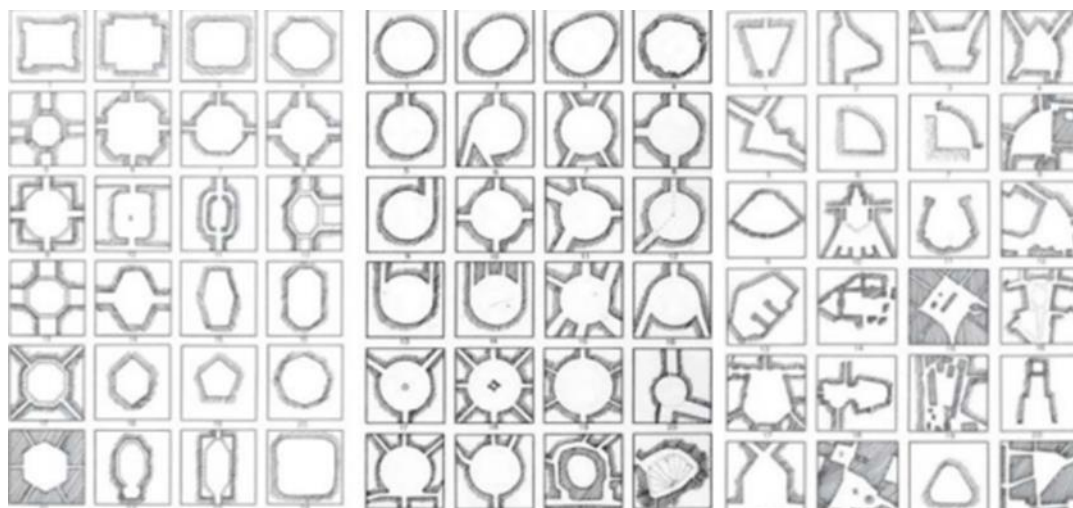
Κατά την εξέταση των διαστάσεων μιας αστικής πλατείας, είναι επιτακτική ανάγκη να ενσωματωθεί η οπτική αντίληψη ως παράγοντας που συμβάλλει. Το αντιληπτό μέγεθος μιας πλατείας μπορεί να επηρεαστεί από την κλίμακα και την πυκνότητα των γύρω κτιρίων και κατασκευών. Το φαινόμενο των πλατειών που περικλείονται από κατασκευές μεγαλύτερου ύψους και πυκνότητας μπορεί να οδηγήσει σε μια αντιληπτική παραμόρφωση, όπου οι εν λόγω πλατείες μπορεί να παρουσιάζουν μειωμένο οπτικό μέγεθος σε σχέση με τις πραγματικές φυσικές τους διαστάσεις. Μια αναλογία 1:2, μαζί με μια μέγιστη αναλογία 1,5:2, μεταξύ του ύψους ενός κτιρίου και του πλάτους του περιβάλλοντος χώρου μπορεί να συμβάλει αποτελεσματικά στη δημιουργία ενός ισχυρού χωρικού ορισμού. Η συμπερίληψη των άκρων είναι υψίστης σημασίας για τη δημιουργία μιας ξεχωριστής και σαφώς καθορισμένης ατμόσφαιρας εντός μιας αστικής πλατείας (Pezzica et al., 2016).

3.1.2 ΜΟΡΦΗ

Η μορφή μιας δημόσιας πλατείας επηρεάζεται από το περιβάλλον. Παρόλο που η λέξη "τετράγωνο" υποδεικνύει μια μορφή, μια δημόσια πλατεία μπορεί να έχει οποιαδήποτε μορφή, όπως ορθογώνιο, τετράγωνο, κύκλο, τρίγωνο ή άμορφη. Ο Camillo Sitte, στο έργο του "City Planning According to Artistic Principles" εστιάζει στην οπτική εμφάνιση και όχι στη λειτουργικότητα και ορίζει τα ιδανικά μορφολογικά-αισθητικά κριτήρια της αστικής πλατείας ως εξής (Pezzica et al., 2016):

- Περίφραξη- κλειστός και προστατευμένος χώρος,

- Το κέντρο πρέπει να είναι ελεύθερο,
- Μνημεία που τοποθετούνται στην περίμετρο,
- Ύπαρξη των στοιχείων της έκπληξης,
- Ελκυστικότητα των αρχιτεκτονικών προσώπων,
- Κοιλότητα και αισθητικό πεζοδρόμιο.

Εικόνα 2: κυκλικές μορφές, ορθογώνιες μορφές και τριγωνικές μορφές πλατείας (ΠΗΓΗ: <https://www.semanticscholar.org>)

3.1.3 ΤΥΠΟΙ

Οι αστικές πλατείες έχουν ιστορικά οριοθετηθεί από τις αρχιτεκτονικές κατασκευές που τις περιβάλλουν. Ο χαρακτήρας και η μορφολογία των παρακείμενων κατασκευών και των ορίων μεταφέρουν και εκφράζουν αποτελεσματικά τα διακριτά χαρακτηριστικά των αστικών πλατειών. Οι ακριβείς οριακές συνθήκες δημιουργούν ένα κατάλληλο περίβλημα, μετατρέποντας έτσι την πλατεία σε έναν ευρέως αποδεκτό κοινόχρηστο χώρο που ενισχύει σημαντικά την αστική ζωή. Στο πεδίο της τυπολογίας, οι αστικές πλατείες έχουν κατηγοριοποιηθεί σε τέσσερις διακριτούς τύπους: κλειστή πλατεία, κυρίαρχη πλατεία, άμορφη πλατεία και πλατεία δρόμου (Vadiati & Kashkooli, 2011).

Εικόνα 3: Τύποι πλατειών: κλειστή πλατεία, κυρίαρχη πλατεία, άμορφη πλατεία και πλατεία δρόμου (ΠΗΓΗ: <https://lens.google.com/>)

3.1.4 ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ

Η προσβασιμότητα είναι ένας κρίσιμος παράγοντας που επηρεάζει σημαντικά τη συνολική ποιότητα μιας αστικής δημόσιας πλατείας. Οι αστικές δημόσιες πλατείες θα πρέπει ιδανικά να είναι στρατηγικά τοποθετημένες σε μια θέση που να προσφέρει πολλαπλά σημεία πρόσβασης στην κυκλοφορία και τις διαδρομές μεταφοράς, ενώ παράλληλα να βρίσκονται σε κοντινή απόσταση από πεζόδρομους. Η έννοια της προσβασιμότητας είναι στενά συνυφασμένη με την έννοια της κινητικότητας. Η έννοια της κινητικότητας περιλαμβάνει μια συλλογή αστικών στοιχείων υποδομής, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, δρόμων, πεζοδρομίων, ποδηλατοδρόμων, καθώς και σιδηροδρομικών και λεωφορειακών δικτύων. Τα στοιχεία αυτά διευκολύνουν συλλογικά την αποτελεσματική και άνετη μεταφορά των ατόμων εντός του αστικού περιβάλλοντος. Η παρουσία αυτών των εγκαταστάσεων σε μια αστική πλατεία σηματοδοτεί την άνετη προσβασιμότητα των χώρων (Christ, 2009). Από μορφολογική άποψη, τα τετράγωνα μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε έξι διακριτές ταξινομήσεις, ήτοι: α) ορθογώνια τετράγωνα, β) τετράγωνα με γωνίες, διαιρέσεις, προσθήκες ή επικαλύψεις, γ) κυκλικά τετράγωνα, δ) τετράγωνα με γεωμετρική πολυπλοκότητα, ε) τριγωνικά τετράγωνα και στ) σύνθετα τετράγωνα μεγάλης κλίμακας. (Krier, 2005).

3.1.5 ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΔΡΟΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΣΕΙΣ

Η έννοια του επίπλου δρόμου αφορά το σύνολο του εξοπλισμού που χρησιμοποιείται σε έναν αστικό δημόσιο χώρο και περιλαμβάνει στοιχεία καθισμάτων, παγκάκια, δοχεία απορριμμάτων, φωτιστικά σώματα, καθώς και μνημεία και αγάλματα. Ο Carmona και οι συνεργάτες του (2021) παρατήρησαν ότι τα έπιπλα δρόμου παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της χωρικής ποιότητας των πλατειών, ενισχύοντας έτσι τη νοητική εικόνα που αντιλαμβάνονται οι άνθρωποι από το περιβάλλον τους (Carmona, 2021). Η διάταξη των καθιστικών στοιχείων σε μια διαμόρφωση πλατείας έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει σημαντικά την κοινωνική δυναμική και τους ρόλους εντός της εν λόγω πλατείας. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι η παρουσία επιμελώς διατεταγμένων διατάξεων καθισμάτων και πάγκων εντός της πλατείας ασκεί πειστική επίδραση στα άτομα, υποχρεώνοντάς τα να ασχοληθούν με τον χώρο και να συμμετάσχουν ενεργά σε διάφορες μορφές κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Μια άλλη εξέχουσα πτυχή που αφορά τα στοιχεία καθισμάτων είναι η απαιτούμενη ευκολία προσέγγισής τους. Σύμφωνα με τον επιστημονικό λόγο, είναι επιτακτική ανάγκη μια πλατεία να προσφέρει βέλτιστες επιλογές καθισμάτων, που περιλαμβάνουν τόσο τις κύριες διατάξεις καθισμάτων, όπως καρέκλες και παγκάκια, όσο και δευτερεύουσες εναλλακτικές λύσεις καθισμάτων, όπως σκαλοπάτια, ακμές και κοντούς τοίχους. Οι Carmona και συν. (2013) υποστήριξαν ότι προκειμένου να καθιερωθεί μια ξεχωριστή τοπική ταυτότητα για τις αστικές πλατείες, οι σχεδιαστές πρέπει να επικεντρωθούν συνειδητά στη δημιουργία επίπλων κατά παραγγελία που είναι προσαρμοσμένα στις συγκεκριμένες ανάγκες και τα χαρακτηριστικά της πλατείας (Carmona, 2013).

Η διάταξη των καθισμάτων αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο στο πλαίσιο μιας δημόσιας πλατείας. Η παροχή καθισμάτων διευκολύνει την ευκαιρία των ατόμων να εμπλακούν στην πράξη της οπτικής αντίληψης, της προσεκτικής εξέτασης και της ευχάριστης

εκτίμησης του περιβάλλοντός τους. Επιπλέον, αυξάνει τη διάρκεια της παρουσίας των χρηστών στο συγκεκριμένο χωρικό πλαίσιο. Ως εκ τούτου, είναι επιτακτική ανάγκη να λαμβάνεται υπόψη η χωρική προοπτική και ο προσανατολισμός κατά τον καθορισμό της διάταξης των καθισμάτων. Η διάταξη των καθισμάτων δεν πρέπει να είναι προσανατολισμένη κατά τρόπο που να βλέπει απευθείας προς τους δρόμους ή τα διερχόμενα άτομα. Οι σχεδιαστές οφείλουν να έχουν κατά νου ότι ο στρατηγικός σχεδιασμός της διάταξης των καθισμάτων έχει τη δυνατότητα να λειτουργήσει ως καταλύτης για κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Το φαινόμενο της κοινωνικής άνεσης διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη διευκόλυνση της εμφάνισης αυτοσχέδιων κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και δεσμεύσεων, όπως τονίζεται από τους Pezzica και συν. (2016).

Η παροχή φωτισμού υψηλής ποιότητας είναι επιτακτική ανάγκη για τη διασφάλιση της ασφάλειας και της άνεσης των ατόμων κατά τις νυχτερινές ώρες. Η ενσωμάτωση του φωτισμού με άλλα στοιχεία σχεδιασμού μπορεί να αποδώσει αισθητικά ευχάριστα και σαγηνευτικά περιβάλλοντα. Θα πρέπει να διασφαλίζεται η αναγνωσιμότητα και η σαφήνεια των πινακίδων κατεύθυνσης. Η παρουσία υπερβολικού αριθμού πινακίδων κατεύθυνσης έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει μια κατάσταση σύγχυσης και να προωθήσει ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από αταξία και σύγχυση.

3.1.6 ΟΜΟΡΦΙΑ

Είναι επιτακτική ανάγκη κάθε αστικό κέντρο να διαθέτει αισθητικά ευχάριστους και απολαυστικούς κοινόχρηστους χώρους. Η ομορφιά και οι αισθητικές ιδιότητες των αστικών πλατειών αποτελούν έναν πρόσθετο περιβαλλοντικό παράγοντα που ασκεί επίδραση στην παρουσία των ατόμων στους χώρους αυτούς. Επιπλέον, παρουσιάζει ισχυρή συσχέτιση με την υποκειμενική ερμηνεία του χώρου από τα άτομα. Η ενίσχυση της οπτικής αισθητικής του περιβάλλοντος αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τη σύλληψη και το σχεδιασμό μιας δημόσιας πλατείας, όπως τονίζουν οι Hajmirsadeghi και συν. (2012). Για να ενισχυθεί η αισθητική ελκυστικότητα και να δημιουργηθεί μια αίσθηση χαράς στις δημόσιες πλατείες, είναι επιτακτική ανάγκη να χρησιμοποιηθεί ένας συνδυασμός τόσο οργανικών όσο και συνθετικών συστατικών. Η αισθητική ελκυστικότητα μιας αστικής πλατείας περιλαμβάνει ένα πλήθος στοιχείων, όπως η προσεκτικά επιμελημένη διαμόρφωση του τοπίου, η καλαίσθητα εκτελεσμένη ζωγραφική και διακόσμηση, τα προσεκτικά τοποθετημένα μνημεία και τα σαγηνευτικά γλυπτά. Η αισθητική ελκυστικότητα ενός αστικού περιβάλλοντος μπορεί να θεωρηθεί σημαντικός παράγοντας για την ενίσχυση των αποτελεσμάτων της δημόσιας υγείας. Οι αστικές δημόσιες πλατείες, λόγω της εγγενούς εστίασής τους στην ανθρώπινη αλληλεπίδραση και του εξωραϊσμού τους με αισθητικά ευχάριστα και λειτουργικά βελτιστοποιημένα στοιχεία εξωραϊσμού, διαθέτουν την αναμφισβήτητη ικανότητα να αιχμαλωτίζουν την προσοχή των ατόμων. Η συσχέτιση μεταξύ της γοητείας και της αισθητικής έλξης των αστικών πλατειών και της συνολικής αστικής ποιότητας ζωής είναι αναμφισβήτητη αλληλένδετη. Η αισθητική ελκυστικότητα της αστικής πλατείας δημιουργεί μια αίσθηση οπτικής παρηγοριάς για τους χρήστες της, ενώ ταυτόχρονα καλλιεργεί μια συναισθηματική σύνδεση μεταξύ της πλατείας και των κατοίκων της (Ojo & Kayode, 2006).

3.2 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Ο σχεδιασμός του αστικού δημόσιου χώρου περιλαμβάνει δύο θεμελιώδεις διαστάσεις, δηλαδή τη λειτουργικότητα και την οπτική αισθητική. Η λειτουργικότητα αφορά το εύρος και την έκταση των δραστηριοτήτων που ευθυγραμμίζονται με έναν δεδομένο χώρο. Αντίθετα, η οπτική εμφάνιση αφορά την εκδήλωση της μορφής, της εικόνας και της αισθητικής. Ενώ ορισμένοι μελετητές στρέφουν την προσοχή τους προς τη χωρική διαμόρφωση των δημόσιων χώρων, εναλλακτικές προοπτικές υποστηρίζουν ότι η προτεραιότητα στη λειτουργικότητα είναι υψίστης σημασίας στο πεδίο του σχεδιασμού του αστικού χώρου. Παρ' όλα αυτά, είναι επιτακτική ανάγκη να δίνεται και στις δύο πτυχές η δέουσα προσοχή και εξέταση καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας σχεδιασμού. Πράγματι, είναι η περίπλοκη αλληλεπίδραση μεταξύ αυτών των δύο διαστάσεων που διαμορφώνει τελικά την ουσία και την επίτευξη του αστικού χώρου (Hollander & Sussman, 2020).

3.2.1 ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Μια θριαμβευτική αστική πλατεία έχει την ικανότητα να προσδίδει στους κατοίκους της μια βαθιά αίσθηση ταυτότητας και τόπου. Σύμφωνα με το επιστημονικό έργο του Relph (1976), η έννοια της ταυτότητας της πλατείας περιλαμβάνει τα φυσικά και οικολογικά χαρακτηριστικά, καθώς και τη γνωστική και συναισθηματική σημασία που αντλούν τα άτομα από την πλατεία. Επιπλέον, περιλαμβάνει τις διάφορες δραστηριότητες και λειτουργίες που εξυπηρετεί η πλατεία, όπως διευκρινίζει ο Lévy (2012). Σύμφωνα με τον Lynch (1960), η γνωστική αναπαράσταση της πλατείας τίθεται για να ενισχύσει την απομνημόνευση και τη ζωντάνια της για τα άτομα. Σύμφωνα με το επιχείρημα του Relph (1976), η αντίληψη της ταυτότητας των τετραγώνων μπορεί να ερμηνευτεί είτε με θετικό είτε με αρνητικό τρόπο. Είναι επιτακτική ανάγκη να δημιουργηθεί μια αρμονική ισορροπία που να περιλαμβάνει διάφορες πτυχές, όπως η κοινωνική, η πολιτιστική, η οικολογική, η φυσική, η νοητική και η συναισθηματική διάσταση, προκειμένου να καθοριστεί η συνολική φύση μιας οντότητας, είτε αυτή είναι θετική είτε αρνητική. Η έννοια της ταυτότητας παρουσιάζει βαθιά διασύνδεση τόσο με την προσκόλληση στον τόπο όσο και με την αίσθηση του τόπου, που επηρεάζεται κυρίως από κοινωνικοπολιτιστικούς παράγοντες και τη συμβολική σημασία που αποδίδεται σε συγκεκριμένες τοποθεσίες. Επιπλέον, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωριστεί ότι οι αστικές δημόσιες πλατείες, όταν σχεδιάζονται με έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα και προσαρμόζονται ώστε να ανταποκρίνονται στις ποικίλες ανάγκες των ατόμων, διαθέτουν την αξιοσημείωτη ικανότητα να ενισχύουν μια βαθιά αίσθηση του ανήκει μεταξύ των χρηστών τους (Zeka, 2011).

3.2.2 ΑΙΣΘΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Η έννοια της "αίσθησης του τόπου" περιλαμβάνει τους ψυχολογικούς παράγοντες που συμβάλλουν στην ικανοποίηση και την προσκόλληση των χρηστών σε έναν αστικό χώρο, όπως μια πλατεία. Στην πραγματικότητα, αφορά την περίπλοκη αλληλεπίδραση ανάμεσα στα άτομα και των αντίστοιχων περιβαλλόντων τους. Στο πλαίσιο των δομημένων περιβαλλόντων, είναι επιτακτική ανάγκη να ληφθούν υπόψη όχι μόνο τα φυσικά χαρακτηριστικά των αστικών πλατειών, αλλά και η εγγενής σημασία και η

ψυχολογική ευημερία που συνδέονται με τους χώρους αυτούς (Najafi, 2011). Σύμφωνα με τον Relph (1976), η έννοια της αίσθησης του τόπου είναι εγγενώς διφορούμενη και υπόκειται σε σημαντικές διακυμάνσεις στις αντιλήψεις των ατόμων για το περιβάλλον τους (Semken, 2009). Ο Carmona (2021) έχει παράσχει έναν ολοκληρωμένο ορισμό ενός τριπλού μοντέλου της αίσθησης του τόπου, το οποίο περιλαμβάνει τρεις βασικές διαστάσεις: νόημα, δραστηριότητα και φυσικό περιβάλλον.

Αναμφίβολα, αξίζει να σημειωθεί ότι ο ευανάγνωστος σχεδιασμός των πλατειών επηρεάζει αναμφισβήτητα την αντίληψη του τόπου από τους χρήστες, όπως υπογραμμίζει ο Erem (2008). Μια σωστά σχεδιασμένη πλατεία οφείλει να δημιουργεί μια αίσθηση παρηγοριάς, ανάπαυσης, ενθουσιασμού και ώθησης τόσο για παθητική όσο και για ενεργητική εμπλοκή, εκτός από το να προικίζει τους χρήστες της με ένα αίσθημα εξερεύνησης που προάγει μια βαθύτερη σύνδεση με τον χώρο. Σε ένα εναλλακτικό θεωρητικό πλαίσιο, η έννοια της αίσθησης του τόπου υποστηρίζεται ότι παρουσιάζει άμεση συσχέτιση με την προσκόλληση στον τόπο, κατά την οποία τα άτομα δημιουργούν ένα γνωστικό και συναισθηματικό δεσμό με ένα συγκεκριμένο χωρικό περιβάλλον. Σε σχέση με το θέμα αυτό, είναι επιτακτική ανάγκη να ληφθεί υπόψη ότι υπάρχουν πολυάριθμοι παράγοντες που ασκούν επίδραση στο φαινόμενο της προσκόλλησης στον τόπο. Οι συγκεκριμένοι παράγοντες μπορούν να χαρακτηριστούν όπως φαίνεται παρακάτω:

- Κοινωνικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά
- Οικειότητα με τον τόπο
- Κουλτούρα
- Ο βαθμός ικανοποίησης των χρηστών
- Προτίμηση των ανθρώπων στην πλατεία
- Ενεργητικές και παθητικές δραστηριότητες
- Φυσικά χαρακτηριστικά και ιδιότητες (Najafi, 2001).

3.2.3 ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ

Στο πλαίσιο μιας αστικής πλατείας, παρατηρείται συνήθως ότι το κυρίαρχο χαρακτηριστικό του τοπίου αποτελείται από σκληρές επιφάνειες. Ως εκ τούτου, η σχολαστική επιλογή των υλικών του πεζοδρομίου αποκτά ύψιστη σημασία κατά τη φάση του σχεδιασμού, περιλαμβάνοντας όχι μόνο την αισθητική ελκυστικότητα αλλά και τη λειτουργική αποτελεσματικότητα. Ο σχεδιασμός δημόσιων πλατειών μπορεί να ενσωματώσει ένα ευρύ φάσμα υλικών, όπως πέτρα, σκυρόδεμα, τούβλα και άλλα. Η επιλογή των υλικών του πεζοδρομίου απαιτεί την εξέταση τόσο της ανθεκτικότητας όσο και της αισθητικής ελκυστικότητας. Ο βαθμός ανθεκτικότητας που παρουσιάζουν τα υλικά έχει τη δυνατότητα είτε να αυξήσει είτε να μειώσει τις σχετικές δαπάνες που προκύπτουν για λόγους συντήρησης. Προκειμένου να διατηρηθεί η ακεραιότητα και η συνοχή της συνολικής αισθητικής, είναι επιτακτική ανάγκη να ληφθούν υπόψη τα γύρω

αρχιτεκτονικά στοιχεία και το οδόστρωμα. Οι εστιακές περιοχές μπορούν να δημιουργηθούν μέσω του χειρισμού διαφόρων στοιχείων σχεδιασμού, όπως το χρώμα, η μορφή, η υφή, ακόμη και η επιλογή του υλικού του οδοστρώματος. Με παρόμοιο τρόπο, η εφαρμογή μιας συνεπούς προσέγγισης θα μπορούσε ενδεχομένως να διευκολύνει τον διαχωρισμό διαφόρων λειτουργιών εντός ενός συγκεκριμένου χωρικού περιβάλλον, όπως η οριοθέτηση χώρων καθιστικών (Hollander & Sussman, 2020). Η επιλογή του υλικού του οδοστρώματος θα έπρεπε να δίνει προτεραιότητα στο χαρακτηριστικό της μη ολισθηρότητας, εξασφαλίζοντας την καταλληλότητά του για την κίνηση των πεζών και τις στάσιμες δραστηριότητες. Κατά τη διαδικασία επιλογής του υλικού θα πρέπει να λαμβάνεται δεόντως υπόψη η αντανάκλαση της θερμότητας και της θάμβωσης. Είναι επιτακτική ανάγκη να διασφαλιστεί ότι τα άτομα με αναπηρία ή προχωρημένη ηλικία δεν παραβλέπονται κατά τα αρχικά στάδια του σχεδιασμού, ιδίως όσον αφορά τις εκτιμήσεις για την προσβασιμότητα. Η εξέταση της αποστράγγισης είναι ένας πρόσθετος παράγοντας που χρήζει προσοχής προκειμένου να διασφαλιστεί η βέλτιστη άνεση σε διάφορες μετεωρολογικές συνθήκες (Zeka, 2011).

Διάφορα βοτανικά δείγματα, που περιλαμβάνουν δενδρώδεις οντότητες, θάμνους, ανθοκομικές οντότητες και ποώδη βλάστηση, μπορούν να χρησιμοποιηθούν στρατηγικά κατά τη σύλληψη και την υλοποίηση αστικών πλατειών, εξυπηρετώντας ποικίλους στόχους, όπως ενδεικτικά την ενίσχυση της οπτικής ελκυστικότητας, την παροχή προστασίας από την ηλιακή ακτινοβολία και τη διασφάλιση της οπτικής ιδιωτικότητας. Τα φυτά, εκτός από τις πρωταρχικές τους λειτουργίες, χρησιμεύουν για να μετριάσουν τις έντονες και ενίοτε ενοχλητικές επιπτώσεις των άκαμπτων επιφανειών ή των γωνιακών περιγραμμάτων. Τα ανθοφόρα φυτά έχουν την ικανότητα να εισάγουν ένα ευρύ φάσμα αποχρώσεων και αρωμάτων, ενισχύοντας έτσι την αντιληπτή ατμόσφαιρα του περιβάλλοντος. Το πράσινο χρώμα είναι ευρέως αναγνωρισμένο για την εγγενή ικανότητά του να προκαλεί μια αίσθηση ηρεμίας και να προάγει τη χαλάρωση. Κατά συνέπεια, η στρατηγική ενσωμάτωση φυτών σε διάφορα περιβάλλοντα μπορεί να αξιοποιηθεί για τη δημιουργία χώρων ειδικά σχεδιασμένων για τους σκοπούς της χαλάρωσης και της αναζωογόνησης. Σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από υψηλές θερμοκρασίες, τα δέντρα χρησιμεύουν ως πάροχοι σκιερών χώρων για τα άτομα. Σε περίπτωση που υπάρχει ένα εστιακό σημείο εντός των ορίων μιας πλατείας, όπως ένα μνημείο, η στρατηγική χρήση φυτών μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία ενός σκηνικού που χρησιμεύει για να τονίσει τον οπτικό του αντίκτυπο. Οι σχεδιαστές οφείλουν να είναι προσεκτικοί στη χρήση της χλωρίδας, ώστε να διατηρείται η θεμελιώδης ουσία της πλατείας (Semken, 2009).

Η επιλογή του φυτικού υλικού θα έπρεπε να εξαρτάται από τις επικρατούσες κλιματολογικές συνθήκες. Η εφαρμογή αυτής της προσέγγισης αναμένεται να αποφέρει μείωση των δαπανών συντήρησης και αντίστοιχη ενίσχυση της συνολικής αποτελεσματικότητας της προσπάθειας φύτευσης. Πολυάριθμα βοτανικά δείγματα παρουσιάζουν οπτικά γοητευτικές και γοητευτικές μεταμορφώσεις τόσο σε χρωματικά όσο και σε υφολογικά χαρακτηριστικά, όπως το είδος *Acer*, σε διάφορα χρονικά διαστήματα. Ορισμένα δενδρώδη δείγματα παρουσιάζουν αισθητικά γοητευτικά

οπτικά φαινόμενα κατά τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου, λόγω των ιδιαίτερων γεωμετρικών χαρακτηριστικών τους ή των χρωματικών ιδιοτήτων των κορμών και των κλαδιών τους. Αξιοσημείωτα παραδείγματα είναι τα *Betula alba* και *Cornus alba*. Καλό είναι να αποφεύγεται η χρήση φυτικών ειδών που φέρουν τοξικούς καρπούς, όπως το *Taxus baccata*, το *Aucuba japonica* και το *Viburnum lantana*, ιδίως σε περιοχές προσβάσιμες σε μικρά παιδιά. Η αξιοποίηση των φυτών επεκτείνεται πέρα από την αισθητική τους, καθώς διαθέτουν την ικανότητα να χρησιμεύουν ως αποτελεσματικά εργαλεία για τη δημιουργία περιφράξεων ή την υποδιαίρεση του χώρου σε μικρότερες υποπεριοχές (Fleckney & Bentley, 2021).

Οι υδάτινες επιφάνειες χρησιμοποιούνται συχνά ως χαρακτηριστικά τοπίου σε δημόσιες πλατείες με σκοπό τη δημιουργία ενός κεντρικού σημείου ενδιαφέροντος ή οπτικά ελκυστικών θέας. Το νερό παρουσιάζει μια ευέλικτη φύση, εκδηλώνεται με διάφορες μορφές, όπως το ακίνητο νερό, το τρεχούμενο νερό, τα σιντριβάνια, ή ακόμη και ένα αρμονικό κράμα αυτών των ξεχωριστών εκδηλώσεων. Η παρουσία ήρεμων υδάτινων επιφανειών δημιουργεί μια ατμόσφαιρα χαλάρωσης και ηρεμίας, ενώ η ενσωμάτωση σιντριβανιών, καταρρακτών και άλλων χαρακτηριστικών τρεχούμενου νερού εισάγει μια αίσθηση κίνησης, ζωντάνιας και δυναμισμού στον περιβάλλοντα χώρο. Προκειμένου να επιτευχθεί περιβαλλοντική βιωσιμότητα και οικονομική αποδοτικότητα, είναι επιτακτική ανάγκη να ενσωματωθεί η χρήση ανακυκλωμένου νερού και συστημάτων βρόχινου νερού στο πλαίσιο του σχεδιασμού. Σε συνδυασμό με τη στρατηγική εφαρμογή του φωτισμού, η ενσωμάτωση υδάτινων σωμάτων και βοτανικών στοιχείων μπορεί αναμφισβήτητα να δημιουργήσει μια ιδιαίτερα ελκυστική ατμόσφαιρα για τα άτομα κατά τις νυχτερινές ώρες (Hollander & Sussman, 2020).

3.2.4 ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Μια ευήμερουσα αστική πλατεία είναι αυτή που προσφέρει ανέσεις στους χρήστες της και προωθεί τη συμμετοχή τους σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και δεσμεύσεων, που περιλαμβάνουν τόσο παθητικές όσο και ενεργητικές μορφές. Η ενεργός εμπλοκή των ατόμων σε διάφορους τομείς του κοινωνικού, πολιτιστικού, θρησκευτικού, οικονομικού και πολιτικού τομέα λειτουργεί ως καταλύτης για την προώθηση της κοινωνικής συνοχής. Η γεωγραφική τοποθέτηση και οι χωρικές διαστάσεις των πλατειών αποτελούν παράγοντες επιρροής που διαμορφώνουν τη φύση και τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται σε αυτές. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μεγάλες πλατείες διαθέτουν τη δυνατότητα να χρησιμεύουν ως πλατφόρμες για διάφορους σκοπούς, όπως η διευκόλυνση διαδηλώσεων, η φιλοξενία πολιτικών συγκεντρώσεων και η φιλοξενία θρησκευτικών τελετών. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι οι πλατείες που βρίσκονται σε κοντινή απόσταση από εμπορικά κέντρα έχουν τη δυνατότητα να χρησιμεύουν ως πολυλειτουργικοί χώροι για διάφορες κοινωνικές δραστηριότητες, όπως συναντήσεις, συναθροίσεις, απόλαυση ποτών, συμμετοχή σε ρυθμικές κινήσεις και παρουσίαση καλλιτεχνικών εκφράσεων (Najafi, 2011). Η πραγματοποίηση κοινωνικών δραστηριοτήτων εξαρτάται από τη φυσική παρουσία ατόμων σε έναν καθορισμένο δημόσιο χώρο, που συνήθως αναφέρεται ως πλατεία. Στην ουσία, τα ίδια τα άτομα λειτουργούν ως καταλύτες στην παρακίνηση των άλλων να συμμετάσχουν σε διάφορες δραστηριότητες της πλατείας, είτε αυτές είναι υποχρεωτικές είτε

προαιρετικές, που περιλαμβάνουν λεκτική επικοινωνία, ακουστική πρόσληψη, οπτική παρατήρηση ή ενεργό συμμετοχή σε παρουσιάσεις και διασκεδάσεις. Το φυσικό περιβάλλον και η κοινωνική συνοχή μιας πλατείας αποτελούν θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την καλλιέργεια ποικίλων δραστηριοτήτων και συγκεκριμένων συμπεριφορών. Επιπλέον, η παρουσία "δραστηριότητας" εντός των αστικών πλατειών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της ταυτότητας και της εικόνας αυτών των δημόσιων χώρων (Hollander & Sussman, 2020).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΙΝΗΤΑ

4.1 Η ΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Τα εγγενή χαρακτηριστικά που παρουσιάζουν τα συστατικά στοιχεία που συνθέτουν ένα αστικό περιβάλλον είναι οι πρωταρχικοί παράγοντες που καθορίζουν τη συνολική ποιότητα της πόλης και καθορίζουν την ιδιαίτερη ουσία της, διαμορφώνοντας έτσι τον τρόπο ζωής και τις εμπειρίες των κατοίκων της. Η έννοια της προσβασιμότητας της πλατείας είναι στενά συνυφασμένη με την αμοιβαία αλληλεπίδραση μεταξύ της πόλης και της πλατείας. Ταυτόχρονα, λαμβάνεται επίσης υπόψη κατά τη φάση του σχεδιασμού, θεωρώντας την πλατεία ως ένα ξεχωριστό αστικό τοπίο με μοναδικά φυσικά χαρακτηριστικά και μια χαρακτηριστική ουσία που αντανακλά την εποχή της (Zhang & Lee, 2022).

Ο πρωταρχικός στόχος μιας αστικής πλατείας είναι η δημιουργία μιας απελευθερωμένης περιοχής μέσα στο αστικό τοπίο, που διαφέρει από τους κλειστούς εσωτερικούς χώρους των κτιρίων. Χρησιμεύει ως πλατφόρμα για την ανεμπόδιστη κίνηση των πεζών, εξυπηρετώντας τα άτομα που διασχίζουν το χώρο είτε ως περαστικοί είτε ως σκόπιμοι επισκέπτες. Ο στόχος αυτός περιλαμβάνει τόσο τη φυσική όσο και την αντιληπτική διάσταση, διασφαλίζοντας ότι η πλατεία διευκολύνει την απρόσκοπτη πλοήγηση εντός του αστικού ιστού (Κιμισκίδης, 2010).

Η πλατεία, σύμφωνα με την προοδευτική πορεία της αστικής ανάπτυξης, έχει υποστεί μια διαδικασία αύξησης μέσω της ενσωμάτωσης διαφόρων λειτουργιών, εκδηλώσεων και αξιών, προσδίδοντάς της έτσι μια ξεχωριστή σημασία, χαρακτήρα και ταυτότητα. Ως εκ τούτου, διαπιστώνουμε τη γεωμετρική αναπαράσταση του εκκλησιαστικού οικοδομήματος, του εμπορικού κόμβου και του δημοτικού διοικητικού κέντρου, που αποτελούν συλλογικά τον καθορισμένο "επίσημο χώρο" εντός των αστικών ορίων ενός οικισμού. Ο χαρακτηρισμός της πλατείας δεν αποτελείται αποκλειστικά από την απλή παρουσία ενός δημόσιου κτίσματος στον άμεσο περιβάλλοντα χώρο της, αλλά από τον τρόπο με τον οποίο ο σκοπός του έχει αποτυπωθεί στην πλατεία και στη συνέχεια γίνεται αντιληπτός από τους κατοίκους της. Ο προσδιορισμός της πλατείας ως χωρικής οντότητας απορρέει από τη διττή φύση της, η οποία περιλαμβάνει τόσο λειτουργικές όσο και τυπικές πτυχές, σε συνδυασμό με την έννοια της κεντρικής θέσης στο αστικό περιβάλλον. Η κεντρικότητα, ως θεμελιώδες χαρακτηριστικό της αστικής μορφολογίας, εκδηλώνεται στη χωρική διαμόρφωση της πλατείας, η οποία χρονολογείται από τις πρώτες εκδοχές της. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να αποδοθεί πρωτίστως στα γεωμετρικά χαρακτηριστικά της πλατείας, τα οποία επιβάλλουν στους πεζούς ένα διακριτό σημείο εστίασης, τόσο ως προς τον φυσικό προσανατολισμό όσο και ως προς την ψυχολογική τους αντίληψη (Βακρινού & Κατσιούλη, 2007). Το κομβικό σημείο της αστικής κοινωνικής οργάνωσης, που συνήθως αναφέρεται ως κέντρο, χαρακτηρίζεται από την ύψιστη σημασία του. Χρησιμεύει ως κόμβος για αξιοσημείωτα γεγονότα, συγκεντρώσεις, ανταλλαγές και πολιτικές εξελίξεις (Γρηγορίου et al., 2012).

Η καθημερινή μετακίνηση των ατόμων εντός του αστικού περιβάλλοντος είναι στενά συνυφασμένη με τα κυκλικά μοτίβα και τις διαδοχικές εμφανίσεις των φυσικών φαινομένων και των γεωγραφικών χαρακτηριστικών που συνθέτουν το αστικό περιβάλλον. Επιπλέον, η εν λόγω μετακίνηση επηρεάζεται εγγενώς από την υποκειμενική συναισθηματική κατάσταση του εκάστοτε ατόμου. Όταν κάποιος βιώνει την αίσθηση του επείγοντος, προσπαθεί να εντοπίσει την ταχύτερη διαδρομή που συνδέει την τρέχουσα θέση του με τον επιδιωκόμενο προορισμό του. Αντίθετα, σε άλλες περιπτώσεις, αυτή η μετακίνηση μετατρέπεται σε έναν χαλαρό περίπατο, όπου το άτομο αποκλίνει σκόπιμα από τη συντομότερη διαδρομή και επιλέγει μια πιο ελικοειδή πορεία. Αυτή η σκόπιμη παρέκκλιση εξυπηρετεί τον σκοπό της εμπλοκής με το αστικό τοπίο, τόσο οπτικά όσο και κινητικά, διευκολύνοντας έτσι μια βαθύτερη σύνδεση με το αστικό τοπίο (Κιμισκίδης, 2010). Η διαδικασία μετάβασης μεταξύ αστικού περιβάλλοντος και ανοικτών δημόσιων χώρων είναι ένα πολύπλευρο φαινόμενο που περιλαμβάνει τόσο φυσικές όσο και ψυχολογικές διαστάσεις. Είναι ζωτικής σημασίας να αναγνωρίσουμε ότι η οργάνωση και ο σχεδιασμός των αστικών χώρων, που χρησιμεύουν ως προκαταρκτικό στάδιο προς τον τετράγωνο χώρο, επηρεάζουν σημαντικά την εμπειρία της μετάβασης σε αυτόν (Bulatović, 2023).

Οι συνιστώσες των χωρικών στοιχείων και η συγχώνευσή τους αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο του αστικού περιβάλλοντος, αντιπροσωπεύοντας την οπτική αναπαράσταση της πόλης. Η αντίληψη αυτή γίνεται υποκειμενικά αντιληπτή και ερμηνεύεται από τα άτομα, επηρεαζόμενη από τις μοναδικές προσωπικές τους συναντήσεις, την κατανόηση του αστικού περιβάλλοντος και τη δική τους τοποθέτηση σε αυτό (Van Deusen Jr., 2002).

Η αποτελεσματικότητα των πλατειών που χαρακτηρίζονται ως αστικές έγκειται στην ικανότητά τους να οδηγούν τον επισκέπτη-περιπατητή "εντός" της μητρόπολης κι της εγγενούς φύσης της, καθιστώντας έτσι την περιπλάνησή του επαρκή για να συμμετάσχει σε συζητήσεις που αφορούν τη Ρώμη, τη Βενετία, το Παρίσι, ακόμη και αν δεν έχει διασχίσει οποιοδήποτε άλλο μέρος. Σε αυτό το συγκεκριμένο στάδιο, μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι αστικές πλατείες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στον καθορισμό της συνολικής προσβασιμότητας μιας πόλης. Ο ισχυρισμός αυτός βασίζεται στην υποκείμενη παραδοχή ότι η προσβασιμότητα εξαρτάται από το επίπεδο των κινητικών, οπτικών και βιωματικών συναντήσεων που παρέχει το αστικό περιβάλλον (Κιμισκίδης, 2010).

Ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό του σύγχρονου τετραγωνικού χώρου είναι η εστίασή του στο σχεδιασμό, η οποία συμβάλλει στο μοναδικό και γοητευτικό "αστικό" τοπίο του. Ωστόσο, συχνά χαρακτηρίζεται από αυτοδυναμία και εσωστρέφεια. Ο πρωταρχικός στόχος του σχεδιασμού είναι να επιβεβαιώσει την κυριαρχία της πλατείας μέσα στην εικόνα, χρησιμοποιώντας οπτικά εντυπωσιακά και τεχνητά στοιχεία. Όπως έχουν αναφέρει έρευνες, το αντικείμενο που αφορά την καλλιτεχνική αναπαράσταση συνήθως αναφέρεται ως "τετράγωνο έργο τέχνης". Η Πλατεία Μουσείων, στην προσπάθειά της να καθιερώσει μια ξεχωριστή ταυτότητα, παρουσιάζει συχνά λειτουργικές ανεπάρκειες, ιδίως όσον αφορά τις επιλογές πλοήγησης του πεζού εντός του χώρου (Zakariya et al., 2014).

Μέσω της εξέτασης των σύγχρονων απεικονίσεων, γίνεται εμφανές ότι τα συμβατικά συστατικά του χώρου, δηλαδή η φύτευση, τα υδάτινα στοιχεία και τα έργα τέχνης, δεν χρησιμεύουν πλέον ως στοιχεία πλαισίωσης των σύγχρονων πλατειών που μοιάζουν με εκείνες που παρατηρήθηκαν κατά την εποχή της Αναγέννησης. Αντιθέτως, τα στοιχεία αυτά τοποθετούνται στρατηγικά στα κεντρικά σημεία εστίασης αυτών των πλατειών, επιτρέποντάς τους έτσι να διεκδικήσουν την παρουσία και τη σημασία τους. Συνέπεια αυτού του φαινομένου είναι η διαίρεση του χώρου σε διακριτά τμήματα. Η αλληλεπίδραση που λαμβάνει χώρα κατά τη διάρκεια της κίνησης, συνοδευόμενη από διαφορετικά και ποικίλα υπόβαθρα, χρησιμεύει για την τόνωση της δημιουργίας συνοχής και ενότητας. Στο επίπεδο της κινητικής, η πράξη της αφαίρεσης αξιών, δηλαδή η καθιέρωση διακριτών αξόνων κυκλοφορίας και η επακόλουθη διασπορά τους σε όλη τη χωρική διαμόρφωση, δημιουργεί συχνά μια κατάσταση αμηχανίας. Τα διακριτά στοιχεία διατάσσονται τυχαία, εμποδίζοντας τόσο τη φυσική και οπτική ευκολία πρόσβασης στα σημεία εισόδου και εξόδου, όσο και τη συνολική χωρική εμπειρία (Zakariya et al., 2014).

4.2 ΠΩΣ Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΤΙΣ ΑΞΙΕΣ ΤΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

Πλήθος επιστημονικών άρθρων έχουν εξετάσει διεξοδικά την επίδραση της χωρικής εγγύτητας ενός δημόσιου χώρου στην αποτίμηση των ακινήτων, ενισχύοντας κατά συνέπεια την κατανόηση των σχετικών θεωρητικών πλαισίων και μεθοδολογικών προσεγγίσεων. Η πλειονότητα των επιστημονικών ερευνών υποδεικνύει θετική συσχέτιση, αν και εξαρτάται από μετριοπαθείς παράγοντες όπως η πυκνότητα του πληθυσμού, η διάρκεια ύπαρξης του δημόσιου χώρου, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση, τα ποσοστά εγκληματικότητας, η κυκλοφοριακή συμφόρηση, η διαθεσιμότητα των δημόσιων συγκοινωνιών, οι εμπορικές επιχειρήσεις και ο αστικός σχεδιασμός (Archarya and Benett, 2001). Μόνο ένα ελάχιστο κλάσμα των επιστημονικών ερευνών υιοθετεί μια κριτική στάση. Δεδομένου ότι η επιλογή των δημόσιων χώρων καθορίζεται κυρίως από τη χαμηλή ζήτηση για ακίνητα, προκύπτει ότι ο αντίκτυπος στη ζήτηση είναι πιθανό να έχει περιορισμένο χαρακτήρα. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι κριτικές αυτές διαθέτουν μάλλον περιορισμένο πεδίο εφαρμογής, καθώς αφορούν αποκλειστικά πλατείες που βρίσκονται εντός ενός πυκνοκατοικημένου αστικού περιβάλλοντος (Perry & Hondegheem, 2008).

Οι ηδονικές μεθοδολογίες προσφέρουν ένα πλαίσιο για τη διευκρίνιση της σχέσης μεταξύ των αξιών των ακινήτων και της εγγύτητάς τους σε δημόσιους χώρους, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις μετριοπαθείς μεταβλητές. Επιπλέον, οι μέθοδοι αυτές επιτρέπουν την εξέταση της διαρκούς φύσης αυτής της σχέσης σε σχέση με την απόσταση. Ωστόσο, η κατανόηση της χωρικής δομής των τιμών που περιβάλλουν τις πλατείες απαιτεί τη χρήση καταλληλότερων επεξηγηματικών θεωριών. Το γαλλικό θεωρητικό πλαίσιο που αφορά την εγγύτητα περιλαμβάνει δύο διακριτές διαστάσεις της έννοιας. Η πρώτη διάσταση αφορά τη χωρική εγγύτητα, η οποία μπορεί να ποσοτικοποιηθεί με διάφορα μέσα, όπως η φυσική ή γεωγραφική εγγύτητα, που μετριέται από παράγοντες όπως η απόσταση, ο χρόνος ή το κόστος που συνδέεται με τη μεταφορά και την επικοινωνία. Η δεύτερη διάσταση αφορά την

κοινωνικοοικονομική εγγύτητα, όπως διευκρινίστηκε από τους Faye και Le Fur το 2012.

Στο πλαίσιο αυτό, η κοινωνικοοικονομική εγγύτητα κατανοείται αποκλειστικά ως η οργανωτική ικανότητα να βοηθήσει την αλληλεπίδραση μεταξύ των ατόμων της, η οποία περιγράφεται περαιτέρω στην έννοια της εγγύτητας των πόρων. Στη συνέχεια, ένας πόρος περιγράφεται ως μια συμβολή τόσο υλικών όσο και άυλων οντοτήτων, που διαθέτουν συμβολικά χαρακτηριστικά, νοηματοδότηση και μια αισθητική πτυχή που προκαλεί προσωπική ή/και κοινοτική αφομοίωση. Ένας πόρος μπορεί δυνητικά να λειτουργήσει ως περιορισμός, επιβάλλοντας περιορισμούς στη δράση, επηρεάζοντας έτσι τη συμπεριφορά των εμπλεκόμενων φορέων. Μπορεί επίσης να γίνει ζήτημα όταν οι εμπλεκόμενοι δρώντες επιχειρούν να διεκδικήσουν την ιδιοκτησία ή τον έλεγχό του. Επιπλέον, ένας πόρος μπορεί να θεωρηθεί ως τέτοιος όταν χρησιμοποιείται ενεργά ή κινητοποιείται από τους εν λόγω δρώντες. Η αξιοποίηση της θεωρίας της εγγύτητας είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς επιτρέπει την εννοιολόγηση του δημόσιου χώρου ως πολύτιμου περιουσιακού στοιχείου, αναδεικνύοντας έτσι τη σημασία του ως αντικείμενο διαμάχης μεταξύ διαφορετικών ομάδων με αντικρουόμενες προσδοκίες όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του. Ωστόσο, η πλατεία παραμένει ένα υπόστρωμα στο οποίο παράγονται χαρακτηριστικά σύμφωνα με τις σχέσεις εξουσίας μεταξύ των ομάδων κατοίκων. Η εφαρμογή της αγγλοσαξονικής θεωρίας της γειτονιάς μπορεί δυνητικά να αποδώσει μια κάπως ανάλογη μεθοδολογία, όπως θέτουν οι Faye και Le Fur στη δημοσίευσή τους το 2012.

Η έννοια της γειτονιάς, όπως προτάθηκε αρχικά από τον Keller το 1966, αφορά ένα συγκεκριμένο φυσικό ή συμβολικό περιβάλλον που χρησιμεύει ως πλατφόρμα για την εκδήλωση κοινωνικών δικτύων. Η έννοια της γειτονιάς μπορεί να οριοθετηθεί ως μια σύνθεση χωρικά προερχόμενων χαρακτηριστικών που συνδέονται εγγενώς με ομαδοποιήσεις κατοικιών, ενίοτε σε συνδυασμό με πρόσθετη χρήση γης. Τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά περιλαμβάνουν οικιστικά, συναισθηματικά, δημογραφικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά και πτυχές που αφορούν την προσβασιμότητα, τις υποδομές και την αλληλεπίδραση. Τα χαρακτηριστικά ή τα περιουσιακά στοιχεία του τόπου χρησιμοποιούνται τόσο από τους κατοίκους όσο και από τους μη κατοίκους. Ο Buck (2001) διευκρινίζει τον τρόπο με τον οποίο η θεωρία της γειτονιάς αποτελεί παράδειγμα της δυνατότητας οικειοποίησης της γειτονιάς από μια συλλογική οντότητα. Μεταξύ των διαφόρων εξεταζόμενων μοντέλων, εκείνο που αφορά τον ανταγωνισμό, όπου οι γειτονικές οντότητες εμπλέκονται σε σύγκρουση για τους πεπερασμένους πόρους που είναι διαθέσιμοι στην περιοχή τους, παρουσιάζει τη μεγαλύτερη ομοιότητα με τη γαλλική θεωρία της εγγύτητας. Η αξιοποίηση των θεωρητικών προσεγγίσεων της εγγύτητας και της γειτονιάς μας επιτρέπει να οριοθετήσουμε αποτελεσματικότερα τις επιπτώσεις που σχετίζονται με μια αστική πλατεία και να κατανοήσουμε τον τρόπο με τον οποίο τα χαρακτηριστικά της πλατείας μπορούν να διαμορφώσουν τις τιμές των κατοικιών (Buck, 2001).

Ο αντίκτυπος της πλατείας στους κατοίκους εξαρτάται από τα αποτελέσματα που προκύπτουν από τις ποικίλες εφαρμογές της. Εάν διαθέτει τα επιθυμητά χαρακτηριστικά, μπορεί να χρησιμεύσει ως πολύτιμος πόρος για τους κατοίκους.

Αντίθετα, αν δίνει προτεραιότητα στα συμφέροντα των μη κατοίκων, μπορεί να επιβάλει περιορισμούς που είναι δυσμενείς για τους κατοίκους. Η διαδικασία αντιμετώπισης της προβληματικής μας περιλαμβάνει τρία διακριτά στάδια. Το αρχικό στάδιο περιλαμβάνει την αξιολόγηση της σχέσης ανάμεσα στα χαρακτηριστικά των πλατειών και των συνολικών οικιστικών αξιών εντός του συγκεκριμένου δείγματος. Στη συνέχεια, προχωρούμε στην εξέταση του βαθμού κεντρικότητας και του συγκεκριμένου τύπου πλατείας που εξετάζουμε. Τέλος, αναλαμβάνουμε το έργο του ελέγχου της διαρκούς φύσης αυτής της σχέσης σε διάφορες χρονικές και χωρικές διαστάσεις (Faye & Le Fur, 2012).

4.3 ΤΟ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΚΑΙ Η ΕΙΚΟΝΑ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ

Ενώ η θεμελίωση του μάρκετινγκ ως επιστημονικού κλάδου μπορεί να αναχθεί στην εφαρμογή του σε ιδιωτικές εμπορικές επιχειρήσεις, υπήρξε μια αξιοσημείωτη αύξηση του επιστημονικού ενδιαφέροντος για το μάρκετινγκ στη σφαίρα των "μη κερδοσκοπικών" οργανισμών τα τελευταία χρόνια. Το εννοιολογικό υπόβαθρο αυτού του αναπροσανατολισμού μπορεί να αποδοθεί στο θεμελιώδες άρθρο των Kotler και Levy του 1969, στο οποίο μετέφεραν επιδέξια τις θεμελιώδεις αρχές και μεθοδολογίες του μάρκετινγκ, που είχαν αρχικά διατυπωθεί στον ιδιωτικό τομέα, στο πεδίο των μη κερδοσκοπικών οντοτήτων ή, όπως συνήθως αναφέρεται στον επιστημονικό διάλογο, των μη επιχειρηματικών οργανισμών (Kotler & Levy, 1969). Οι προαναφερθείσες έννοιες επεκτάθηκαν περαιτέρω από αξιολογούς μελετητές όπως οι Kotler και Zaltman, Kotler και Lovelock και Weinberg (Kotler & Zaltman, 1971). Ταυτόχρονα, υπήρξε μια αυξανόμενη αναγνώριση της εμπορευσιμότητας των ιδεών, οι οποίες θεωρήθηκε ότι έχουν συγκρίσιμη αξία με τα υλικά αγαθά. Κατά συνέπεια, το πεδίο των προσπαθειών του μάρκετινγκ επεκτάθηκε λογικά πέρα από το πεδίο του επηρεασμού της αγοραστικής συμπεριφοράς των καταναλωτών, ώστε να συμπεριλάβει ευρύτερες πτυχές της ανθρώπινης συμπεριφοράς (Kotler & Zaltman, 1971). Δύο έννοιες προέκυψαν από τις προαναφερθείσες κατευθύνσεις σκέψης. Η αρχική έννοια που εξετάζεται είναι αυτή του "κοινωνικού μάρκετινγκ", όπου πρωταρχικός στόχος είναι η άσκηση επιρροής στην κοινωνική συμπεριφορά ή στάση. Η δεύτερη έννοια που συζητείται στη βιβλιογραφία είναι αυτή της εμπορεύσιμης εικόνας, όπως περιγράφεται από τον Gaedeke το 1977. Η αναγνώριση της εγγενούς σύνδεσης μεταξύ του μάρκετινγκ των φυσικών προϊόντων και της προώθησης των άυλων χαρακτηριστικών έχει αναγνωριστεί εδώ και πολύ καιρό. Ωστόσο, η έννοια της εμπορίας μιας εικόνας χωρίς κανένα σχετικό φυσικό προϊόν χρειάστηκε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα για να γίνει αποδεκτή. Η ανάπτυξη της ιδέας του μάρκετινγκ πόλεων στηρίζεται σε τρεις βασικές έννοιες, δηλαδή το μη κερδοσκοπικό μάρκετινγκ, το κοινωνικό μάρκετινγκ και το μάρκετινγκ εικόνας, όπως διατυπώθηκε από τους Kotler και Mindak το 1978.

Το μάρκετινγκ πόλεων ορίζεται ως μια συστηματική διαδικασία βάση της οποίας οι αστικές δραστηριότητες ευθυγραμμίζονται στρατηγικά με τις ανάγκες και τις προτιμήσεις συγκεκριμένων τμημάτων πελατών, με απώτερο σκοπό τη βελτιστοποίηση των κοινωνικοοικονομικών επιδόσεων του αντίστοιχου τόπου σύμφωνα με προκαθορισμένους στόχους. Οι έννοιες που συζητήθηκαν διαθέτουν τη δυνατότητα εφαρμογής σε διάφορες χωρικές διαστάσεις, τοποθετώντας έτσι το μάρκετινγκ πόλεων

ως αναπόσπαστο στοιχείο ενός πιο εκτεταμένου πλαισίου γνωστού ως "γεωγραφικό μάρκετινγκ", το οποίο περιλαμβάνει περιφερειακές και ακόμη και εθνικές προσπάθειες μάρκετινγκ (Ashworth and Voogd, 1987).

Η αναγνώριση της σημασίας της αγοράς για τις χωρικές δραστηριότητες έχει αναγνωριστεί εκτενώς στην υπάρχουσα γεωγραφική βιβλιογραφία. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970, εμφανίστηκε ένα αξιοσημείωτο κύμα επιστημονικών δημοσιεύσεων, που επικεντρώθηκαν στη λειτουργική δυναμική των διαφόρων εμπορικών αγορών εντός αστικού περιβάλλοντος. Οι δημοσιεύσεις αυτές προσπάθησαν να δια φωτίσουν τις βαθιές επιπτώσεις της λειτουργίας της αγοράς στη συνολική πρόοδο και ανάπτυξη των πόλεων. Παραδείγματα τέτοιων αγορών περιλαμβάνουν την αγορά εμπορικών γραφείων, καθώς και τις αγορές ακινήτων και επενδύσεων κεφαλαίου (Daniels, 1975).

Ο Davies, στο πλαίσιο των επιστημονικών του προσπαθειών, επινόησε κυρίως τη φράση "γεωγραφία του μάρκετινγκ" ως μέσο για να δια φωτίσει την ολοκληρωμένη έρευνά του σχετικά με την περίπλοκη δυναμική της λιανικής διανομής. Κάποιες μελέτες, ωστόσο, περιόρισαν την ανάλυσή τους στα χωρικά χαρακτηριστικά του εμπορικού τομέα της οικονομίας, που συνήθως αναφέρεται ως "τομέας της αγοράς". Απέτυχαν να διερευνήσουν την ευρύτερη και πιο περιεκτική αλληλεπίδραση μεταξύ του αστικού περιβάλλοντος και της αγοράς, όπως υπονοείται από τη χρήση του όρου "μάρκετινγκ πόλης". Το μάρκετινγκ πόλεων, στην ουσία, περιλαμβάνει την εγκαθίδρυση μιας διακριτής και διαρκούς σχέσης μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών. Κατά συνέπεια, καθίσταται επιτακτική ανάγκη να εμβαθύνουμε στην εξέταση τόσο της χωρικής και οργανωτικής διαμόρφωσης του αστικού περιβάλλοντος ως προκύπτουσας οντότητας, παράλληλα με την κατανόηση των χαρακτηριστικών, της δυναμικής της αγοράς και των απαιτήσεων των ατόμων που αναγνωρίζονται ως καταναλωτές (Warnes & Daniels, 1980). Η σύγκλιση προϊόντος και πελάτη, καθώς και προσφοράς και ζήτησης, επιτυγχάνεται μέσω μιας σύνθεσης εργαλείων που συνήθως αναφέρονται ως "μείγμα μάρκετινγκ". Τα προαναφερθέντα μέσα έχουν κατηγοριοποιηθεί σε τέσσερις πρωταρχικές ομάδες, οι οποίες συνήθως αναφέρονται ως τα τέσσερα Ps του προϊόντος, της τιμής, της προώθησης και του τόπου, ή εναλλακτικά, ως τα επτά Ps του λιανικού εμπορίου, που περιλαμβάνουν την τιμή, την προώθηση, το προσωπικό, τον τόπο, τη φυσική διανομή και την παρουσίαση. Κατά την εξέταση του μάρκετινγκ πόλεων, κρίνεται σκόπιμο να κατασκευαστεί ένα "γεωγραφικό μείγμα μάρκετινγκ" που διαθέτει διακριτά χωρικό χαρακτήρα, όπου το ακρωνύμιο FOPS συμπυκνώνει αποτελεσματικά τις διάφορες κατηγορίες (Ashworth and Voogd, 1987):

- ☐ Χρηματοοικονομικά μέτρα
- ☐ Οργανωτικά μέτρα.
- ☐ Μέτρα προώθησης.
- ☐ Χωρο-λειτουργικά μέτρα.

Το πεδίο εφαρμογής και η αποτελεσματικότητα των πολιτικών μάρκετινγκ της πόλης καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από την εφαρμογή του κατάλληλου συνδυασμού των μέτρων αυτών (Ashworth and Voogd, 1987).

Πίνακας 1 :Τα στοιχεία του μάρκετινγκ πόλης

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ	Η ΑΓΟΡΑ	ΠΑΡΑΓΩΓΟΣ
ΣΤΟΧΕΥΜΕΝΟΙ ΧΡΗΣΤΕΣ		ΑΣΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ		ΔΟΜΗ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ		ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ
ΑΝΑΓΚΕΣ/ΕΠΙΘΥΜΙΕΣ		ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
ΖΗΤΗΣΗ		ΠΡΟΣΦΟΡΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Η σημασία των πλατειών σε ένα αστικό περιβάλλον είναι αδιαμφισβήτητη. Σύμφωνα με τον Πανσανία, υποστηρίζεται ότι ο χαρακτηρισμός της πόλης δεν μπορεί να αποδοθεί σε έναν τόπο που στερείται κοινοτικών οικοδομημάτων και πλατειών (Collins et al., 2006). Η σημασία των δέντρων σε σχέση με την αστική "υγιεινή" είναι αξιοσημείωτης σημασίας, καθώς συμβάλλουν ενεργά στον ενισχυμένο εξαερισμό, στη μείωση των επιπέδων θορύβου, στη βελτίωση του φωτισμού και της έκθεσης των κτιρίων στο ηλιακό φως και στην ενίσχυση της ορατότητας των αρχιτεκτονικών στοιχείων. Η παρουσία υψηλής πυκνότητας κτιρίων δημιουργεί προκλήσεις όσον αφορά την αποτελεσματική διαχείριση των αποβλήτων, τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας του αέρα και τη διείσδυση του ηλιακού φωτός. Στο πλαίσιο ενός πυκνοκατοικημένου και ανοργάνωτου αστικού περιβάλλοντος, η σύνθεση του ατμοσφαιρικού αέρα μπορεί να τροποποιηθεί σημαντικά. Υπό το πρίσμα αυτού του σκεπτικού, είναι επιτακτική ανάγκη να υπογραμμιστεί η αναγκαιότητα των πλατειών, των ανοιχτών χώρων και των καταπράσινων περιοχών για την προώθηση ενός υγιεινού μικροπεριβάλλοντος (Abbasian, 2016).

Σε σχέση με τον σχεδιασμό και τη διαμόρφωση του αστικού περιβάλλοντος, η ένταξη των ελεύθερων χώρων, με ιδιαίτερη έμφαση στις πλατείες, εξυπηρετεί την ενίσχυση των αισθητικών χαρακτηριστικών και την προώθηση μιας πιο αποτελεσματικής διάταξης της πόλης. Από οπτικής άποψης, μπορεί να υποστηριχθεί ότι ένα δομημένο περιβάλλον που στερείται ποικιλομορφίας και συνέχειας μπορεί να προκαλέσει αισθήματα μονοτονίας και αποστροφής τόσο στους κατοίκους όσο και σε όσους έρχονται να το επισκεφθούν. Οι πλατείες, όταν είναι κατάλληλα διαμορφωμένες και σχεδιασμένες, συμβάλλουν σημαντικά στην ενίσχυση της οπτικής ελκυστικότητας του αστικού τοπίου (Hainmueller & Hazlett, 2014).

Ωστόσο, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η πρωταρχική λειτουργία της πλατείας σε ένα αστικό περιβάλλον έγκειται στην κοινωνική της σημασία. Το αστικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη δραστηριοτήτων τόσο σε επίπεδο δημοσίου όσο και ιδιωτικού τομέα. Αυτές οι προαναφερθείσες δημόσιες δραστηριότητες εντοπίζονται εντός των ορίων των δημόσιων χώρων, και πιο συγκεκριμένα κοντά στις πλατείες. Η σχέση ανάμεσα στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα εντός του αστικού τοπίου εκδηλώνεται μοναδικά σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους, με την επικράτηση της κάθε σφαίρας να αντανakλά τις επικρατούσες ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες στις οποίες ανήκει. Ο δημόσιος χώρος αναφέρεται στη σφαίρα όπου η ιδιωτική σφαίρα διαλύεται ουσιαστικά, αναλαμβάνοντας το ρόλο του φόντου στο οποίο εκτυλίσσονται όλες οι κοινωνικές δραστηριότητες εντός του αστικού περιβάλλοντος. Στη σύγχρονη εποχή, είναι προφανές ότι τα ιδιωτικά συμφέροντα έχουν γνωρίσει σημαντική ανάπτυξη, ασκώντας έτσι κυρίαρχη επιρροή επί του δημόσιου συμφέροντος στους τομείς της οικονομίας, της κοινωνικής δυναμικής και του πολιτισμού. Η μετάβαση από την ιδιωτική στη δημόσια σφαίρα και το αντίστροφο συμβαίνει ως αποτέλεσμα της συνεχούς και αδιάκοπης εναλλαγής τους, όπως διευκρινίζεται από τους Varvarousis και συν. (2020).

Το σύγχρονο αστικό τοπίο στην Ελλάδα χρησιμεύει ως παραδειγματική απεικόνιση: χαρακτηρίζεται από τον αδιάκοπο πολλαπλασιασμό των οικιστικών συγκροτημάτων, μπορεί να θεωρηθεί πρωτίστως ως "ιδιωτική πόλη" όσον αφορά το οικονομικό της πλαίσιο, ωστόσο αποκτά δημόσιο χαρακτήρα σε σχέση με τις δραστηριότητες που την εμψυχώνουν. Ο χαρακτηρισμός μιας πλατείας ως απομεινάρι του ιδιωτικού, αναδυόμενου χώρου μπορεί να αποδοθεί στο εννοιολογικό πλαίσιο της "ιδιωτικής πόλης" και της "δημόσιας ζωής", καθώς και στον ατομικιστικό χαρακτήρα της ελληνικής κοινωνίας. Η απαξίωση της κοινωνικής διάστασης της αρχιτεκτονικής και του δημόσιου χώρου έχει ως αποτέλεσμα τη στρέβλωση του σχεδιασμού και της αντίληψης της πλατείας, μετατρέποντάς την από πρωτογενή χώρο σε δευτερογενή, απλώς ένα κατάλοιπο του δομημένου περιβάλλοντος. Στο σύγχρονο πολεοδομικό σχεδιασμό, έχει σημειωθεί μια αξιοσημείωτη μετατόπιση της δυναμικής μεταξύ του δομημένου περιβάλλοντος και του υπαίθριου χώρου που περικλείει. Παλαιότερα, η πλατεία θεωρούνταν ως μια αυτοτελής οντότητα με σκόπιμο σχεδιασμό, ενώ στις μέρες μας λειτουργεί κυρίως ως ο υπολειμματικός χώρος ανάμεσα στις τυπικά κλειστές διαμορφώσεις των οικοπέδων (Varvarousis et al., 2020).

Η επακόλουθη εξέλιξη συνεπάγεται τη σταδιακή μεταμόρφωση των πλατειών σε πεδία μετακίνησης, η οποία στην συνέχεια μειώνει τη σημασία του ενδιάμεσου χώρου, κάνοντας με αυτό τον τρόπο το σύνολο της σημασίας να μεταφέρεται στα σημεία εκκίνησης και τερματισμού μιας διαδρομής, στερούμενη κάθε εγκαθίδρυσης ενός τόπου σύγκλισης και συνύπαρξης διαφορετικών κοινωνικών συλλογικοτήτων, όπως οι ιστορικές μητροπολιτικές πλατείες του παρελθόντος (Varvarousis et al., 2020).

Η συμβατική ελληνική αστική πλατεία εκδηλώνονταν με δύο διακριτές μορφές:

Ο κυκλοφοριακός κόμβος χρησιμεύει ως κομβικό σημείο για τη διέλευση και τη διακοπή διαφόρων οντοτήτων, με κάθε εμφάνιση να υπόκειται στην επιρροή ενός ξεχωριστού χαρακτήρα. Η απόρριψη των καινοτόμων πλατειών και κατ' επέκταση των νέων συνόλων έχει προκαλέσει πληθώρα αποκλινουσών απόψεων. Ένας παράγοντας που συμβάλλει στη σημερινή τυπολογία των πλατειών μπορεί να αποδοθεί στην υπερβολικά σχολαστική ευθυγράμμιση των όψεων των κτισμάτων, όπως σημειώνει ο Zeka (2011). Οι πόλεις που έχουν οριοθετηθεί με σχολαστική ακρίβεια και διακρίνονται από την αυστηρή τήρηση των ορθών γωνιών και των ευθειών γραμμών, αποτυγχάνουν να προκαλέσουν θετικά αισθητηριακά ή διανοητικά ερεθίσματα. Η επικράτηση του ορθογώνιου συστήματος πολεοδομικού σχεδιασμού, που αποσκοπεί κυρίως στην αποτελεσματική οργάνωση του οδικού δικτύου, έχει εξαλείψει αποτελεσματικά κάθε επίφαση καλλιτεχνικής έκφρασης. Οι επιπτώσεις που επιφέρει η σχεδιαστική προσέγγιση της κυκλοφορίας περιλαμβάνουν την τροποποίηση των πλατειών και τη συσχέτισή τους με έναν οδικό κόμβο, όπως σημειώνει ο Moughtin (2007). Η σύγχρονη ελληνική πλατεία παρουσιάζει χαρακτηριστικά που μπορούν να περιγραφούν ως μη σχεδιασμένη δομή και αξιοσημείωτη απουσία τάξης. Οι προτάσεις σχεδιασμού που αφορούν τη διαμόρφωση των πλατειών περιλαμβάνουν διάφορους βαθμούς τάξης, λειτουργώντας ως μηχανισμός περιορισμού της παρουσίας της αταξίας, του χάους και της χαλαρότητας. Με την επίτευξη μιας ολοκληρωμένης κατανόησης των ιδιομορφιών που ενυπάρχουν στην ελληνική δημόσια σφαίρα, γίνεται

φανερό ότι η επιδίωξη ενός σχεδιασμού που χαρακτηρίζεται από την αίσθηση της οργάνωσης δεν θα πρέπει να βασίζεται σε προγραμματικούς προσδιορισμούς και μονομερή αξιοποίηση. Αναμφίβολα, ορισμένοι βαθμοί τάξης εξακολουθούν να υφίστανται ως άυλες οντότητες, που βασίζονται στην επιταγή της συνύπαρξης, της χωροταξικής διάταξης και της διαίρεσης (Zeka, 2011).

Ταυτόχρονα, τα παρακείμενα κτίρια, που κάποτε λειτουργούσαν ως αναπόσπαστα συστατικά της πλατείας, υφίστανται μια σταδιακή διαδικασία εξαφάνισης, υποκαθιστώντας τα στη συνέχεια με μορφολογικά αδιάφορα κτίρια γραφείων. Ο μετασχηματισμός αυτός όχι μόνο διαταράσσει τη συνεκτική νεοκλασική αισθητική, αλλά μειώνει και κάθε επίφαση χωρικών αναλογιών, όπως εξηγεί ο Sitte (1979). Η αξιοποίηση της προγραμματικής πολλαπλότητας και η αδόμητη επανάληψη της πλατείας επιτρέπει την ταυτόχρονη κατάληψη του χώρου χωρίς προκαθορισμένους περιορισμούς. Αυτό διαφοροποιεί την πλατεία από έναν χώρο που έχει υποστεί συστηματική αρχιτεκτονική χειραγώγηση για να εξυπηρετήσει συγκεκριμένες χωρικές εκδηλώσεις, μετατρέποντάς την σε έναν χώρο που φιλοξενεί τις δραστηριότητες διαφόρων ομάδων χρηστών σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα. Η συνύπαρξη της κίνησης και της στασιμότητας, του πρασίνου, του εμπορίου και του ελεύθερου χρόνου είναι αλληλοεξαρτώμενη, με τις αναλογίες και την ισορροπία μεταξύ τους να είναι απρόβλεπτες και ασταθείς. Η εστίαση έγκειται περισσότερο στην προγραμματική πυκνότητα παρά στο σχεδιασμό. Είναι εμφανής η απουσία ολοκληρωμένων σχεδίων που χαρακτηρίζονται από μια μοναχική λύση και μεθοδολογική προσέγγιση, καθώς αυτό που επικρατεί είναι μια σειρά από μεταμορφώσεις, προσαρμογές και πολυάριθμες μετριοπαθείς παρεμβάσεις (Moughtin, 2007).

Τα θεμελιώδη στοιχεία που οριοθετούν την οργανωτική δομή του τετραγώνου, συγκεκριμένα η οριοθετημένη απουσία, το αστικό μέγεθος και η διαύγεια, παρουσιάζουν μια τάση εξαφάνισης. Η παρουσία κενών χώρων εντός των πλατειών λειτουργεί ως θεμελιώδης προϋπόθεση για την απρόσκοπτη εξέλιξη διακριτών και μη εναλλάξιμων προσπαθειών (Αποστόλου, 2020). Στο πλαίσιο αυτό, είναι δυνατόν να δημιουργηθούν συνθήκες που ευνοούν τη δυναμική ηρεμία, όπου χώροι που ευνοούν τόσο την κοινοτική αλληλεπίδραση όσο και την ατομική απομόνωση, καθώς και την ένταση και τη χαλάρωση, μπορούν να συνυπάρχουν αρμονικά. Στο πλαίσιο των ανοιχτών χώρων, είναι αξιοσημείωτο ότι το οπτικό πεδίο υφίσταται επέκταση, επιτρέποντας ένα ευρύτερο φάσμα οπτικής αντίληψης. Κατά συνέπεια, το βλέμμα έχει την ελευθερία να διασκορπιστεί και να καλύψει μια μεγαλύτερη περιοχή, διευκολύνοντας έτσι μια ενισχυμένη κινητική εμπειρία από άποψη κλίμακας. Ταυτόχρονα, η εφαρμογή της λιτότητας και της καθαρότητας μέσα στο οργανωτικό πλαίσιο ενός ανοιχτού χώρου δημιουργεί ένα περιβάλλον που ευνοεί τον χωρικό προσανατολισμό και την εδραίωση της σύνδεσής μας με αυτόν. Παραδειγματικές περιπτώσεις λιτότητας και καθαρότητας μπορούν να παρατηρηθούν μέσα στα όρια των σύγχρονων δυτικοευρωπαϊκών πλατειών, όπου τα τυχαία περιστατικά απουσιάζουν επιδεικτικά και, αντίθετα, κάθε εκδήλωση προκύπτει ως συνέπεια σχολαστικού σχεδιασμού και σκόπιμης δράσης. Σε αυτό το πλαίσιο, το κενό αναλαμβάνει κυρίαρχο ρόλο, που χαρακτηρίζεται από τις δυνατότητες ποικίλων εφαρμογών και το πλήθος των

τρόπων με τους οποίους μπορεί να οικειοποιηθεί. Η μορφή του καθορίζεται από ακριβείς γεωμετρικές αρχές και την επιλογή συγκεκριμένων υλικών. Τα διακριτά στοιχεία μιας μικροσκοπικής κλίμακας διατάσσονται συστηματικά για να σχηματίσουν μια συνεκτική οντότητα, λειτουργώντας ως σημεία αναφοράς που δεν εμποδίζουν τη ρευστότητα της κίνησης (Sitte, 1979).

Στο σύγχρονο αστικό περιβάλλον της Ελλάδας, επικρατεί μια διακριτή νοοτροπία όσον αφορά τις δημόσιες πλατείες, η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί ότι παρουσιάζει μια κλίση που αντιτίθεται στην ουσία της αστικότητας. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτού του φαινομένου έγκειται στην οικειοποίηση της πλατείας για προσωπικούς σκοπούς, αναιρώντας έτσι την εγγενή δημόσια λειτουργία της. Οι κυμαινόμενες αλλά σταθερές εκφράσεις της ιδιωτικής κυριαρχίας επί της δημόσιας σφαίρας έχουν παρουσιάσει αξιοσημείωτα χαρακτηριστικά, με τα εξέχοντα χαρακτηριστικά να περιλαμβάνουν τη χρήση αυτοκινήτων και την οικειοποίηση δημόσιων χώρων για ψυχαγωγικούς σκοπούς, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας καφετεριών, μικρών περιπτέρων και καταστημάτων λιανικής πώλησης. Αντλώντας από τις ιδέες του H. Lefebvre, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η πλατεία, όπως παρατηρείται στα σύγχρονα ελληνικά αστικά περιβάλλοντα, υφίσταται σε μια κατάσταση σημαντικού ακρωτηριασμού και αποδυνάμωσης, όταν αντιπαραβάλλεται με την παλαιότερη εκδήλωσή της. Συγκεκριμένα, έχει παρεκκλίνει από τον αρχικό της σκοπό ως τόπος διαπροσωπικής αλληλεπίδρασης, προάγοντας τις σχέσεις με τους συνανθρώπους και λειτουργώντας ως προνομιακός τόπος κοινωνικής εμπλοκής. Αυτό που παραμένει είναι απλώς ένας χώρος με προνόμια για τις 'βασικές' λειτουργίες της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας: δηλαδή τον καταναλωτισμό και την κυκλοφορία (Lefebvre, 1996).

Η εξέλιξη της συμβατικής πλατείας προκάλεσε τη σταδιακή εκτόπισή της από ένα νέο κοινόχρηστο χώρο που χαρακτηρίζεται από την κυρίαρχη συμπερίληψη του καταναλωτισμού και της διασκέδασης. Στο θεμελιώδες έργο του με τίτλο "Παραλλαγές σε ένα θεματικό πάρκο", ο έγκριτος συγγραφέας M. Sorkin εκθέτει τα καθοριστικά χαρακτηριστικά μιας νέας φυλής κοινόχρηστου χώρου. Μια πρωταρχική πτυχή αφορά την εξάλειψη κάθε καθιερωμένης σύνδεσης με το περιβάλλον φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Μια άλλη αξιοσημείωτη πτυχή περιλαμβάνει μια αταλάντευτη ενασχόληση με τη διασφάλιση, συνοδευόμενη από ένα κλιμακούμενο επίπεδο ελέγχου και παρακολούθησης των ατόμων, με στόχο τον διαχωρισμό τους σε διακριτές κοινωνικές ομάδες. Το τρίτο και έσχατο χαρακτηριστικό αφορά την επικράτηση μιας καθαρά εικονογραφικής αρχιτεκτονικής εκδήλωσης, όπου μορφές από την ιστορία οικειοποιούνται κατά τρόπο ιδιόρρυθμο, αδιαφορώντας για τις ιδιαίτερες συνθήκες γέννησής τους (Sorkin, 1992). Η μετάβαση από τις πειθαρχικές κοινωνίες στις κοινωνίες του ελέγχου, σε συνδυασμό με την ευρεία εφαρμογή συστημάτων επιτήρησης στις σύγχρονες αστικές περιοχές, είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του δημόσιου χώρου, ιδίως της πλατείας, και την επακόλουθη μετεγκατάστασή του εντός των ορίων ιδιωτικών κατασκευών που ανήκουν σε πολυεθνικές εταιρείες (Κιμισκίδης, 2010).

Οι οντότητες αυτές μπορούν να χαρακτηριστούν ως εκτεταμένοι κόμβοι λιανικού εμπορίου, που περιλαμβάνουν πολυκινηματογράφους και εγκαταστάσεις αναψυχής,

συγχωνεύοντας έτσι στοιχεία εμπορίου, ψυχαγωγίας και αναψυχής. Μπορούν εύστοχα να αναφερθούν ως σχολαστικά εποπτευόμενοι δημόσιοι χώροι. Οι προαναφερθείσες δομές συμπυκνώνουν και διαιωνίζουν την έννοια ενός κοινόχρηστου χώρου που σταματά την κίνηση των οχημάτων, όπου η αντίληψη της ασφάλειας αποκρύπτεται από την αδιάκοπη παρατήρηση και την τεχνολογική εποπτεία (Sitte, 1979). Η πλατεία υφίσταται έναν μετασχηματισμό, κατά τον οποίο μετατρέπεται από έναν κοινόχρηστο χώρο απεριόριστης αλληλεπίδρασης σε έναν καθορισμένο χώρο που χαρακτηρίζεται από την παρουσία του καταναλωτισμού και του κέρδους ως πρωταρχικών συστατικών του. Είναι σκόπιμο να αναγνωρίσουμε στο πλαίσιο αυτών των πεδίων ότι η πράξη της κατανάλωσης προηγείται της διαμόρφωσης του δημόσιου χώρου και χρησιμεύει ως προϋπόθεση για την ίδια την ύπαρξή του (Vedrédi, 2014).

Ως απάντηση στην παρακμιακή εκδήλωση της πλατείας, αναδύεται μια ενασχόληση με την έννοια της κοινωνικής και χωρικής διαφοροποίησης και την έννοια της απομόνωσης. Αυτή η προσπάθεια διάκρισης της επικρατούσας μεσαιάς τάξης εκφράζεται μέσω της δημιουργίας αμυντικά απομονωμένων περιοχών, που γίνονται σκόπιμα απρόσιτες σε κοινωνικά ανεπιθύμητες ομάδες. Το προαναφερθέν περιστατικό μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια περίπτωση υποκίνησης του οικοκεντρισμού, η οποία μπορεί να αποδοθεί στο αυξημένο επίπεδο ιδιωτικότητας τόσο στις εμπειρίες όσο και στην κατανάλωση, όπως σημειώνει ο Vedrédi το 2014. Το μοντέλο σχεδιασμού που βασίζεται στις αρχές της "πρόληψης του εγκλήματος μέσω του περιβαλλοντικού σχεδιασμού" έχει αντιμετωπίσει κριτική από διάφορες πλευρές. Μια εξέχουσα κριτική αφορά τον εσωστρεφή και σχετικά απομονωμένο χαρακτήρα των διακριτών δημόσιων χώρων που προκύπτουν από αυτή την προσέγγιση. Επιπλέον, έχουν εκφραστεί ανησυχίες σχετικά με την εμπορική εκμετάλλευση και την αρχιτεκτονική ρύθμιση των κοινωνικών ορίων που συνδέονται με αυτό το μοντέλο. Η απουσία ενός στιβαρού διαλόγου που αφορά στις προκλήσεις που σχετίζονται με το σχεδιασμό και τον επανασχεδιασμό πλατειών επιδεινώνει την παθολογική κατάσταση των ελληνικών αστικών δημόσιων χώρων και ευνοεί την ανάδυση ενός μονότονου περιβάλλοντος που είναι καθολικά αναγνωρισμένο και παθητικά αποδεκτό από όλους (Makagon, 2003).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΧΩΡΩΝ

Μια πλατεία που έχει αντέξει στη δοκιμασία του χρόνου και είναι βαθιά ριζωμένη στον κοινωνικό ιστό τους αποδεικνύεται συχνά πιο ικανή να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του παρόντος από έναν νεόκτιστο χώρο που έχει κατασκευαστεί σχολαστικά από έναν αρχιτέκτονα-σχεδιαστή. Υπάρχουν δύο διακριτές κατηγορίες πλατειών: οι «παλιές» πλατείες, οι οποίες συνυπάρχουν αρμονικά με το αστικό τοπίο, και οι «νέες» πλατείες, οι οποίες φέρουν το διακριτικό αποτύπωμα του αρχιτέκτονα, καλλιτέχνη ή σχεδιαστή. Η διαρκής χρήση των αρχαίων πλατειών μέσα στις ιστορικές πόλεις παραμένει εμφανής. Πολυάριθμες οντότητες έχουν υποστεί σημαντικούς μετασχηματισμούς προκειμένου να αποκτήσουν μια ανανεωμένη αίσθηση ζωτικότητας που ευθυγραμμίζεται αρμονικά με τις επικρατούσες ευαισθησίες της σημερινής εποχής (Steinfeld, 2016). Η ενδιαφέρουσα φύση των διαδοχικών μετασχηματισμών με την πάροδο του χρόνου και η εγγενής μεταβλητότητα των πλατειών εντός των αντίστοιχων τόπων τους προκαλεί στοχασμό, καθώς παραπέμπει στην ιστορική εξέλιξη των αστικών περιβαλλόντων. Η αδιαμφισβήτητη αξία των πλατειών εκείνων που έχουν αντέξει στη δοκιμασία του χρόνου έχει συζητηθεί εκτενώς από τον Williams (2012).

Παρ' όλα αυτά, κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα, καταβλήθηκαν προσπάθειες, αν και με διαφορετικό βαθμό επιτυχίας, για την εκσυγχρονισμό της έννοιας της πλατείας. Ταυτόχρονα, μια αξιοσημείωτη διαδοχή νέων τετράπλευρων σχηματισμών εκδηλώνεται σε ολόκληρη την ήπειρο. Οι πλατείες που σχεδιάζονται σε εκκολαπτόμενες αστικές περιοχές, κατά τη διαδικασία της αστικής επέκτασης ή στο πλαίσιο της αστικής ανάπλασης, συχνά προσπαθούν να μιμηθούν τη χλιδή και τη γνησιότητα των ιστορικών πλατειών του Παλαιού Κόσμου. Η μίμηση αυτή επιτυγχάνεται μέσω της εφαρμογής δύο διαφορετικών στρατηγικών. Οι πλατείες σχεδιασμού σχεδιάζονται και διαμορφώνονται επίσης με τρόπο που αμφισβητεί τη σημασία του ουδέτερου χώρου, δίνοντας αντίθετα προτεραιότητα στην επιδέξια έκθεση αρχιτεκτονικών στοιχείων, αστικών ορόσημων και ατόμων (Van Deusen Jr., 2002). Στη σύγχρονη εποχή, ο προαναφερόμενος χώρος απαιτεί μια ερμηνεία που είναι τόσο εκτιμητική όσο και ευχάριστη, παρόμοια με εκείνη ενός θεματικού πάρκου. Οι προαναφερθείσες αποκλίνουσες τάσεις αποτέλεσαν αντικείμενο επιστημονικού διαλόγου, εφαρμόστηκαν από επαγγελματίες του χώρου, υποβλήθηκαν σε έλεγχο και έπαινο από τους τελικούς χρήστες. Η εξέταση της συνολικής διχοτόμησης μεταξύ της διατήρησης και του μοντερνισμού έχει σημαντική σημασία, ιδίως στο πλαίσιο των αστικών περιβαλλόντων όπου η ανεξέλεγκτη επέκταση έχει περιοριστεί αποτελεσματικά (Baykan & Hatuka, 2010).

Οι συζητήσεις που αφορούν τον υποτιθέμενο "τερματισμό" του δημόσιου χώρου έχουν αποτελέσει αντικείμενο σημαντικού επιστημονικού διαλόγου. Συνήθως, οι μελετητές τείνουν να κατηγοριοποιούν τους μετασχηματισμούς του αστικού χώρου σε δύο διακριτές μορφές βλάβης: τη διάβρωση της "δημοσιότητας", όπως προσδιορίζεται από τον Gulick (1998), και το διακυβευμένο "δικαίωμα στην πόλη", όπως διατυπώνεται από τον Mitchell (2003). Αν και έχουν εξαιρετική σημασία για την κατανόηση της εξελισσόμενης φύσης του δημόσιου χώρου, τα επιχειρήματα αυτά συχνά παραβλέπουν τον καθοριστικό ρόλο που αναλαμβάνουν οι αστικοί σχεδιαστές στην ενίσχυση ή την

αμφισβήτηση των εν λόγω μετασχηματισμών. Η εξέταση της περίπλοκης αλληλεπίδρασης μεταξύ των οικονομικών και πολιτικών δυνάμεων και των αποτελεσμάτων του αστικού σχεδιασμού αποκτά ύψιστη σημασία, ιδίως στο πλαίσιο των αστικών σχεδιαστών που καταπιάνονται με την έννοια της παρακμής του δημόσιου χώρου. Λόγω της συχνής εμπλοκής του αρχιτέκτονα, του αρχιτέκτονα τοπίου ή του μηχανικού στη μετάφραση των αντικρουόμενων χωρικών διεκδικήσεων εντός των αστικών περιοχών μέσω των αποτελεσμάτων του σχεδιασμού, αναλαμβάνουν κεντρικό ρόλο στη διαμεσολάβηση των αναπτυξιακών πιέσεων στην πόλη. Σε κάποιο βαθμό, αν όχι εξ ολοκλήρου, οι πρακτικές που αφορούν τον αστικό σχεδιασμό χρησιμεύουν στην αναπαραγωγή των εξελισσόμενων χαρακτηριστικών του δημόσιου χώρου. Οι πρακτικές αυτές περιλαμβάνουν την απασχόληση των σχεδιαστών, τους στόχους που τους ανατίθενται, τους εμπλεκόμενους στη διαδικασία σχεδιασμού και, φυσικά, τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη των τελικών σχεδιαστικών λύσεων. Οι αστικοί σχεδιαστές διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στη διαδικασία αναδιαμόρφωσης του δημόσιου χώρου, αντί να λειτουργούν απλώς ως παθητικά όργανα των προγραμματιστών και των πελατών (Sorkin, 1992).

Η πλατεία Clinton Square, που βρίσκεται στην αξιόλογη πόλη Syracuse της Νέας Υόρκης, οριστικοποιήθηκε σχολαστικά τον μήνα Σεπτέμβριο του έτους 2001. Η ιστορική αφήγηση γύρω από την ανάπλαση της αποτέλεσε αντικείμενο σημαντικών διαφωνιών, όπως αποδεικνύεται από μια σειρά νομικών και κοινωνικών συγκρούσεων που έριξαν φως στις βαθιές κοινωνικές ανισότητες που ενυπάρχουν στη διαδικασία του αστικού σχεδιασμού. Η πλατεία, σε αυτό το πλαίσιο, λειτούργησε ως πλαίσιο σύνδεσης των δυναμικών στοιχείων του δημόσιου χώρου με τον αστικό σχεδιαστή. Αρχικά θεωρήθηκε ένας αποτυχημένος δημόσιος χώρος πριν από την ανάπλαση της. Στη συνέχεια, διάφοροι εμπλεκόμενοι στον αστικό σχεδιασμό επαναπροσδιόρισαν και αναπαρήγαγαν τους ρόλους τους σε σχέση με αυτόν τον δημόσιο χώρο στις Συρακούσες. Στη συνέχεια, δημιουργήθηκαν νομικοί και κοινωνικοί μηχανισμοί που διευκόλυναν τον αποκλεισμό συγκεκριμένων ατόμων. Επιπλέον, οι οικονομικές προεκτάσεις της πλατείας είχαν σημαντική σημασία για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη (Davis, 2006). Τα ευρήματα της παρούσας μελέτης δείχνουν ότι οι σχεδιαστές τείνουν να αντιλαμβάνονται τον δημόσιο χώρο με τρόπο που στερείται κοινωνικής συμμετοχικότητας, καθώς και να επιδεικνύουν προτίμηση στην εμπλοκή με συγκεκριμένα τμήματα του κοινού. Η ιεράρχηση της οικονομικής ανάπτυξης, που στερείται μιας ολοκληρωμένης εξέτασης των προβληματισμών για την κοινωνική δικαιοσύνη, υπονοεί ότι ο πολύτιμος πόρος της πόλης βρίσκεται στις χωρικές της διαστάσεις και όχι στους κατοίκους της. Προηγούμενοι μελετητές έχουν θέσει αποτελεσματικά ότι η αλλοίωση του δημόσιου χώρου συντελείται μέσω ενός ολοκληρωμένου φάσματος δικαιωμάτων στο αστικό περιβάλλον. Επιπλέον, υπάρχουν και εκείνοι που υποστηρίζουν ότι οι αστικοί σχεδιαστές διαιωνίζουν αυτή τη μεταμόρφωση στο δημόσιο χώρο, θεωρώντας την ως αποτέλεσμα των σκόπιμων προσπάθειών τους για αστικό σχεδιασμό (Madanipour et al., 2013).

Η διασύνδεση μεταξύ του δημόσιου χώρου και της ανταλλαγής εμπορευμάτων προκύπτει από το γεγονός ότι η δημιουργία δημόσιου χώρου εξαρτάται από τη

δημιουργία τόσο αξιών ανταλλαγής όσο και αξιών χρήσης, οι οποίες είναι αναπόσπαστο μέρος της επιδίωξης της αστικής ανάπτυξης. Οι ανταλλακτικές αξίες των δημόσιων χώρων προέρχονται σε ελάχιστο βαθμό από την ανατίμηση των αξιών των ακινήτων που τους περικλείουν (Low, 2000, σ. 180). Ο δημόσιος χώρος, εκτός του ότι χρησιμεύει ως χώρος δημόσιας έκφρασης που περιλαμβάνει πολιτιστικές και πολιτικές πτυχές, διαθέτει και χρηστική αξία. Ωστόσο, η κυριαρχία των δυνάμεων της αγοράς τείνει να μειώνει τη σημασία της αξίας χρήσης προς όφελος της αύξησης της ανταλλακτικής αξίας, όπως διευκρινίζει ο Harvey (2010).

Ο σχεδιασμός του δημόσιου χώρου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διευκόλυνση της εμφάνισης διαδικασιών όπως ο εξευγενισμός. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι η ποιότητα του σχεδιασμού του δημόσιου χώρου συχνά γίνεται αντιληπτή από διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των επενδυτών, ως καθοριστικός παράγοντας της δυνατότητας δημιουργίας κέρδους. Κατά συνέπεια, η αντίληψη αυτή χρησιμεύει ως δικαιολογία για τον εκτοπισμό ατόμων που δεν ευθυγραμμίζονται με τους οραματιζόμενους κερδοσκοπικούς στόχους (Lefebvre et al., 1996).

Τα εμπορικά κέντρα και τα θεματικά περιβάλλοντα αποτελούν παράδειγμα της εμπορευματοποίησης των δημόσιων χώρων, όπου η επικρατούσα πρακτική του αποκλεισμού των αστέγων φαίνεται να λειτουργεί ως σιωπηρή σχεδιαστική επιταγή. Ο Lefebvre αποδίδει ένα μέρος της ευθύνης για αυτή τη συγκεκριμένη μορφή εμπορευματοποίησης στους σχεδιαστές. Σύμφωνα με τον Lefebvre (1996), τα άτομα αυτά τοποθετούν τους εαυτούς τους ως κοινωνικούς μελετητές και αρχιτέκτονες νέων κοινωνικών συνδέσεων, με αποτέλεσμα την εκδήλωση ενός "φορμαλισμού" ή "αισθητισμού" που στερείται ουσίας και σημασίας. Ταυτόχρονα, οι δημιουργίες τους προσφέρονται ως απλή τροφή για την ικανοποίηση των επιθυμιών των καταναλωτών (σ. 83). Ενώ οι αστικοί σχεδιαστές αντιμετωπίζουν περιορισμούς στην ικανότητά τους να περιηγηθούν στην εμπορευματοποίηση του αστικού χώρου, οι ενέργειές τους περιορίζονται από τις προτιμήσεις και τις απαιτήσεις των πελατών και των κατασκευαστών (Madanipour, 1996, p. 153).

Σε αυτή την πρόταση, ο Lefebvre υποστηρίζει ότι οι σχεδιαστές έχουν την ικανότητα να αποφεύγουν τον πολιτικό στοχασμό σε σχέση με το έργο τους, καθώς ευθυγραμμίζονται με τα συστήματα κατανάλωσης, διαιωνίζοντας κατά συνέπεια τη διάβρωση της χρηστικής αξίας που ενυπάρχει στα προϊόντα αστικού σχεδιασμού. Η Nan Ellin (1999) διατυπώνει τη δυσχερή θέση του αστικού σχεδιαστή από μια εναλλακτική προοπτική: Αναπόφευκτα, η απόσυρση από μια πολιτική ατζέντα προς τη δημιουργία ιστορικών αφηγήσεων, τη δημιουργία υπερρεαλιστικών περιβαλλόντων και την υιοθέτηση της υποκειμενικότητας τείνει να επιδεινώνει τις αρνητικές συνέπειες της καπιταλιστικής αστικής ανάπτυξης αντί να μετριάξει τις υπερβολικές εκδηλώσεις της. Οι σχεδιαστές, οι οποίοι συνήθως θεωρούνται ως αναπόσπαστοι συντελεστές των διαδικασιών επίλυσης προβλημάτων, μπορεί παραδόξως να βρεθούν να επιδεινώνουν ακούσια τα ίδια τα ζητήματα που στοχεύουν να αντιμετωπίσουν. Επιπλέον, οι προληπτικές προσπάθειες που αναλαμβάνουν οι δήμοι για την έναρξη και την υποστήριξη διαγωνισμών σχεδιασμού που αφορούν εξέχουσες αθλητικές арένες,

πάρκα και περιφερειακά εμπορικά κέντρα σε παγκόσμιο επίπεδο, τοποθετούν ουσιαστικά το πεδίο του σχεδιασμού δημόσιων χώρων και των αστικών σχεδιαστών στο πεδίο των εθνικών συμφερόντων, ενώ ταυτόχρονα διασταυρώνονται με αλληλένδετες γεωπολιτικές εκτιμήσεις (Ellin, 1999).

Ως εκ τούτου, η παραγωγή του δημόσιου χώρου ως εμπορεύματος και η τεχνική εργασία που συνεπάγεται με τον αστικό σχεδιασμό, η οποία περιλαμβάνει την εννοιολογική οργάνωση του χώρου μέσω ψηφιακών και φυσικών μέσων, τοποθετεί τον αστικό σχεδιαστή εντός ενός παγκόσμιου καταμερισμού εργασίας. Ο συγκεκριμένος αυτός ρόλος συχνά αγνοείται από μελετητές και σχολιαστές που ασχολούνται με συζητήσεις που αφορούν τα δικαιώματα και τη δικαιοσύνη στο πλαίσιο της πόλης (Gulick, 1998). Η σφαίρα του αστικού σχεδιασμού εντός της επαγγελματικής σφαίρας αποκαλύπτει την περίπλοκη διαδικασία διατύπωσης σχεδιαστικών λύσεων, ρίχνοντας φως στους υποκείμενους μηχανισμούς που διαμορφώνουν την παραγωγή του δημόσιου χώρου. Στο πλαίσιο αυτό, η κατανομή της εργασίας και οι κυμαινόμενες ανταλλακτικές αξίες που συνδέονται με τους δημόσιους χώρους ασκούν σημαντική επιρροή στο σχεδιασμό αυτών των κοινόχρηστων χώρων. Η αποσαφήνιση δύο θεμελιωδών μεθοδολογιών στο πεδίο του σχεδιασμού του δημόσιου χώρου στο μέτωπο της παραγωγής διευκολύνει την κατανόηση του μετασχηματισμού που έχει συντελεστεί, όπου οι δημόσιοι χώροι έχουν μεταβεί από μια κατάσταση μερικής ανοιχτότητας σε μια κατάσταση μερικού κλεισίματος (Davis, 1990).

Οι αστικοί σχεδιαστές έχουν υποστεί μετασχηματισμό στις προσεγγίσεις, τις ιδεολογίες και τις αναπαραστατικές πρακτικές τους κατά τη δημιουργία του αστικού χώρου. Αυτή η μετατόπιση μπορεί να θεωρηθεί ως μια συνειδητή υιοθέτηση του μεταμοντερνισμού στο πεδίο της αρχιτεκτονικής πρακτικής. Ταυτόχρονα, οι πολιτικές και οικονομικές δυνάμεις οδήγησαν στην αυξανόμενη ιδιωτικοποίηση του δημόσιου χώρου. Κατά συνέπεια, η παραγωγή δημόσιου χώρου έχει καταστεί ζωτικής σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη εντός των αστικών περιοχών. Η αντίληψη των σχεδιαστών σχετικά με τις παρεμβάσεις τους στον αστικό χώρο έχει υποστεί μετασχηματισμό. Στο σύγχρονο διάλογο, οι σχεδιαστές έχουν μετατοπίσει την εστίασή τους από τα ουτοπικά ιδεώδη που αποσκοπούν στη βελτίωση των κοινωνικών προκλήσεων. Αντιθέτως, έχουν υιοθετήσει εναλλακτικές προσεγγίσεις όπως η "στρατηγική", οι "ετεροτοπίες" και η "κερδοσκοπία" (Tschumi, 2001) ως στρατηγικές σχεδιασμού. Η μετατόπιση αυτή μπορεί να θεωρηθεί ως αντανάκλαση της επιρροής που ασκεί η δυναμική και διασυνδεδεμένη φύση της καπιταλιστικής αγοράς στις πρακτικές σχεδιασμού. Οι αστικοί σχεδιαστές δίνουν ολοένα και μεγαλύτερη έμφαση στην αξιοποίηση του contextualism, ο οποίος συνεπάγεται αυξημένη εστίαση στις αισθητικές πτυχές και όχι στο κοινωνικό πλαίσιο ενός συγκεκριμένου τόπου. Η προσέγγιση αυτή στρέφει την προσοχή τους προς τις επεξεργασίες επιφανειών, όπως υπογραμμίζει ο Ellin (1999).

Οι προαναφερθείσες μετατοπίσεις σηματοδοτούν αναμφισβήτητα μια κομβική καμπή στην κανονιστική δικαιοδοσία του αστικού σχεδιασμού, όπου τα αποτελέσματα του αστικού σχεδιασμού, όπως ο δημόσιος χώρος, υφίστανται μια μεταμόρφωση σε προσαρμόσιμες οντότητες για επενδύσεις κεφαλαίου. Η εναλλακτική προοπτική σχετικά με τη μεταμόρφωση του δημόσιου χώρου θεωρεί το σχεδιασμό του δημόσιου

χώρου ως έναν πρόσθετο τομέα της καπιταλιστικής παραγωγής, όπου χρησιμεύει ως πλατφόρμα για την εδραίωση των συμφερόντων προνομιούχων κοινωνικών ομάδων και ως μέσο για τη δημιουργία οικονομικού κέρδους (Smith, 1995). Ο Mike Davis υποστηρίζει ότι η πολιτική οικονομία του Λος Άντζελες έχει υποστεί σημαντικούς μετασχηματισμούς. Μια αξιοσημείωτη αλλαγή που επισημαίνει είναι η εμφάνιση μιας "αρχιτεκτονικής ιδιωτικοποίησης της δημόσιας σφαίρας" (Davis, 2006, σ. 155). Αυτή η αλλαγή έχει ως αποτέλεσμα την εφαρμογή αυξημένων μέτρων ασφαλείας που είναι τόσο παρεμβατικά όσο και αποκλειστικά, οδηγώντας τελικά στην υποβάθμιση του δημοκρατικού αστικού χώρου. Στην κριτική του για τα αρχιτεκτονικά έργα του Frank Gehry στο Λος Άντζελες, ο Davis (2006) αποδίδει τις ελλείψεις αυτών των κατασκευών στην εφαρμογή της ασφάλειας και του κέρδους ως στρατηγικών σχεδιασμού.

Το άτομο ισχυρίζεται ότι το συγκεκριμένο αρχιτεκτονικό στυλ καθισχύαζει τις ανησυχίες της αστικής τάξης σχετικά με τους αστικούς κινδύνους, καθιστώντας έτσι την πόλη έναν ασφαλή χώρο κατανάλωσης, ενώ παράλληλα πρωτοστατεί στη διαδικασία του εξευγενισμού. Η σύγκλιση του μετασχηματισμού του δημόσιου χώρου, που περιλαμβάνει τις εξελισσόμενες ευθύνες των αστικών σχεδιαστών και τις πολιτικές και οικονομικές αλλαγές που διαμορφώνουν τις προσπάθειές τους, εκδηλώνεται στο πεδίο της κοινωνικής δικαιοσύνης εντός των αστικών περιβαλλόντων. Επιπλέον, μέσα σε αυτό το πλαίσιο αναδύεται ο ρόλος του σχεδιαστή, καθώς προσπαθεί να δημιουργήσει παρεμβάσεις που επηρεάζουν την κατανομή των δικαιωμάτων μέσα στον αστικό ιστό. Η αξιολόγηση του έργου των αστικών σχεδιαστών σε σχέση με την προσβασιμότητα, την απόλαυση και την εμπλοκή στην αστική ζωή είναι μεγάλης σημασίας για τον προσδιορισμό του βαθμού στον οποίο αυτό το θεμελιώδες δικαίωμα είτε παρεμποδίζεται είτε διευκολύνεται (Davis, 2006). Η εξέταση των κοινωνικών προεκτάσεων που απορρέουν από τη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων, όταν εξετάζονται μέσα από το πρίσμα των δικαιωμάτων, φαίνεται να τοποθετεί τις εξελισσόμενες πτυχές του δημόσιου χώρου σε τέσσερις διακριτές διαστάσεις: αμφισβήτηση, περιθωριοποίηση, απεικόνιση και ισότητα (Smith, 2005).

Αρχικά, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωρίσουμε ότι ο δημόσιος χώρος ενσωματώνει εγγενώς μια διαρκή κατάσταση αμφισβήτησης. Χρησιμεύει ως πεδίο μάχης όπου διάφορες οντότητες ανταγωνίζονται για την εξουσία και το δικαίωμα, επιδιώκοντας να ασκήσουν έλεγχο στην περιοχή του, να διαμορφώσουν την ουσία του και να διαιωνίσουν την ύπαρξή του. Δεύτερον, παρά τη φαινομενικά παράδοξη φύση του, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωριστεί ότι ο δημόσιος χώρος λειτουργεί εγγενώς ως πεδίο αποκλεισμού, όπου συγκεκριμένες μορφές πρόσβασης είτε επιτρέπονται είτε γίνονται ανεκτές. Τρίτον, είναι επιτακτική ανάγκη να αξιολογηθεί ο βαθμός στον οποίο ο δημόσιος χώρος διευκολύνει την πολιτική εκπροσώπηση και το επίπεδο στο οποίο τα άτομα συμμετέχουν στην αμφισβήτηση της κοινωνικής δυναμικής, εκφράζοντας τη διαφωνία τους κατά της αδικίας και επιβεβαιώνοντας τη δράση τους με την οικειοποίηση του χώρου για προσωπικούς σκοπούς. Στο εξής, και εν κατακλείδι, αυτά τα προαναφερθέντα χαρακτηριστικά του δημόσιου χώρου χρησιμεύουν ως μέτρο για την αξιολόγηση των πλαισίων κοινωνικής δικαιοσύνης σε

κάθε δεδομένη κοινωνία. Διαπιστώνουν την έκταση των δικαιωμάτων στο πλαίσιο διαφόρων κοινωνικών αλληλεπιδράσεων, καθώς και τον βαθμό στον οποίο η διακυβέρνηση και η εποπτεία των δραστηριοτήτων που αφορούν την άνιση κατανομή των πόρων, των δικαιωμάτων και της εισόδου στους δημόσιους χώρους, συμβάλλουν στην υποταγή των ατόμων (Davis, 2006). Η ανάδυση αυτών των πτυχών του δημόσιου χώρου μπορεί να αποδοθεί στις συλλογικές πρακτικές των ατόμων εντός των χώρων αυτών, καθώς και στη συμβολή των σχεδιαστών που είναι υπεύθυνοι για τη δημιουργία τους (Smith, 1995).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η εκτενώς τεκμηριωμένη βιβλιογραφία τεκμηριώνει τη συμβατική κατανόηση της οικονομικής αξίας που συνδέεται με τις επενδύσεις σε δημόσιους χώρους. Οι επενδύσεις σε ποιοτικούς δημόσιους χώρους, οι οποίοι περιλαμβάνουν στοιχεία όπως το αστικό πράσινο, τη δυνατότητα περιπάτου και τη βελτίωση του δημόσιου χώρου, έχει παρατηρηθεί ότι παρουσιάζουν θετική συσχέτιση με την αύξηση της αξίας γης και των ακινήτων στην περιοχή τους. Η συσχέτιση αυτή επεκτείνεται σε διάφορους τομείς, όπως το λιανικό εμπόριο, η στέγαση και η ενοικίαση κατοικιών, και συνδέεται περαιτέρω με την αναζωογόνηση των περιοχών ενισχύοντας την ισχύ της αγοράς μέσω της ενίσχυσης των τιμών πώλησης και των ποσοστών κύκλου εργασιών τόσο για εμπορικά όσο και για οικιστικά ακίνητα. Υπάρχουν επίσης εμπειρικά στοιχεία που υποδηλώνουν ότι οι δημόσιοι χώροι έχουν τη δυνατότητα να αποφέρουν δημοσιονομικά πλεονεκτήματα για τις τοπικές κυβερνήσεις μέσω της μακροπρόθεσμης εξοικονόμησης κόστους υποδομών (Khan & Quaddus, 2015). Ο προσδιορισμός της αιτιότητας μεταξύ των οικονομικών επιπτώσεων και των επενδύσεων σε δημόσιους χώρους σε σχέση με άλλες μεταβλητές που επηρεάζουν τις οικονομίες γειτονικών περιοχών αποτελεί μια τεράστια πρόκληση. Επιπλέον, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι συμβατικοί οικονομικοί δείκτες είναι ευρέως αναγνωρισμένοι και χρησιμοποιούνται για να υποστηρίξουν την αύξηση των επενδύσεων σε δημόσιους χώρους (Kraljick, 2014).

Τα τελευταία χρόνια, αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ότι η απλή ανάλυση των εισροών κεφαλαίων ή της διατήρησης των δημόσιων πόρων είναι ανεπαρκής για την αξιολόγηση των συνολικών οικονομικών συνεπειών. Ένας σημαντικός όγκος εμπειρικών δεδομένων τεκμηριώνει την άποψη ότι η θετική συσχέτιση μεταξύ των επενδύσεων σε δημόσιους χώρους και των αυξημένων αξιών των ακινήτων μπορεί να μην αποδίδει αποτελεσματικά προς όφελος των περιθωριοποιημένων κατοίκων και επιχειρήσεων, ιδίως εκείνων που ασχολούνται με δραστηριότητες ενοικίασης και χρηματοδοτικής μίσθωσης (Van Deusen Jr., 2002). Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι σε γειτονίες που χαρακτηρίζονται από το φαινόμενο της "καυτής αγοράς", η κλιμάκωση των αξιών των ακινήτων που συνδέεται με τις πρωτοβουλίες ανάπτυξης πάρκων μπορεί να συμβάλει ακούσια στον εκτοπισμό παλαιών κατοίκων. Αυτός ο εκτοπισμός, με τη σειρά του, υπονομεύει τον ίδιο τον σκοπό για τον οποίο φαινομενικά διατέθηκε η χρηματοδότηση αυτών των προσπαθειών για πάρκα (Balutis & Ink, 2015). Αντίθετα, παρατηρείται συχνά ότι οι έγχρωμες κοινότητες και οι γειτονίες με χαμηλό εισόδημα στερούνται δυσανάλογα τις ευκαιρίες πρόσβασης σε δημόσιους χώρους ή τους παρέχονται ανεπαρκώς διαμορφωμένοι, ανεπαρκώς συντηρούμενοι, υποπρογραμματισμένοι ή/και περιορισμένες επιλογές παιχνιδιού εντός των χώρων αυτών. Κατά συνέπεια, οι κοινότητες αυτές βρίσκονται στο περιθώριο και αδυνατούν να συμμετάσχουν πλήρως στα πλεονεκτήματα που προσφέρουν οι δημόσιοι χώροι (Khan & Quaddus, 2015).

Οι δημόσιοι υπάλληλοι αναγνωρίζουν ολοένα και περισσότερο τη σημασία της ενσωμάτωσης των δημόσιων χώρων σε σκόπιμες στρατηγικές αναζωογόνησης με βάση τον τόπο. Αυτό είναι εμφανές στη ρητή ένταξη της κατασκευής και του

προγραμματισμού δημόσιων χώρων στις πρωτοβουλίες αναζωογόνησης του κέντρου της πόλης που αναλαμβάνουν πολλές πόλεις (Khan & Quaddus, 2015).

Ωστόσο, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωριστεί ότι τα απλά αριθμητικά δεδομένα δεν επαρκούν για την αποτύπωση της πλήρους αφήγησης. Συγκεκριμένα, αποτυγχάνουν να συμπεριλάβουν τις προοπτικές των κατοίκων, των μικρών επιχειρήσεων και άλλων ενδιαφερομένων μερών που έχουν τις ρίζες τους στην κοινότητα. Τα άτομα αυτά κατέχουν πολύτιμες γνώσεις σχετικά με την αντιλαμβανόμενη αξία των δημόσιων χώρων και τους πρωταρχικούς δικαιούχους αυτών. Σύμφωνα με την ανάλυση που διενήργησε το Ίδρυμα Knight, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωριστεί ότι η απλή δημιουργία δημόσιων χώρων δεν εγγυάται την ανάπτυξη ευημερούντων κεντρικών περιοχών ή κέντρων πόλεων. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι δεν έχουν όλα τα άτομα ίσες ευκαιρίες πρόσβασης, άντλησης πλεονεκτημάτων ή δημιουργίας συναισθηματικής σύνδεσης με τους εν λόγω χώρους (Kraljik, 2014).

Στο σύγχρονο αστικό τοπίο, η επιτακτική ανάγκη των πόλεων να ανταγωνίζονται για επενδύσεις έχει προκαλέσει μια αυξημένη αναγνώριση της αναγκαιότητας των καλά διαμορφωμένων πάρκων, πλατειών, κήπων και άλλων δημόσιων χώρων ως κομβικού μέσου για τις επιχειρηματικές προσπάθειες και το μάρκετινγκ (Council, 2014). Η ποσοτικοποίηση της οικονομικής αξίας ενός δημόσιου χώρου μπορεί να επιτευχθεί μέσω της σχολαστικής εξέτασης των χρηματικών συναλλαγών που προκύπτουν ως άμεση συνέπεια του ίδιου του χώρου ή των εκδηλώσεων που φιλοξενούνται σε αυτόν. Τα προαναφερθέντα μπορεί να αφορούν τα οικονομικά έσοδα που προέρχονται από τα καταστήματα ή τους εμπόρους που βρίσκονται εντός του καθορισμένου χώρου, καθώς και εκείνα που προέρχονται από γειτονικές επιχειρήσεις ή από σχολαστικά ενορχηστρωμένες εκδηλώσεις, όπως οι λαϊκές αγορές (Irwin & Zube, 1989). Μια ενδεικτική περίπτωση περιλαμβάνει άτομα που επισκέπτονται μια λαϊκή αγορά που βρίσκεται σε μια πλατεία της πόλης, στη συνέχεια απολαμβάνουν έναν καφέ σε μια κοντινή καφετέρια ή ένα μεσημεριανό γεύμα σε μια τοπική παμπ, και τελικά αναπληρώνουν τα ενεργειακά τους αποθέματα στο παρακείμενο πρατήριο καυσίμων. Τα εν λόγω άτομα θα μπορούσαν ενδεχομένως να περιλαμβάνουν τον τοπικό πληθυσμό που ασχολείται με τις συνήθειες δραστηριότητές του, τουρίστες που έχουν φτάσει για μια σύντομη επίσκεψη ή περαστικά άτομα που περνούν από την περιοχή. Η ουσία του θέματος έγκειται στο γεγονός ότι τόσο οι κάτοικοι όσο και οι τουρίστες έχουν ένα επιτακτικό κίνητρο να σταματήσουν το ταξίδι τους και να αφιερώσουν σημαντικό χρόνο σε μια συγκεκριμένη τοποθεσία. Σύμφωνα με την επιστημονική εργασία των Worpole και Knox (2008), υποστηρίζεται ότι η παρουσία ακμάζοντων κέντρων πόλεων έχει σημαντική αξία στο πλαίσιο των στρατηγικών τουρισμού. Οι συγγραφείς υπογραμμίζουν τον κρίσιμο ρόλο της προσέλκυσης οικονομικών συνεισφορών από τους τουρίστες στην τοπική κοινωνία. Η διάκριση των δυνητικών οικονομικών πλεονεκτημάτων που μπορεί να προσδώσει μια καλά συντονισμένη δημόσια εκδήλωση σε μια κοινότητα, ανεξάρτητα από το μέγεθός της, είναι εύκολα αντιληπτή. Αρκεί να ισχυριστεί κανείς ότι ένας καλά σχεδιασμένος και σκόπιμος δημόσιος χώρος διαθέτει την ικανότητα να προσελκύει άτομα, ανεξάρτητα από την πραγματοποίηση ή μη

εκδηλώσεων. Η θεμελιώδης πτυχή στη δημιουργία εξαιρετικών δημόσιων χώρων έγκειται στην ικανότητα να προσελκύει αποτελεσματικά τα άτομα, όπως υπογραμμίζει ο Burden (2014). Η πολύπλευρη φύση των κοινωνικών προβληματισμών, των ζητημάτων υγείας και των οικονομικών παραγόντων χρησιμεύει ως πρόσθετη τεκμηρίωση για το τρομερό έργο που αντιμετωπίζουν οι πολεοδόμοι στην προσπάθειά τους να δημιουργήσουν λειτουργικούς, σημαντικούς και, κατά συνέπεια, ευημερούντες δημόσιους χώρους σε μια δεδομένη κοινότητα (Bodnár, 1998).

Σύμφωνα με τον Whyte (1980), ένας κρίσιμος παράγοντας που συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα μιας δημόσιας πλατείας είναι η συμπερίληψη της συντήρησης. Ο πρωταρχικός τομέας έρευνας του Whyte περιστρέφεται γύρω από την εξέταση των καφετεριών και των πωλητών- ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι οι εγκαταστάσεις αυτές μπορούν να διασυνδεθούν με την ιστορική χρήση της πλατείας ως αγοράς. Κατά τη διάρκεια της ιστορίας, είναι προφανές ότι η πλατεία εξυπηρετούσε σταθερά έναν πρωταρχικό οικονομικό σκοπό, λειτουργώντας κυρίως ως επίκεντρο εμπορικών δραστηριοτήτων, όπως εξηγεί ο Worpole το 1992. Το φαινόμενο της αναβίωσης των πλατειών με τη μορφή των λαϊκών αγορών συνεχίζεται και στη σύγχρονη εποχή. Το έτος 2011, η κυβέρνηση της Βικτωριανής πολιτείας ανέλαβε δέσμευση ύψους 2 εκατομμυρίων δολαρίων προκειμένου να παράσχει στήριξη για την επέκταση και την ανάπτυξη των αγορών αγροτών. Τα στοιχεία των αγορών γνώρισαν σημαντική αύξηση άνω του 100% από το 2004 έως το 2011 σε εθνική κλίμακα, όπως ανέφερε η AFMA το 2012. Τα δυνητικά πλεονεκτήματα της μετεγκατάστασης των αγορών αγροτών, που σήμερα βρίσκονται εκτός των πλατειών των πόλεων, σε μια κεντρική δημόσια πλατεία εντός μιας κοινότητας, είναι πολλαπλά. Σε μια επιστημονική εξέταση των αγορών στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι Watson και Studdert (2006) εμβαθύνουν στην περίπλοκη σχέση μεταξύ της οικονομικής ευημερίας μιας αγοράς και της αποτελεσματικότητάς της ως κοινωνικής σφαίρας. Τα καλά τεκμηριωμένα οικονομικά πλεονεκτήματα που απορρέουν από τις ευημερούσες αγορές εντός μιας κοινότητας (Watson & Studdert, 2006) έχουν κεντρίσει το ενδιαφέρον, ιδίως σε σχέση με τον αντίστοιχο δημόσιο χώρο που φιλοξενεί τέτοιες αγορές. Ο δημόσιος χώρος, ο οποίος συνήθως βρίσκεται σε κεντρική τοποθεσία, χρησιμεύει ως χώρος φιλοξενίας αγορών που διευκολύνουν τη χρήση του εν λόγω χώρου και αποφέρουν κοινωνικά, πολιτιστικά και οικονομικά πλεονεκτήματα στην κοινότητα, όπως προαναφέρθηκε. Αυτή η κεντρική θέση χρησιμεύει επιπλέον ως χώρος για διάφορες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της έκφρασης απόψεων, είτε αυτές είναι πολιτικής φύσης είτε όχι (Kraljik, 2014).

7.1 Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΩΣ ΜΕΡΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ (ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΚΟ FORUM)

- Αρχαία Ελληνική Αγορά

Η Αρχαία Ελληνική Αγορά αποτελούσε έναν δημόσιο χώρο μέσα σε μια πόλη, μέσα στον οποίο κάθε πολίτης είχε το δικαίωμα να συμμετέχει σε όλα τα κοινά προβλήματα μέσα από τις ομιλίες που πραγματοποιούνταν σε αυτόν αλλά και να συμμετέχει σε δραστηριότητες (κυρίως οικονομικές) εμπορικού χαρακτήρα. (Webb, M., 1990, The City Square, London: Thames & Hudson). Βασικό στοιχείο της αγοράς ήταν οι

εμπορικές δραστηριότητες μέσα από τις οποίες πραγματοποιούνταν οικονομικές συναλλαγές. (Δημητριάδης Ε., 1995, ό.π., σελ.90).

- Ρωμαϊκό Forum

Το ρωμαϊκό forum είναι αντίστοιχο της αρχαίας ελληνικής αγοράς. Ακολουθούσε το πρότυπο της και ήταν σχεδιασμένο κεντρικά .(Παπαγρηγορίου Β., 2009, ό.π., σελ.27. και Δημητριάδης, Ε., (1995), ό.π.)

Παρουσιάζει περισσότερες ομοιότητες με την σημερινή μορφή των πλατειών σε σχέση με την μορφή που είχε η αρχαία ελληνική αγορά αλλά συνεχίζεται να υπάρχει και εδώ η έντονη οικονομική δραστηριότητα. (Πατέστος, Κ., 1993)

7.2 Η ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΧΩΡΩΝ

Οι δημόσιοι χώροι αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία του ιστού των κοινοτήτων, διαδραματίζοντας καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής και στη διευκόλυνση των οικονομικών δραστηριοτήτων. Οι προαναφερόμενοι χώροι αναγνωρίζονται όλο και περισσότερο ως μια ξεχωριστή μορφή πόρων, δηλαδή συγκεκριμένα δημόσια αγαθά, τα οποία διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην τοπική ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα. Η ποσοτικοποίηση της αξίας των δημόσιων χώρων είναι ένα σχετικά νέο πεδίο στον τομέα των οικονομικών, στο οποίο πρωτοστατούν τα τελευταία χρόνια μελετητές που προέρχονται τόσο από τους κλάδους των οικονομικών όσο και της οικολογίας. Αυτός ο αναδυόμενος τομέας προσπαθεί να αξιολογήσει ποσοτικά τα κοινωνικά πλεονεκτήματα που συνήθως παραβλέπονται ή υποτιμώνται στο πλαίσιο των συμβατικών αγοραπωλησιών. Η αξιοποίηση της οικονομικής θεωρίας μας παρέχει πολύτιμα εννοιολογικά πλαίσια για τη συμμετοχή σε συζητήσεις που αφορούν την παροχή δημόσιων χώρων (Pasaogullari & Doratli, 2004). Όπως διατυπώθηκε από τον L. Robbins, η οικονομική επιστήμη είναι ένας κλάδος που προσπαθεί να εξετάσει διεξοδικά την ανθρώπινη συμπεριφορά στο πλαίσιο της περίπλοκης αλληλεπίδρασης μεταξύ προκαθορισμένων στόχων και περιορισμένων πόρων που διαθέτουν πολλαπλές πιθανές εφαρμογές. Σε γενικές γραμμές, η οικονομική επιστήμη αφορά τη διαδικασία της αποτελεσματικής κατανομής των σπάνιων πόρων σημαντικής αξίας. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα πόρων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που βασίζονται στην αγορά, όπως το χρηματικό κεφάλαιο, η εργασία και η γη, καθώς και μη αγοραίων πόρων, όπως η ασφάλεια, ο καθαρός αέρας, τα ενδιαίτηματα της άγριας ζωής, τα αισθητικά χαρακτηριστικά κ.ο.κ. (Robbins, 2007).

Σύμφωνα με τον Vilfredo Pareto, η επίτευξη της βέλτιστης κατανομής των περιορισμένων πόρων είναι εφικτή υπό την προϋπόθεση ότι κανένα άτομο δεν μπορεί να βιώσει βελτίωση της ευημερίας του χωρίς να προκαλέσει αντίστοιχη μείωση της ευημερίας ενός άλλου ατόμου. Είναι εύλογο ότι υπάρχει μια μοναδική βέλτιστη λύση. Οι δημόσιοι χώροι μπορούν να θεωρηθούν ως αγαθά που καταναλώνονται συλλογικά. Τα δημόσια αγαθά διαθέτουν πολυάριθμα διακριτικά χαρακτηριστικά. Διαθέτουν μια ξεχωριστή οικονομική αξία που αποδεικνύεται δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί. Η δυνατότητα επίτευξης της βέλτιστης κατανομής των δημόσιων χώρων, δεδομένης της

σπανιότητάς τους, μπορεί να εξεταστεί στο πλαίσιο ενός συνόλου εξιδανικευμένων συνθηκών (Candela & Wagner, 2016). Η αξιοποίηση ενός συστήματος ελεύθερης αγοράς έχει τη δυνατότητα να αποδώσει ένα αποτελεσματικό κατά Pareto αποτέλεσμα. Όπως είναι ευρέως αποδεκτό, πολυάριθμες αγορές παρουσιάζουν ασύμμετρα αποτελέσματα, τα οποία μπορεί να οδηγήσουν σε περιπτώσεις όπου οι δημόσιοι χώροι μπορεί να υπόκεινται σε κατάχρηση. Ελλείπει τέλει πληροφόρησης ή πλήρων αγορών, μπορεί να παρατηρηθεί ότι τα αποτελέσματα τείνουν να παρουσιάζουν αναποτελεσματικότητα κατά Pareto με γενικό τρόπο. Μια πιθανή προσέγγιση για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της κατανομής των πόρων είναι η λήψη αποφάσεων σχετικά με τη χρήση των δημόσιων χώρων με βάση τη συνολική αξιολόγηση της οικονομικής τους αξίας, όπως προτείνεται από τον Varna (2016). Η μελέτη της κατάλληλης ποιότητας των δημόσιων χώρων αποτελεί ξεχωριστό πεδίο εστίασης για τους επαγγελματίες στους τομείς του πολεοδομικού σχεδιασμού, της αρχιτεκτονικής, της αρχιτεκτονικής τοπίου, της κοινωνιολογίας και των συναφών κλάδων. Η αυξανόμενη σημασία των αστικών κέντρων έχει επισπεύσει ένα διακριτό κύμα στην εφαρμογή πρωτοβουλιών "κοινωνικής πολεοδομίας" εντός των πόλεων και των μητροπολιτικών περιοχών. Ο πρωταρχικός στόχος αυτών των σχεδίων είναι η βελτίωση της συνολικής ποιότητας ζωής, που περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα διαστάσεων και πτυχών. Η αξιολόγηση της ποιότητας ζωής στον τομέα του αστικού σχεδιασμού και της οικονομίας περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα ποιοτικών χαρακτηριστικών και δεικτών. Σε αυτούς περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η ποιότητα της εκπαίδευσης, οι υπηρεσίες υγείας, η δημόσια ασφάλεια, οι ευκαιρίες αναψυχής, οι πολιτιστικές ανέσεις, η ποιότητα του περιβάλλοντος και η προσβασιμότητα σε ανοιχτούς χώρους, πάρκα, μονοπάτια και άλλες παρόμοιες ανέσεις (Talen, 2000).

Η θεωρία της βιώσιμης ανάπτυξης υποστηρίζει ότι η ολοκληρωμένη αξιολόγηση της οικονομικής αξίας των δημόσιων χώρων θα έπρεπε να περιλαμβάνει διάφορες διαστάσεις, δηλαδή το ανθρώπινο κεφάλαιο, το κοινωνικό κεφάλαιο, το φυσικό κεφάλαιο, τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και το πολιτιστικό κεφάλαιο. Οι δημόσιοι χώροι περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα φυσικών χώρων που είναι προσβάσιμοι στο ευρύ κοινό. Αυτοί οι χώροι, όπως είναι ενδεικτικά οι κεντρικοί δρόμοι, οι λαϊκές αγορές, οι πλατείες, οι εμπορικοί περίβολοι, τα κοινοτικά κέντρα, τα πάρκα, οι παιδικές χαρές, τα μονοπάτια, οι χώροι γειτονιάς σε κατοικημένες περιοχές και οι ελεύθεροι χώροι, μεταξύ άλλων, χρησιμεύουν ως ζωτικής σημασίας στοιχεία του αστικού περιβάλλοντος (Varna, 2016).

Σύμφωνα με τους πολεοδομικούς κανόνες, κρίνεται σκόπιμο η κατανομή των δημόσιων χώρων στο πλαίσιο του χωροταξικού σχεδιασμού να κυμαίνεται ιδανικά μεταξύ 20% και 30%. Οι δημόσιοι χώροι διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην παροχή σημαντικών οικονομικών πλεονεκτημάτων στις τοπικές κοινότητες. Τα προαναφερθέντα οφέλη αναλύονται στην οικονομική βιβλιογραφία σχετικά με την αποτίμηση των ελεύθερων χώρων και τα συνακόλουθα οφέλη των χρηστών τους. Η παρουσία καλά σχεδιασμένων και επαρκώς συντηρημένων δημόσιων χώρων ενισχύει σημαντικά τη συνολική βιωσιμότητα, την παραγωγικότητα και τις ευκαιρίες αναψυχής σε μια δεδομένη κοινότητα. Η αύξηση της ποιότητας ζωής δημιουργεί αυξημένη

γοητεία για τους επενδυτές και τους υποψήφιους κατοίκους των συνοικιών, των πόλεων και των χωριών. Έχει παρατηρηθεί ότι η παρουσία καλά αναπτυγμένων δημόσιων χώρων παρουσιάζει θετική συσχέτιση με την οικονομική ανάπτυξη, λειτουργώντας ως καταλύτης για την προσέλκυση επιχειρηματικών επενδύσεων και τουρισμού. Επιπλέον, οι χώροι αυτοί προσφέρουν πολύτιμες πολιτιστικές ευκαιρίες, καλλιεργώντας ένα περιβάλλον που ενθαρρύνει τον εθελοντισμό και συμβάλλει στη μείωση των ποσοστών εγκληματικότητας. Επιπλέον, η παροχή δημόσιων χώρων υψηλής ποιότητας συμβάλλει στην ενίσχυση της ασφάλειας των πεζών, ενώ παράλληλα προωθεί τη χρήση τους. Η οικονομική ανάπτυξη αυτών των ευρύτερων περιοχών αποφέρει ευνοϊκές δημοσιονομικές επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά. Οι εδαφικές αυτοδιοικήσεις συχνά λαμβάνουν γνώση αυτών των πλεονεκτικών πτυχών και κατά συνέπεια προσπαθούν να ενισχύσουν ή/και να διευρύνουν την αξιοποίησή τους. Λόγω αυτής της λογικής, οι εδαφικές αυτοδιοικήσεις και άλλοι δημόσιοι φορείς αναζητούν όλο και περισσότερο αναλύσεις σχετικά με την ενίσχυση ή την επέκταση των δημόσιων χώρων. Οι προαναφερθείσες αναλύσεις θα πρέπει να προσδιορίζουν την οικονομική αξία που προσδίδουν οι δημόσιοι χώροι στις τοπικές κοινωνίες (Piaggio, 2021).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ

8.1 ΠΛΑΤΕΙΑ CHAMBERLAIN

Η συγκεκριμένη πλατεία, που βρίσκεται στο Birmingham του Ηνωμένου Βασιλείου, χρησιμεύει ως υποδειγματική μελέτη περίπτωσης για την απεικόνιση διαφόρων πτυχών, όπως οι δραστηριότητες, το μικροκλίμα και η κίνηση των πεζών. Οποιαδήποτε από τις παρακάτω πλατείες, δηλαδή η Burg στη Μπριζ, η Grote Markt στη Χάγη, η In der surst στη Βόννη ή η Burg στο Παρίσι, θα μπορούσε να είχε επιλεγεί, καθώς όλες πληρούν τα καθορισμένα κριτήρια. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με τους Giddings και συν. (2011), η πρωταρχική έμφαση της στρατηγικής σχεδιασμού του κέντρου του Μπέρμιγχαμ έγκειται στην υλοποίηση νέων και βελτιωμένων αστικών πλατειών. Η πλατεία οριοθετείται από τη Δημόσια Βιβλιοθήκη και τα Δημοτικά Γραφεία στη βόρεια κατεύθυνση, το Σπίτι του Συμβουλίου, το Μουσείο και την Πινακοθήκη στην ανατολική κατεύθυνση, το Δημαρχείο στη νότια κατεύθυνση και τα καφέ και τα εμπορικά καταστήματα Paradise Forum στη δυτική κατεύθυνση. Τα ανοίγματα παρουσιάζουν ένα αναλογικά σημαντικό τμήμα του ορίου, υποδηλώνοντας σημαντικό όγκο πεζής κυκλοφορίας. Η δημόσια τέχνη περιλαμβάνει μια συλλογή αγαλμάτων που αποτιμούν φόρο τιμής σε σημαντικές προσωπικότητες όπως οι Thomas Attwood, Joseph Priestley, James Watt και William Dawson. Από την άποψη του αστικού σχεδιασμού, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η πλατεία χρησιμεύει ως ένα κατάλληλο και αξιόπαινο περιβάλλον για τη διατήρηση ιστορικών κτιρίων, ενώ ταυτόχρονα διαθέτει έναν δικό της γοητευτικό και μοναδικό χαρακτήρα. Υπό το πρίσμα των υφιστάμενων και αναπτυσσόμενων δημόσιων παροχών στην περιοχή της, όπως η αξιολόγη Μουσική Σχολή, η πλατεία γίνεται σταδιακά αντιληπτή ως εξέχων τόπος πολιτιστικής δραστηριότητας. Η πεζοδρομική σπονδυλική στήλη ανατολής-δύσης, που αποτελείται από πλατείες και περιπάτους, είναι ένα σημαντικό στοιχείο που χρήζει προσοχής (Charlton, 2009).

Εικόνα 4: Άγαλμα του Thomas Attwood (πολιτικός μεταρρυθμιστής) στα σκαλιά του αμφιθεάτρου (<https://researchportal.northumbria.ac.uk>)

Το μνημείο του Chamberlain και το κεντρικό σιντριβάνι αποτελούν το επίκεντρο ενός χαρακτηριστικού αμφιθεάτρου, όπου οι άνθρωποι κάθονται έξω με καλό καιρό.

Λειτουργεί επίσης ως σκηνή για διάφορες δημόσιες εκδηλώσεις και ως γωνιά ομιλητών (Sparks, 1993). Ο σχεδιασμός του αμφιθεάτρου εκμεταλλεύεται την αλλαγή του επιπέδου κατά 6 μέτρα και ενισχύει το περιβάλλον για αυτές τις δραστηριότητες.

Εικόνα 5: Σχέδιο της πλατείας Chamberlain, Μπέρμιγχαμ, Ηνωμένο Βασίλειο

Η έρευνα έδειξε παρόμοιους αριθμούς για την ανατολική κίνηση. Ο συνολικός αριθμός των ατόμων που μετακινήθηκαν προς μία κατεύθυνση κατά τη διάρκεια της ημέρας ήταν 8545. Αυτός είναι ένας εξαιρετικά υψηλός αριθμός για μία μόνο από τις πλατείες του Μπέρμιγχαμ και καταδεικνύει σαφώς την έλξη που ασκεί στους πεζούς. Από τον συνολικό αριθμό, μόνο 85 ήταν ηλικίας μεταξύ 11 και 17 ετών - καταρρίπτοντας την αντίληψη ότι οι χώροι του κέντρου της πόλης κυριαρχούνται από μια αστική νεανική κουλτούρα (Giddings et al., 2011).

8.2 ΓΑΛΛΙΑ: Η ΠΛΑΤΕΙΑ LUZA

Το τετράγωνο Luza αποτελεί παράδειγμα των βασικών χαρακτηριστικών ενός παραδοσιακού τετραγώνου, ακολουθώντας τον θεμελιώδη ορισμό ενός γεωμετρικού σχήματος που αποτελείται από τέσσερις πλευρές. Συνήθως, οι πλευρές αυτές κοσμούνται με οικιστικές κατασκευές, σχηματίζοντας ενίοτε ένα συνεχόμενο οικοδομικό τετράγωνο. Επιπλέον, οι πλατείες συχνά περιλαμβάνουν μια ευρύχωρη έκταση που προορίζεται για κοινωφελείς δραστηριότητες ή δημόσιες συγκεντρώσεις και βρίσκεται στη συμβολή δύο ή περισσότερων οδών, όπως διευκρινίζεται από την αναθεωρημένη εγκυκλοπαιδική έκδοση του Webster (Haas, 2009). Ο άμεσος περίγυρος της εν λόγω θέσης κοσμείται από μια επιλογή εμβληματικών στοιχείων της Παλιάς Πόλης, συμπεριλαμβανομένου του μπαρόκ οικοδομήματος αφιερωμένου στον Άγιο Blasius, τον σεβαστό προστάτη άγιο του Ντουμπρόβνικ. Επιπλέον, το Παλάτι του Μεγάλου Συμβουλίου, το κτίριο που στεγάζει την Κεντρική Φρουρά, το σεβάσμιο Παλιό Καμπαναριό Luza, το Καμπαναριό, το Παλάτι Sponza και το απολαυστικό σιντριβάνι Onofrio συμβάλλουν στη μαγευτική ατμόσφαιρα. Σε χαμηλότερο υψόμετρο μέσα στο αστικό τοπίο βρίσκεται ο κύριος καθεδρικός ναός της μητρόπολης. Η πλατεία Luza παρουσιάζει μια αξιοσημείωτη ζωντάνια κατά τη διάρκεια των περισσότερων βραδιών και γνωρίζει ένα αυξημένο επίπεδο δραστηριότητας κατά τη διάρκεια εορταστικών περιστάσεων, όπως το θερινό φεστιβάλ ή η γιορτή του Αγίου Βλάσιου. Η αποτελεσματικότητα αυτών των χώρων έχει σημαντική σημασία. Η περίφημη στήλη

Roland Column ανεβαίνει μεγαλοπρεπώς μέσα στην κεντρική έκταση αυτής της πλατείας, η οποία ιδρύθηκε σχολαστικά το έτος 1418. Λόγω της στρατηγικής της θέσης εντός της αστικής γεωμετρίας, και ιδίως λόγω του ιστορικού της ρόλου ως σταθερού φορέα της κρατικής σημαίας της αυτόνομης Δημοκρατίας για ένα αξιοσημείωτο διάστημα τεσσάρων αιώνων, η στήλη του Ορλάνδου στέκεται αναμφισβήτητα ως το κατεξοχήν έμβλημα της ακλόνητης αυτονομίας και ελευθερίας του Ντουμπρόβνικ (Hoare, 2023). Η έναρξη της χρυσής εποχής της ιστορίας του Ντουμπρόβνικ (Ragusan) σηματοδοτήθηκε από την πράξη της ύψωσης της λευκής σημαίας που κοσμούσε το έμβλημα του Αγίου Βλάσιου στη στήλη το έτος 1419 (Haas, 2009). Οι πρωταρχικοί εορτασμοί γίνονταν σταθερά στην κεντρική πλατεία, προερχόμενοι από την κύρια λεωφόρο, γνωστή ως Placa (Stradun). Συλλογικά, αυτές οι οντότητες συνεργάζονται για να σχηματίσουν τον κατεξοχήν δημόσιο χώρο στο Ντουμπρόβνικ, χρησιμεύοντας ως χώρος για χαλαρούς περιπάτους, κοινοβιακή συνάθροιση και εορταστικό γλέντι. Ο εκτεταμένος και αισθητικά ευχάριστος δρόμος στο Ντουμπρόβνικ, γνωστός ως ο ευρύτερος και πιο εξαίσιος από όλους, οριοθετούσε αποτελεσματικά το αστικό τοπίο σε διακριτούς βόρειους και νότιους τομείς. Το αποκορύφωμα αυτού του αρχιτεκτονικού συνόλου δεν είναι άλλο από το καμπαναριό και την πλατεία Luza, με την σεβάσμια εκκλησία του Αγίου Βλάσιου. Οι δύο αυτές οντότητες μπορούν να ταξινομηθούν σε ένα υποσύνολο πλατειών μειωμένων διαστάσεων. Οι δύο πλατείες συνεργάζονται αμοιβαία για να δημιουργήσουν μια συλλογική επίδραση που ξεπερνά τη σωρευτική επίδραση των επιμέρους στοιχείων τους, με αποτέλεσμα μια αστική συνέργεια που χαρακτηρίζεται από τη συγχώνευση των δημόσιων χώρων (Embark, 2023).

Εικόνα 6: Η πλατεία Luza (2002) (<https://gr.dreamstime.com/>)

8.3 Η ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΓΑΣ

Οι ευρωπαϊκές πλατείες, που εκτιμώνται για την αρχιτεκτονική τους δεινότητα, αποτελούν θαυμάσιες μαρτυρίες για την προοδευτική εξέλιξη των στυλ σχεδιασμού στο πέρασμα του χρόνου. Τα αστικά κέντρα χρησιμεύουν ως αποθήκη για ένα ποικίλο φάσμα αρχιτεκτονικών θαυμάτων, που περιλαμβάνει τους λαμπρούς γοτθικούς καθεδρικούς ναούς, την αρμονική συμμετρία των αναγεννησιακών παλατιών και τις πρωτοποριακές καινοτομίες των σύγχρονων κατασκευών. Η αρχιτεκτονική ετερογένεια που περικλείεται σε έναν ενιαίο αστικό χώρο αντανakλά συχνά τα στρώματα των ιστορικών επιρροών που έχουν διαμορφώσει ανεξίτηλα τη μητρόπολη.

Η πλατεία περιλαμβάνει κτίρια που αντιπροσωπεύουν ποικίλους αρχιτεκτονικούς ρυθμούς, ιδίως τη γοτθική εκκλησία της Παναγίας πριν από την Τύν, η οποία αποτελεί το κύριο εκκλησιαστικό κτίριο σε αυτή τη συνοικία της πόλης από τον 14ο αιώνα. Οι πύργοι της διαθέτουν ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό, καθώς φτάνουν σε εντυπωσιακό ύψος τα 80 μέτρα. Η εκκλησία του Αγίου Νικολάου, που χαρακτηρίζεται από το μπαρόκ αρχιτεκτονικό της ύψος, βρίσκεται εντός των ορίων της πλατείας. Το Prague Orloj είναι ένα σεβάσμιο μεσαιωνικό αστρονομικό ρολόι που είναι τοποθετημένο στο οικοδόμημα του Παλαιού Δημαρχείου. Η εγκατάσταση του ρολογιού πραγματοποιήθηκε το έτος 1410, καθιστώντας το το τρίτο αρχαιότερο αστρονομικό ρολόι παγκοσμίως και το αρχαιότερο που παραμένει λειτουργικό. Ο πύργος του Παλαιού Δημαρχείου είναι προσβάσιμος στο ευρύ κοινό, παρέχοντάς του την ευκαιρία να αντικρίσει πανοραμική θέα της Παλιάς Πόλης. Το παλάτι Kinský, όπως καταγράφηκε από τους Teller και Drdacky το 2006, χρησιμεύει ως χώρος για ένα μουσείο τέχνης υπό την αιγίδα της Εθνικής Πινακοθήκης της Τσεχίας.

Η κεντρική θέση της πλατείας χρησιμεύει ως κατοικία για ένα εξέχον άγαλμα αφιερωμένο στη σεβαστή μορφή του Γιαν Χους, ενός σημαντικού υποστηρικτή της θρησκευτικής μεταρρύθμισης, η ζωή του οποίου κατέληξε τραγικά με τον θάνατό του από τις αρχές της Κωνσταντίας λόγω των ακλόνητων πεποιθήσεών του. Κατά συνέπεια, τα προαναφερθέντα γεγονότα επιτάχυναν το ξέσπασμα των πολέμων των Χουσιτών. Η αναμνηστική δομή που αναγνωρίστηκε ως το Μνημείο του Jan Hus ιδρύθηκε δεόντως στις 6 Ιουλίου του έτους 1915, με πρωταρχικό στόχο να τιμηθεί η πεντακοσιοστή επέτειος από τον θάνατο της αξιόλογης προσωπικότητας Jan Hus. Σε κοντινή απόσταση από το Παλαιό Δημαρχείο, μπορεί κανείς να παρατηρήσει την παρουσία μιας αναμνηστικής δομής αφιερωμένης στους "μάρτυρες" που βρήκαν πρόωρο θάνατο στην εν λόγω τοποθεσία κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης στην πλατεία Παλαιάς Πόλης που οργανώθηκε από τους Αψβούργους μετά τη μάχη του Λευκού Όρους. Μεταξύ των αξιοσημείωτων ατόμων που μνημονεύονται είναι ο Jan Jesenius και ο Maxmilián Hošťálek. Το πλακόστρωτο κοσμεύεται με συνολικά είκοσι επτά σταυρούς, αποτελώντας πανηγυρικό φόρο τιμής στη μνήμη τους (Bure, et. al, 1997). Η τοποθέτηση των σταυρών έγινε ταυτόχρονα με τις προσπάθειες αποκατάστασης του Παλαιού Δημαρχείου μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Αξίζει να αναφερθεί ότι σε άμεση γειτνίαση με το σημείο αυτό, το έτος 1911 είχε τοποθετηθεί αναμνηστική πλάκα με τα ονόματα των 27 άτυχων ατόμων που χάθηκαν (Sayer, 1996). Οι εν λόγω σταυροί δεν υπόκεινται σε καταπάτηση από τους οπαδούς της ορθόδοξης τσεχικής κοινότητας, ως χειρονομία σεβασμού. Την τρίτη ημέρα του Νοεμβρίου του έτους 1918, μια Μαριανή Στήλη, η οποία είχε στηθεί στην πλατεία λίγο μετά τη λήξη του Τριακονταετούς Πολέμου, αποσυναρμολογήθηκε σκόπιμα ως πράξη πανηγυρισμού και μνήμης για την επίτευξη της ανεξαρτησίας από την αυτοκρατορία των Αψβούργων. Η στήλη υποβλήθηκε σε διαδικασία επανασύστασης το έτος 2020 (Paces, 2001).

Εικόνα 7: Η πλατεία της Παλιάς Πόλης της Πράγας (<https://xilouristravel.gr/>)

8.4 Η MERCADO CENTRAL ΣΤΗ ΒΑΛΕΝΘΙΑ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Το Mercado Central, επίσης γνωστό ως Mercat Central, είναι μια αξιόλογη εγκατάσταση που χρησιμεύει ως μια εξέχουσα δημόσια αγορά που βρίσκεται σε κοντινή απόσταση τόσο από την Llotja de la Seda όσο και από την εκκλησία του Juanes στην καρδιά της Βαλένθια, Ισπανία. Το συγκεκριμένο έργο τέχνης θεωρείται ως μία από τις πρωταρχικές συνεισφορές στο κίνημα Art Nouveau της Βαλένθια, όπως σημείωσαν οι Jiménez-Díaz και συν. το 2006. Το έτος 1839, η προαναφερθείσα τοποθεσία χρησιμοποιήθηκε για την έναρξη μιας υπαίθριας αγοράς που συνήθως αναφέρεται ως Mercat Nou. Προς το τέλος του 21ου αιώνα, η αξιόλογη πόλη της Βαλένθια ανέλαβε την πρωτοβουλία να διοργανώσει διαγωνισμό με τον ευγενή σκοπό να αναθέσει το σχεδιασμό και την κατασκευή μιας νέας στεγασμένης αγοράς. Το έτος 1910, ένας πρόσφατα καθιερωμένος διαγωνισμός οδήγησε στην επιλογή του σημερινού σχεδίου, το οποίο φιλοτεχνήθηκε από τους αξιόλογους αρχιτέκτονες Alexandre Soler March και Francesc Guàrdia Vidal. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο κ. Vidal είχε λάβει με επιτυχία το πτυχίο του αρχιτέκτονα από την αξιόλογη Σχολή Αρχιτεκτονικής της Βαρκελώνης και είχε επίσης συνεργαστεί με τον διάσημο αρχιτέκτονα Lluís Domènech i Montaner. Η έναρξη της κατασκευής πραγματοποιήθηκε το έτος 1914, με την ολοκλήρωση του έργου να επιτυγχάνεται μόλις το 1928, υπό τη σχολαστική καθοδήγηση του αξιόλογου αρχιτέκτονα της Βαλένθια, Enrique Viedma Vidal (Esteve & Arnandis-i-Agramunt, 2020).

Η Κεντρική Αγορά της Βαλένθια, με έκταση που ξεπερνά τα 8.000 τετραγωνικά μέτρα (86.000 τετραγωνικά πόδια), αποτελεί εξέχουσα οντότητα στο ευρωπαϊκό τοπίο της αγοράς. Ο αρχιτεκτονικός της σχεδιασμός ενσωματώνει κυρίως το αξιόλογο στυλ Art Nouveau της Βαλένθια, ενισχύοντας περαιτέρω την πολιτιστική της σημασία. Η αρχιτεκτονική σύνθεση της στέγης χαρακτηρίζεται από τον χαρακτηριστικό συνδυασμό πρωτότυπων θόλων και επικλινών τμημάτων σε διαφορετικά υψόμετρα. Εν τω μεταξύ, το εσωτερικό παρουσιάζει μια ποικιλία υλικών, όπως σίδηρο, ξύλο, κεραμικά και πολυχρωματισμένα πλακάκια, τα οποία συμβάλλουν στην αισθητική του ελκυστικότητας. Η αισθητική ελκυστικότητα της κατασκευής είναι ιδιαίτερα αξιοσημείωτη λόγω του φωτισμού που διαπερνά το εσωτερικό από τα πολλαπλά

ανοίγματα στην οροφή, καθώς και της παρουσίας υαλοπινάκων με βιτρό (Jiménez-Díaz et al., 2006).

Η αισθητική σύνθεση συγχωνεύει απρόσκοπτα μια σύγχρονη εκδήλωση της Valencian Art Nouveau, ενώ ταυτόχρονα αντανakλά ορισμένες αρχιτεκτονικές επιρροές που προέρχονται από γειτονικές κατασκευές, δηλαδή τη γοτθικού ρυθμού Lonja de la Seda της Valencian και την εκλεκτικά διακοσμημένη γοτθική-μπαρόκ εκκλησία του Sants Juanes. Αυτή η αρχιτεκτονική εκδήλωση εξυμνεί τις εγγενείς δυνατότητες του σιδήρου και του γυαλιού να διευκολύνουν τη δημιουργία εκτεταμένων και ανεμπόδιστων χώρων, ενώ ταυτόχρονα ενσωματώνει τη διαρκή χρήση θόλων σε σημεία τομής. Η πλειονότητα των πωλητών εντός της αγοράς ασχολείται με την πώληση τροφίμων, αν και αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχουν επίσης καταστήματα όπως καταστήματα αναμνηστικών και εστιατόρια εντός των εγκαταστάσεων. Ο προαναφερόμενος προορισμός συγκεντρώνει σημαντική προσοχή τόσο από εγχώριους όσο και από διεθνείς επισκέπτες (Besó Ros, 2019).

Εικόνα 8: Plaza del Mercado, Βαλένθια (<https://www.real.gr/>)

8.5 Η ΠΛΑΤΕΙΑ MAIDAN NEZALEZHNOSTI ("ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ")

Η πλατεία Maidan Nezalezhnosti, γνωστή στην καθομιλουμένη ως "Πλατεία Ανεξαρτησίας", αποτελεί το επίκεντρο του Κιέβου, της αξιόλογης πρωτεύουσας της Ουκρανίας. Η κεντρική πλατεία της πόλης, που βρίσκεται στην οδό Khreshchatyk εντός του Raion Shevchenko, αποτελεί εξέχον ορόσημο. Το εν λόγω γεωμετρικό σχήμα έχει αποδοθεί με διάφορες ονομασίες κατά τη διάρκεια της ιστορίας- ωστόσο, αναφέρεται συχνά από τα άτομα ως Maidan, όρος που δηλώνει μια τετράγωνη περιοχή. Η πλατεία φιλοξενεί το περίφημο Μνημείο της Ανεξαρτησίας, ένα εμβληματικό σύμβολο ιστορικής σημασίας. Κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, η πλατεία περιλάμβανε κτίρια που στέγαζαν το δημοτικό συμβούλιο και την ευγενή συνέλευση, όπως καταγράφηκε από τους Zubar και Oncharenko το 2017.

Από την έναρξη της προσπάθειας της Ουκρανίας για ανεξαρτησία το 1990, η πλατεία χρησίμευσε ως ο συνήθης χώρος πολιτικών συγκεντρώσεων, περιλαμβάνοντας τέσσερα αξιοσημείωτα και εκτεταμένα ριζοσπαστικά κινήματα διαμαρτυρίας: τη φοιτητική επανάσταση του 1990 στο Γρανίτη, την Ουκρανία χωρίς Κούτσμα το 2001,

την Πορτοκαλί Επανάσταση του 2004 και το Euromaidan του 2013-2014 (Zubar & Oncharenko, 2017). Το Μαϊντάν, εκτός από την πολιτική του σημασία, έχει επίσης χρησιμεύσει ως χώρος για μη πολιτικές εκθέσεις και συγκεντρώσεις. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι μετά τα γεγονότα του 2014, η πλειονότητα αυτών των δραστηριοτήτων μεταφέρθηκε στην πλατεία Sofiyivska ή σε εναλλακτικές τοποθεσίες. Η απόφαση αυτή ελήφθη υπό το πρίσμα της αντιληπτής ακαταλληλότητας που συνδέεται με τη φιλοξενία ψυχαγωγικών εκδηλώσεων σε έναν χώρο που υπήρξε μάρτυρας τραγικών απωλειών ζωής κατά τη διάρκεια του κινήματος Euromaidan. Είναι ενδεικτικό ότι η μετεγκατάσταση των Χριστουγεννιάτικων εμποροπανηγύρεων και των εορτασμών της Πρωτοχρονιάς πραγματοποιήθηκε στην πλατεία Sofiyivska.

Η πλατεία Maidan Nezalezhnosti είναι η μοναδική πλατεία στο Κίεβο που φέρει την επίσημη ονομασία "Maidan" στην ουκρανική γλώσσα, ενώ όλες οι άλλες πλατείες εντός της πόλης εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται ως "Ploscha", ένα πιο διαδεδομένο ουκρανικό ισοδύναμο του όρου "πλατεία" που χρησιμοποιούνταν κατά την εποχή της σοβιετικής διακυβέρνησης. Στο πλαίσιο της ουκρανικής παραλλαγής της ρωσικής γλώσσας, αξίζει να αναφερθεί ότι ο όρος "Μαϊντάν" δηλώνει αποκλειστικά μια δημόσια πλατεία, όπως εκθέτουν οι Vakulych και Sharov στο επιστημονικό τους έργο που δημοσιεύθηκε το 2015.

Η πλατεία λειτούργησε ως τόπος διεξαγωγής των διαδηλώσεων Euromaidan, οι οποίες ξεκίνησαν τον Νοέμβριο του 2013, κλιμακώθηκαν στη συνέχεια σε συγκρούσεις που χαρακτηρίστηκαν από βία, πυρκαγιές και κορυφώθηκαν με την Επανάσταση της Αξιοπρέπειας του Φεβρουαρίου. Η δημόσια πλατεία γνώρισε συνεχή παρουσία διαδηλωτών καθ' όλη τη διάρκεια τόσο της ημέρας όσο και της νύχτας, αρχής γενομένης από την πρώτη ημέρα του Δεκεμβρίου του έτους 2013, όπως καταγράφει ο Sesselmann το 2019. Στις 27 Ιανουαρίου του έτους 2014, η ουκρανική αστυνομία κατέγραψε επίσημα την ανακάλυψη ενός νεκρού ατόμου, ενός άνδρα 55 ετών, προερχόμενου από τη δυτική περιοχή της Ουκρανίας. Το ατυχές περιστατικό συνέβη εντός των ορίων του κεντρικού Κιέβου, όπου το άψυχο σώμα βρέθηκε κρεμασμένο από το δομικό πλαίσιο ενός τεράστιου τεχνητού "πρωτοχρονιάτικου δέντρου". Το πτώμα ανακαλύφθηκε αναρτημένο μέσα στην κωνική σωληνωτή χαλύβδινη κατασκευή που βρίσκεται στην πλατεία Ανεξαρτησίας του Κιέβου. Η δενδρώδης οντότητα, η οποία είχε αναλάβει τον ρόλο του αντιπροσωπευτικού εμβλήματος της αντιπολίτευσης κατά του κυβερνώντος σώματος, ήταν στολισμένη με μια οπτική αναπαράσταση υπό τη μορφή αφίσας με την έγκλειστη ηγέτιδα της αντιπολιτευόμενης παράταξης, Γιούλια Τιμοσένκο, ενώ ταυτόχρονα ήταν χαραγμένη με επιγραφές διαφωνίας που απευθύνονταν προς τον εν ενεργεία πρόεδρο Βίκτορ Γιανουκόβιτς. Η Επανάσταση της Αξιοπρέπειας, η οποία έλαβε χώρα τον επόμενο μήνα, είχε ως αποτέλεσμα τον ατυχή θάνατο περισσότερων από εκατό ατόμων (Vakulych & Sharov, 2015).

Εικόνα 9: Η πλατεία Maidan Nezalezhnosti (<https://www.wikidata.org/>)

8.6 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ ΤΗΣ ΚΡΑΚΟΒΙΑΣ

Η Κεντρική Πλατεία, που βρίσκεται στην Παλιά Πόλη της Κρακοβίας, στην περιοχή της Μικρής Πολωνίας, αποτελεί την πρωταρχική αστική έκταση που βρίσκεται στην καρδιά της πόλης. Οι ρίζες της συγκεκριμένης τοποθεσίας μπορούν να εντοπιστούν πίσω στον 13ο αιώνα, καθιστώντας την ένα σημαντικό ιστορικό χώρο. Ειδικότερα, διαθέτει μια εκτεταμένη έκταση 3,79 εκταρίων, καθιερώνοντας έτσι τη διάκρισή της ως την πιο εκτεταμένη μεσαιωνική αστική πλατεία στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Σύμφωνα με τον Purchla (2022), το Πρόγραμμα Δημόσιων Χώρων (PPP) αναγνώρισε την πλατεία ως τον κατεξοχήν δημόσιο χώρο στην Ευρώπη, αποδίδοντας τη διάκρισή της στη δυναμική ζωή του δρόμου της. Η διάκριση αυτή συνέβαλε σημαντικά στην αναγνώριση της Κρακοβίας ως κορυφαίου παγκόσμιου ταξιδιωτικού προορισμού το 2016.

Η κεντρική πλατεία αποτελείται από μια τετράπλευρη έκταση που περικλείεται από αρχιτεκτονικά σημαντικά αρχοντικά (kamienice) και εκκλησιαστικά κτίρια. Το κεντρικό σημείο της πλατείας καταλαμβάνει περίοπτη θέση η αίθουσα υφασμάτων (Sukiennice), η οποία ανακατασκευάστηκε το 1555, υιοθετώντας αναγεννησιακό αρχιτεκτονικό ύφος. Αξιοσημείωτο είναι ότι η κατασκευή διαθέτει ένα εξαιρετικό αττικό, ή πολωνικό παραπέτο, που κοσμεύεται με περίτεχνα σκαλισμένες μάσκες. Δίπλα στην Αίθουσα Κλωστοϋφαντουργίας, θα συναντήσει κανείς τον Πύργο του Δημαρχείου, γνωστό ως Wieża ratuszowa, ενώ στην απέναντι πλευρά, η σεβάσμια εκκλησία του Αγίου Άνταλμπερτ, που χρονολογείται από τον 11ο αιώνα, και το Μνημείο Adam Mickiewicz, που ανεγέρθηκε το 1898, κοσμούν την περιοχή. Ανυψώνοντας τον εαυτό τους πάνω από τον γεωμετρικά καθορισμένο χώρο, μπορεί κανείς να παρατηρήσει τους πανύψηλους γοτθικούς πύργους του εκκλησιαστικού οικοδομήματος που είναι γνωστό ως Εκκλησία της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, ή στην καθομιλουμένη, Kościół Mariacki. Η απουσία δημαρχείου στην κεντρική πλατεία της Κρακοβίας μπορεί να αποδοθεί στην ατυχή κατάληξή του, καθώς δεν άντεξε τη δοκιμασία του χρόνου (Purchla, 2022).

Ο πρωταρχικός σκοπός της Πλατείας Αγοράς ήταν η διευκόλυνση των εμπορικών συναλλαγών. Μετά την καταστροφική εισβολή των Μογγόλων το 1241, η πόλη υποβλήθηκε σε μια διαδικασία ανοικοδόμησης, με αποκορύφωμα την αποκατάσταση της Κεντρικής Πλατείας το 1257. Αξίζει να σημειωθεί ότι η προσπάθεια αυτή συνοδεύτηκε από την επέκταση της εμπορικής της σημασίας, η οποία διευκολύνθηκε από την παραχώρηση των δικαιωμάτων του Μαγδεμβούργου από τον Boleslav V τον Καθαρό, τον πρίγκιπα της Κρακοβίας. Η σημερινή διαμόρφωση της Κεντρικής Πλατείας παρουσιάζει έναν σκόπιμο σχεδιασμό όπου κάθε πλευρά παρουσιάζει μια επαναλαμβανόμενη διάταξη τριών δρόμων, ομοιόμορφα κατανεμημένων και προσανατολισμένων οριζόντια σε σχέση με την πλατεία. Η μοναδική εξαίρεση σε αυτή την περίπτωση αφορά την οδό Grontzka, μια αρχαία οδική αρτηρία που χρησιμεύει ως σύνδεσμος μεταξύ της Κεντρικής Πλατείας και του Κάστρου Vavel, όπως καταγράφηκε από τον Starzyński το 2012. Η πλατεία καταλαμβάνόταν αρχικά από μέτριους εμπορικούς πάγκους και κυβερνητικές δομές, διαθέτοντας μια κεντρική λεωφόρο διακοσμημένη με βασιλικές διακοσμήσεις. Η αρχική γοτθική αίθουσα υφασμάτων (Sukienice) και το δημαρχείο, τα οποία καταλάμβαναν σημαντικό τμήμα της πλατείας, κατασκευάστηκαν υπό την αιγίδα του βασιλιά Καζίμιρ Γ' του Μεγάλου. Η Κρακοβία, φημισμένη ως πρωτεύουσα του Βασιλείου της Πολωνίας και διακεκριμένο μέλος της αξιοσέβαστης Χανσεατικής Ένωσης, γνώρισε μια περίοδο αξιοσημείωτης ευημερίας, καθιερώνοντας τον εαυτό της ως σημαντική ευρωπαϊκή μητρόπολη. Σε συνδυασμό με τους αρχικούς εμπορικούς σκοπούς της, η Κεντρική Πλατεία έγινε μάρτυρας σε πλήθος ιστορικών γεγονότων και χρησίμευσε ως τόπος δημόσιας εκτέλεσης φυλακισμένων ατόμων που κρατούνταν εντός του δημαρχείου. Η εν λόγω τοποθεσία χρησίμευσε ως εξέχων χώρος για βασιλικές τελετουργικές εκδηλώσεις, αποτελώντας αναπόσπαστο στοιχείο της αξιολογής Βασιλικής Οδού (Porębska et al., 2021).

Εικόνα 10: Πλατεία της Κρακοβίας (<https://el.wikipedia.org/>)

8.7 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Οι επιλεγμένες πλατείες παρουσιάζουν ένα βαθύ ιστορικό υπόβαθρο, αποτελώντας μαρτυρία της προοδευτικής μεταμόρφωσης των αστικών κέντρων κατά τη διάρκεια της ιστορίας. Η πλατεία Maidan Nezalezhnosti στο Κίεβο, η οποία χαρακτηρίζεται από τις αρχιτεκτονικές δομές της, όπως τα κτίρια του δημοτικού συμβουλίου και των ευγενών συνελεύσεων του 19ου αιώνα, αποτελεί μια συγκλονιστική μαρτυρία της βαθιάς ιστορικής της σημασίας. Η διαδικασία επιλογής επηρεάζεται σημαντικά από την παρουσία αρχιτεκτονικών θαυμάτων και την ποικιλομορφία που αυτά επιφέρουν (Zubar & Oncharenko, 2017). Η κεντρική πλατεία της Κρακοβίας είναι γνωστή για τη συλλογή ιστορικών αρχοντικών και εκκλησιών, που ενσωματώνουν αρμονικά διαφορετικά αρχιτεκτονικά στυλ. Η συμπερίληψη γοθικών καθεδρικών ναών, αναγεννησιακών ανακτόρων και σύγχρονων κατασκευών στο πλαίσιο του λόγου που περιβάλλει τις ευρωπαϊκές πλατείες σηματοδοτεί ένα βαθύ θαυμασμό για το ποικίλο φάσμα των αρχιτεκτονικών στυλ. Οι επιλεγμένες πλατείες χρησιμεύουν όχι μόνο ως απλές φυσικές τοποθεσίες, αλλά και ως σημαντικά πολιτιστικά κέντρα, όπως υπογραμμίζει ο Purchla (2022). Σύμφωνα με τον Haas (2009), η περιγραφή της πλατείας Luza στο Ντουμπρόβνικ περιστρέφεται γύρω από τη δυναμική της ατμόσφαιρα κατά τη διάρκεια των φεστιβάλ και της καθημερινής ύπαρξης, υπογραμμίζοντας τη σημασία της ως κόμβου πολιτιστικών και κοινωνικών αλληλεπιδράσεων.

Οι πλατείες παρουσιάζουν δυναμικό χαρακτήρα, προσαρμόζονται συνεχώς στις απαιτήσεις της σημερινής εποχής. Η πλατεία Chamberlain στο Μπέρμιγγχαμ αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της στρατηγικής σχεδιασμού του κέντρου της πόλης, δίνοντας έτσι έμφαση στη σκόπιμη προώθηση νέων και βελτιωμένων αστικών πλατειών για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των σύγχρονων αστικών απαιτήσεων. Η ένταξη των δραστηριοτήτων, του μικροκλίματος και της κίνησης των πεζών στο πλαίσιο της πλατείας Chamberlain υποδηλώνει τη σκόπιμη εξέταση των λειτουργικών πτυχών της πλατείας (Giddings et al., 2011). Η συμπερίληψη αυτών των πτυχών είναι επιβεβλημένη για την ανάπτυξη δυναμικών και χρηστοκεντρικών περιβαλλόντων που εξυπηρετούν αποτελεσματικά τις απαιτήσεις τόσο των κατοίκων όσο και των επισκεπτών. Η χωρική διαμόρφωση περιλαμβάνει μια σειρά από συμβολικά ορόσημα που συμβάλλουν συλλογικά στον γενικότερο χαρακτήρα και την ταυτότητα κάθε επιμέρους πλατείας. Η εκκλησία της Παναγίας πριν από το Τύν στην Πράγα και το Μνημείο της Ανεξαρτησίας στο Maidan Nezalezhnosti αποτελούν υποδειγματικά αρχιτεκτονικά οικοδομήματα που προσδίδουν στο περιβάλλον τοπίο βαθιά ιστορική και πολιτιστική σημασία (Teller & Drdacky, 2006).

Τα λειτουργικά χαρακτηριστικά κάθε πλατείας παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις, προσφέροντας έτσι ένα ευρύ φάσμα βιωματικών δυνατοτήτων. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα είναι η πλατεία Luza, η οποία παρουσιάζει μια ζωντανή ατμόσφαιρα κατά τις βραδινές ώρες και σε εορταστικές περιστάσεις. Ομοίως, η πλατεία Chamberlain αναλαμβάνει το ρόλο ενός κεντρικού κόμβου, προσελκύοντας ποικίλες δραστηριότητες και λειτουργώντας ως σημείο εστίασης για διάφορες δεσμεύσεις. Η διαρκής παρουσία υπαίθριων αγορών σε ορισμένες πλατείες, με

παράδειγμα την Mercado Central στη Βαλένθια, αποτελεί απόδειξη της βαθιά ριζωμένης σύνδεσής τους με τα ιστορικά έθιμα της αγοράς. Σύμφωνα με τους Esteve και Arnandis-i-Agramunt (2020), η ενσωμάτωση του συγκεκριμένου στοιχείου συμβάλλει στην ενίσχυση του οικονομικού δυναμισμού και στην παροχή μιας πολυαισθητηριακής συνάντησης εντός των πλατειών. Στην ουσία, οι παράμετροι για τον καθορισμό των πλατειών αυτών φαίνεται να περιλαμβάνουν μια συγχώνευση ιστορικών, αρχιτεκτονικών, πολιτιστικών, σύγχρονων και λειτουργικών στοιχείων. Πρωταρχικός στόχος είναι να παρουσιαστεί μια ολοκληρωμένη απεικόνιση της ετερογενούς φύσης και των ζωντανών χαρακτηριστικών των ευρωπαϊκών πλατειών, τονίζοντας τις ποικίλες λειτουργίες τους στη διαμόρφωση του αστικού ιστού και αντικατοπτρίζοντας τις αρχές και τις φιλοδοξίες των επιμέρους μητροπόλεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9:ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΡΑΛΙΣΜΟΣ

9.1 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ – ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΛΑΤΕΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Ο 19ος αιώνας ήταν μάρτυρας σημαντικών μετασχηματισμών στη δομή των ελληνικών πόλεων, καθώς υπέστησαν μια διαδικασία εκσυγχρονισμού που ανέδειξε την απομάκρυνσή τους από την πρόσφατη οθωμανική κυριαρχία και την ευθυγράμμισή τους με τις δυτικές επιρροές. Ταυτόχρονα, οι αλλαγές αυτές επεδίωκαν επίσης να δημιουργήσουν μια σύνδεση με την σεβαστή κλασική εποχή, συμβολίζοντας μια αρμονική συμφιλίωση με το παρελθόν. Με την πάροδο του χρόνου, η ελληνική πόλη υπέστη μια μετασχηματιστική διαδικασία κατά την οποία απέκτησε τον σύγχρονο αστικό της χαρακτήρα, αντικαθιστώντας έτσι τους μέχρι τότε αυτοσχέδιους ιστορικούς οικισμούς με σκόπιμα σχεδιασμένα αστικά κέντρα. Μετά τη λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, αξίζει να σημειωθεί ότι η πολεοδομική ανάπτυξη των επιφανών ελληνικών πόλεων, συμπεριλαμβανομένης της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, σημειώθηκε με ταχείς και συγκεντρωτικούς ρυθμούς. Κατά συνέπεια, το αποτέλεσμα αυτής της ταχείας ανάπτυξης ήταν η ανεπαρκής διευθέτηση των δημόσιων και ελεύθερων χώρων. Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι, παρά την ανεπάρκεια αυτή, υπάρχει μια πληθώρα ελληνικών πλατειών που έχουν ενσωματωθεί άψογα στον ιστό του ελληνικού αστικού τοπίου, αντέχοντας μέχρι σήμερα (Lang & Marshall, 2016).

Αναμφίβολα, το σύγχρονο ελληνικό αστικό κέντρο πλήττεται από μια ανεπάρκεια στην παροχή και την κατάλληλη διαμόρφωση δημόσιων πλατειών. Οι δημόσιοι χώροι στο συγκεκριμένο αστικό πλαίσιο παρουσιάζουν αξιοσημείωτες διαφοροποιήσεις σε σύγκριση με τους αντίστοιχους σε διάφορες άλλες μητροπόλεις της Δυτικής Ευρώπης. Σε αντίθεση με το κυρίαρχο ευρωπαϊκό πλαίσιο όπου η ανάδειξη των δημόσιων χώρων καταλαμβάνει εξέχουσα θέση στον πολιτικό λόγο, η προσέγγιση της χώρας μας στην αναζωογόνηση των πλατειών μέσω σημαντικών παρεμβάσεων εμφανίζεται σχετικά συγκρατημένη. Το προαναφερθέν φαινόμενο μπορεί να αποδοθεί στην επικρατούσα τάση της ελληνικής κοινωνίας προς την προτίμηση των ιδιωτικών χώρων έναντι των κοινόχρηστων. Η ιεράρχηση του οικιακού και ιδιωτικού χώρου έναντι της εικόνας των πόλεων δεν είναι μια απλή συγκυρία. Οι πολιτιστικές και περιβαλλοντικές ενώσεις παρουσιάζουν μια αυξημένη ενασχόληση με το διαμέτρημα του περιβάλλοντος και του αστικού τοπίου, όπως εκθέτει ο Mehan (2016). Αντιθέτως, αξίζει να σημειωθεί ότι οι τοπικές αρχές ενδέχεται να μην έχουν ολοκληρωμένη κατανόηση του πεδίου των μελετών του δημόσιου χώρου, περιορίζοντας έτσι την κατανόηση των δυνατοτήτων που παρουσιάζει. Η έννοια του ελεύθερου χώρου, σε αντίθεση με τις ευρωπαϊκές πόλεις, δεν περιλαμβάνει την παρουσία οποιουδήποτε δομικού στοιχείου. Επιπλέον, όταν ο ελεύθερος χώρος δεν προορίζεται για συγκεκριμένο σκοπό, όπως οι αθλητικές εγκαταστάσεις ή τα νεκροταφεία, τείνει να αγνοείται και κατά συνέπεια να επανέρχεται στην αρχική του κατάσταση που μοιάζει με εκείνη της φύσης στην πρωτόγονη μορφή της. Με την πρωταρχική του έννοια, λειτουργεί ως κενό ή άδειος χώρος (Πλατανιώτη, 2016).

Παρά τις αναρίθμητες προκλήσεις, είναι επιτακτική ανάγκη να αναγνωρίσουμε ότι ο κοινωνικός και δημόσιος χώρος καταλαμβάνει εξέχουσα θέση στην καθημερινή συμπεριφορά των κατοίκων που κατοικούν σε όλα τα ελληνικά αστικά κέντρα, ανεξαρτήτως κλίμακας. Ο πολίτης βιώνει μονίμως μια εγγενή επιθυμία να εδραιώσει την παρουσία του μέσα στο αστικό τοπίο και να αποσπάσει την αναγνώριση των συμπολιτών του. Η λαχτάρα αυτή επεκτείνεται πέρα από τα όρια του προσωπικού τους χώρου, καθώς λαχταρούν να κατοικήσουν σε δημόσιους χώρους και να εμπλακούν με την ευρύτερη κοινότητα. Αξιοσημείωτη παρατήρηση είναι το φαινόμενο της ζωής που εκτυλίσσεται στο σύνολό της μέσα στις δημόσιες πλατείες και τους μικρούς δρόμους, ανεξάρτητα από την ώρα της ημέρας. Επιπλέον, το φαινόμενο αυτό γίνεται ακόμη πιο έντονο σε στιγμές γιορτής και πανηγυρισμών. Οι ντόπιοι κάτοικοι διαθέτουν μια έντονη ικανότητα να αξιοποιούν αποτελεσματικά όλους τους διαθέσιμους δημόσιους χώρους, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, των πεζοδρομίων, των γωνιών των δρόμων, των κλιμάκων και των χώρων διαφόρων καταστημάτων. Η προαναφερθείσα ιδιοσυγκρασία, που παρατηρείται παντού σε διάφορους ελληνικούς δήμους, αποτελεί την επιτομή της πεμπτουσίας της ελληνικής πραγματικότητας (Mehan, 2016).

Στις αρχές του 21ου αιώνα, παρατηρείται ένας αξιοσημείωτος μετασχηματισμός στο εσωτερικό των πόλεων και των αστικών τοπίων. Ο μετασχηματισμός αυτός αποτελεί άμεση απάντηση στις προκλήσεις που θέτουν οι συνθήκες της οικονομικής και πολιτιστικής παγκοσμιοποίησης. Επιπλέον, στοχεύει στην αντιμετώπιση του κλιμακούμενου ανταγωνισμού μεταξύ των πόλεων και στην αποτελεσματική ικανοποίηση των απαιτήσεων των μεταμοντέρνων κοινωνιών (Πλατανιώτη, 2016). Οι τροποποιήσεις αυτές έχουν διακριτό αντίκτυπο και υποκινούν σταδιακά μεταβολές στη χρήση της πλατείας. Η έννοια της "κατανομής" αναφέρεται στην κατανομή ή διανομή πόρων, συνήθως σε μια πλατεία. Η αστική πλατεία μπορεί να εννοηθεί ως τόπος ανθρώπινης δραστηριότητας, όπου τα άτομα συμμετέχουν σε διάφορες κοινωνικές και πολιτικές πρακτικές, δημιουργώντας έτσι ένα δυναμικό πεδίο ενέργειας. Με βάση τα παραπάνω λειτούργησε ως κομβικό σημείο αναφοράς, αποτελώντας την αρχική ώθηση, την τροχιά και την τελική κορύφωση διαφόρων προσπαθειών. Επιπλέον, κατείχε κεντρική και κομβική θέση στο πλαίσιο της κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής της ύπαρξης. Οι διάφορες συναθροίσεις που λάμβαναν χώρα εντός των δημόσιων πλατειών, οι διανοητικές συζητήσεις γύρω από πολιτικά ζητήματα, οι οργανωμένες συνελεύσεις και οι συχνές αλληλεπιδράσεις που διευκολύνονταν από τους πεζούς αποτελούσαν απλώς γεγονότα ρουτίνας που ικανοποιούσαν θεμελιώδεις ανθρώπινες απαιτήσεις: δηλαδή την επιθυμία για κοινωνική ένταξη, κοινοτική δέσμευση, αποτελεσματική επικοινωνία, διαπροσωπικές σχέσεις και αίσθηση τοπικής κοινότητας (Demir Kahraman & Türkoğlu, 2022). Κατά συνέπεια, η ανθρώπινη παρουσία εντός των πλατειών διέθετε μια βαθιά υποκείμενη λογική- υπερέβαινε την απλή κατοχή και, αντίθετα, εμφύσησε στους χώρους αυτούς ζωτικότητα. Στην αχανή έκταση του αστικού τοπίου, μέσα στο άνοιγμά του, τα άτομα βρίσκουν παρηγοριά και απελευθέρωση για να εμπλακούν σε διάλογο, να διατυπώσουν τις σκέψεις τους και να συμμετάσχουν σε στοχευμένες προσπάθειες. Η αξιοποίηση και η σημασία της πλατείας στην αρχαιότητα ήταν υψίστης σημασίας, όπως αποδεικνύεται από τη βαθιά εκτίμηση που της προσέδιδε η ελληνική κοινωνία (Wang et al., 2016).

Η έλλειψη επικοινωνίας, η απουσία διαλόγου, τόσο μεταξύ της ανθρωπότητας και του περιβάλλοντός της, όσο και μεταξύ των συστατικών στοιχείων του χωρικού πεδίου, γεννά μια απαθή κατάσταση, όπου οι επικρατούσες συνθήκες χαρακτηρίζονται, μεταξύ άλλων, από έλλειψη επικοινωνίας, απουσία συναισθημάτων και έλλειψη ενεργητικής εμπλοκής. Το χωρικό πεδίο διαπνέεται από μια διάχυτη αίσθηση κενού, η οποία λειτουργεί ως καθοριστικό χαρακτηριστικό (Πλατανιώτη, 2016). Στη σύγχρονη εποχή, οι αστικές πλατείες, όπως και διάφοροι άλλοι δημόσιοι αστικοί χώροι, έχουν υποστεί μια αξιοσημείωτη μεταμόρφωση, κατά την οποία έχουν μετατραπεί σε αρένες επιχειρηματικών και εμπορικών προσπαθειών. Ο μετασχηματισμός αυτός χαρακτηρίζεται από την ανέγερση εκτεταμένων κατασκευών, συχνά δυσανάλογων προς τις περιορισμένες χωρικές διαστάσεις του ανοιχτού πεδίου, οι οποίες περιλαμβάνουν εγκαταστάσεις αναψυχής, εμπορικά συγκροτήματα και φαινομενικά πολυλειτουργικές εγκαταστάσεις που εξυπηρετούν τον αθλητισμό και τον πολιτισμό. Κατά συνέπεια, το φαινόμενο αυτό δημιουργεί μια ιδιαίτερη μορφή ιδιοποίησης του δημόσιου χώρου, συνοδευόμενη από μια ταυτόχρονη αμφισβήτηση του χαρακτηρισμού του ως δημόσιου αγαθού. Αυτό οφείλεται στην απόδοση ανταλλακτικής αξίας στο δημόσιο χώρο, μετατρέποντάς τον έτσι σε χώρο που καθοδηγείται κυρίως από ιδιωτικές οικονομικές επιδιώξεις (Childs, 2006).

Αξίζει να σημειωθεί ότι, όμοια με μια αραιωμένη εκδήλωση της πλάνης της σύγχρονης πλατείας, πολυάριθμες πλατείες, ιδίως εκείνες εντός συνοικιών, υφίστανται μια μεταμόρφωση σε χώρους αναψυχής, όπως παιδικές χαρές, γήπεδα ποδοσφαίρου, ακόμη και ομοιώματα αλπικών βοσκοτόπων (προφανώς λόγω της έλλειψης αθλητικών εγκαταστάσεων στην παρακείμενη αστική περιοχή). Κατά συνέπεια, οι πλατείες αυτές χρησιμοποιούνται αποκλειστικά ως διέξοδοι διοχέτευσης της συσσωρευμένης ενέργειας των παιδιών, στερούμενες του αρχικού τους σκοπού ως χώροι παραγωγικών δραστηριοτήτων, κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και αναψυχής. Κατά συνέπεια, οι αστικές πλατείες υφίστανται μια μεταμόρφωση όπου διακυβεύεται η πολυλειτουργικότητα και ο χρηστικός τους χαρακτήρας, καθώς η ανάδειξη ενός μοναδικού σκοπού, δηλαδή του σκοπού της αναψυχής, υπερισχύει της παρουσίας και της βιωσιμότητας άλλων λειτουργιών (Childs, 2006).

Οι υποστηρικτές μιας αντίθετης προοπτικής μπορούν να ισχυριστούν ότι η ύπαρξη μιας οριοθετημένης έκτασης (που αναφέρεται ως πλατεία), η οποία χαρακτηρίζεται από την απουσία βλάστησης, διαθέτει τα απαραίτητα χαρακτηριστικά της αρμοδιότητας, της καταλληλότητας και του επιτρεπτού. Η παρουσία πλατειών φύτευσης είναι αναμφισβήτητα επιβεβλημένη, καθώς διευκολύνουν τον αερισμό, τον καθαρισμό και την αποσυμφόρηση των αστικών περιοχών. Επιπλέον, οι πλατείες αυτές εξυπηρετούν διάφορους κοινωνικούς και πολύπλευρους σκοπούς, όπως διευκρινίστηκε προηγουμένως. Ωστόσο, στη σύγχρονη εποχή που χαρακτηρίζεται από μια αισθητή έλλειψη χώρου αναπνοής, η δημιουργία πλατειών φύτευσης καθίσταται μια περιστασιακή αλλά απαραίτητη απαίτηση. Ωστόσο, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η οικολογική λειτουργία των πλατειών δεν εκπληρώνεται επαρκώς, όπως προτείνει ο Camiz (2018).

Η παρουσία ξηρής χλωρίδας σε αστικά περιβάλλοντα, όπως η Αθήνα, έχει σημαντική σημασία, καθώς δημιουργεί συνθήκες που χαρακτηρίζονται από μειωμένες θερμοκρασίες και αυξημένη υγρασία, ιδίως κατά τη διάρκεια των θερμότερων εποχών. Σε αυτές τις περιπτώσεις, μπορεί να παρατηρηθεί μια αξιοσημείωτη διαφοροποίηση στις θερμοϋγρομετρικές συνθήκες μεταξύ της άμεσης δομημένης περιοχής και του περιβάλλοντός της. Κατά συνέπεια, η γύρω δομημένη περιοχή υφίσταται ευεργετικές επιπτώσεις, καθώς η παρουσία βλάστησης μετριάζει την ένταση των υψηλών θερμοκρασιών του καλοκαιριού (Mehan, 2016).

Το αστικό περιβάλλον επιβάλλει την ενσωμάτωση της βλάστησης τόσο για οικολογικούς όσο και για κοινωνικούς σκοπούς, ενώ ταυτόχρονα απαιτεί την παρουσία ανεμπόδιστων περιοχών. Παρ' όλα αυτά, σε περιπτώσεις όπου οι ανοιχτοί χώροι αποτυγχάνουν να εκπληρώσουν τον επιδιωκόμενο σκοπό τους και, αντίθετα, μοιάζουν με άγονες ερημίες, είτε με την κυριολεκτική είτε με τη μεταφορική έννοια, σε αντιπαράθεση με τη θλιβερή έλλειψη αστικού πρασίνου, καθίσταται συμφέρουσα η καλλιέργεια αυτών των πλατειών και η μετατροπή τους σε καταπράσινα πάρκα με άλση (Dhaliwal, 2012). Ταυτόχρονα, η συνύπαρξη της φύσης μέσα στο ελληνικό αστικό τοπίο, παράλληλα με τα ενδιαφέροντα τοπογραφικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά του, αποκτά μια σημαντική και θεμελιώδη λειτουργία. Ο προσδιορισμός μιας πολεοδομικής και αρχιτεκτονικής διαδικασίας που διέπει αποτελεσματικά την αρμονική συνύπαρξη της πυκνότητας, που αναφέρεται στη μάζα του αστικού ιστού, και του κενού, που αφορά το τοπίο και τους δημόσιους χώρους, είναι εξαιρετικά σημαντικός. Είναι προφανές ότι αυτή η συμβιωτική σχέση, η συνύπαρξη πληρότητας και κενού, λειτουργεί ως η ικανή και επιβεβλημένη προϋπόθεση για την αναβάθμιση των γειτονιών μέσα στις ελληνικές πόλεις. Συγκεκριμένα, συνεπάγεται μια σχολαστική και στρατηγική προσέγγιση του σχεδιασμού και της πολιτικής διαχείρισης της αλληλεπίδρασης μεταξύ δομημένης επιφάνειας και δομημένου χώρου, αποτελώντας έτσι μια τρομερή πρόκληση στην επιδίωξη της δημιουργίας δημόσιων κοινωνικών χώρων στο σύγχρονο αστικό πεδίο (Camiz, 2018).

Στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, είναι επιτακτική ανάγκη για την Ελλάδα, ως ενεργό μέλος αυτής της διασυνδεδεμένης παγκόσμιας κοινότητας, να συμμετάσχει σε διεθνή φόρουμ που προωθούν τον πνευματικό διάλογο που αφορά την αξιοποίηση των σύγχρονων δημόσιων χώρων, ιδίως των πλατειών. Διακεκριμένοι επιστήμονες διεθνούς κύρους, μεταξύ των οποίων ιστορικοί, πολεοδόμοι, αρχιτέκτονες και άλλοι αξιόλογοι επιστήμονες, έχουν διατυπώσει τις απόψεις τους για το σημαντικό θέμα της ανάδειξης των πλατειών. Το δίλημμα που προκύπτει αφορά τη λεπτή ισορροπία μεταξύ της διατήρησης των υφιστάμενων δημόσιων χώρων και της δημιουργίας νέων (Camiz, 2018).

9.2 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ

Το διευκρινισμένο κείμενο αναλύει τα κριτήρια επιλογής της πλατείας Δημάρχου Σάπκα, της κεντρικής πλατείας της Λάρισας, και της πλατείας Αριστοτέλους στη Θεσσαλονίκη. Είναι ευδιάκριτο ότι τα κριτήρια αυτά βασίζονται σε ένα αρμονικό συνδυασμό της ιστορικής εξέχουσας σημασίας, της αρχιτεκτονικής ευφυΐας, της

πολιτιστικής διατήρησης και της χρηστικής αποτελεσματικότητας. Η πλατεία Δημάρχου Σάπκα διαθέτει μια πλούσια ιστορική γραμμή που μπορεί να αναχθεί στην αρχαία πόλη, όπου η διαδικασία της ανασκαφής έχει φέρει στο φως υπολείμματα αρχαίων οικοδομημάτων. Η πλατεία Αριστοτέλους κατασκευάστηκε σχολαστικά σύμφωνα με τα αρχιτεκτονικά σχέδια που επινόησε ο Ernest Hébrard μετά την καταστροφική πυρκαγιά του 1917. Ο πρωταρχικός στόχος αυτής της προσπάθειας ήταν να ανακαλέσει έντεχνα τις αναμνήσεις της βυζαντινής εποχής που είναι βαθιά ριζωμένες στη συλλογική συνείδηση της Θεσσαλονίκης. Πρωταρχικός στόχος της πλατείας Δημάρχου Σάπκα είναι να διατηρηθεί η ιστορική ουσία της πλατείας και η διασύνδεσή της με τις γειτονικές περιοχές, που περιλαμβάνουν το αρχαίο θέατρο και το Φρούριο. Η αρμόδια επιτροπή για την πλατεία Αριστοτέλους φιλοδοξούσε να προσδώσει στην παραλιακή πλατεία μια αίσθηση βυζαντινών αναμνήσεων, αντλώντας έμπνευση από διάφορα ευρωπαϊκά και μεσογειακά αστικά κέντρα. Και οι δύο πλατείες λειτουργούν ως πολυλειτουργικοί χώροι που φιλοξενούν ένα ευρύ φάσμα εκδηλώσεων, συγκεντρώσεων, συναυλιών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, προσελκύοντας έτσι τόσο τους κατοίκους της περιοχής όσο και τους επισκέπτες.

9.3 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΛΑΤΕΙΑ ΛΑΡΙΣΑΣ (ΠΛΑΤΕΙΑ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΜΙΧ. ΣΑΠΚΑ)

Η πλατεία Δημάρχου Σάπκα η οποία στην καθομιλουμένη αναφέρεται ως η κεντρική πλατεία της Λάρισας, αποτελεί μια αξιοσέβαστη μαρτυρία της ιστορικής της σημασίας, με την προέλευσή της να καλύπτεται από την ομίχλη του χρόνου. Η σημερινή θέση της κεντρικής πλατείας καταλαμβάνόταν κάποτε από την ανοιχτή αγορά της αρχαίας πόλης, που περιλάμβανε ιερά οικοδομήματα, κοινοτικές δομές και τις κατοικίες των κυβερνητικών αρχών. Τα άτομα που αποκτούσαν πρόσβαση στην περιοχή αποτελούνταν αποκλειστικά από χειραφετημένους πολίτες που διέθεταν οικονομική αυτονομία, αν και δεν ασχολούνταν με χειρωνακτική εργασία. Τα άτομα που ασχολούνταν με τη γεωργία, οι ειδικευμένοι τεχνίτες και άλλοι εργάτες που βασιζόνταν κυρίως στη χειρωνακτική επιδεξιότητα κατατάσσονταν κυρίως στα άτομα που είχαν υποστεί υποδούλωση, τα οποία συνήθως αναφέρονται ως "πενέστες". Τα άτομα αυτά συγκεντρώνονταν στις εμπορικές αγορές για να ασκούν τις αντίστοιχες δραστηριότητές τους. Το έτος 2010, κατά τη διενέργεια ανασκαφής σε ένα αγροτεμάχιο που βρίσκεται απέναντι από την πλατεία, με σκοπό την ανέγερση ενός νέου οικοδομήματος, αποκαλύφθηκαν αρχαία αρχιτεκτονικά κατάλοιπα. Τα λείψανα αυτά ανακαλύφθηκαν σε διάφορα βάθη, που κυμαίνονταν από -2,83 μέτρα έως -4,117 μέτρα κάτω από το επίπεδο του παρακείμενου πεζοδρομίου. Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, είναι εύλογο να υποστηριχθεί ότι οι εν λόγω αρχαιολογικές ανακαλύψεις μπορούν να αποδοθούν στα κατάλοιπα του συστήματος αστικής οχύρωσης που χρονολογείται από την εποχή του Ιουστινιανού. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι τα εν λόγω ευρήματα έχουν συντηρηθεί σε κάπως ελλιπή κατάσταση, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ολοκληρωμένη εικόνα της αρχικής τους σύνθεσης. Η έκθεση της 7ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων υπογραμμίζει την ανακάλυψη θεμελίων που μοιάζουν με τείχος και πύργο. Οι κατασκευές αυτές αποκαλύφθηκαν κατά την ανασκαφή ενός χώρου στάθμευσης στην πλατεία Αγαμέμνονος Μπλάνας στην πόλη της Λάρισας. Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, έχουν αποδοθεί στην παλαιοχριστιανική περίοδο, συγκεκριμένα κατά την κατάληψη της πόλης από τους Γότθους του Θεοδώριχου το

έτος 482. Η ημερομηνία αυτή χρησιμεύει ως terminus post quem για τις εν λόγω κατασκευές (Πατσιούρας, 2019).

Εικόνα 11: Κεντρική πλατεία Λάρισας (<https://www.onlarissa.gr/>)

Η γεωγραφική θέση της πλατείας της πόλης παρέμεινε αμετάβλητη μετά την ενσωμάτωση του νομού στο σύγχρονο ελληνικό έθνος-κράτος. Με βάση τα οπτικά τεκμήρια της εποχής, είναι προφανές ότι ο εικονιζόμενος χώρος διέθετε μια ευρεία και ανεμπόδιστη έκταση. Στη συνέχεια, η πλατεία υπέστη μια σειρά από αναπλάσεις, με αποκορύφωμα τη σημερινή της διαμόρφωση, η οποία καθιερώθηκε δεόντως το έτος 1998. Η μελέτη που αφορά την κεντρική πλατεία της πόλης εκπονήθηκε σχολαστικά από την αξιοσέβαστη Διεύθυνση Ειδικών Έργων Αναβάθμισης Περιοχών, η οποία υπάγεται στο αξιοσέβαστο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Δημοσίων Έργων. Επιπλέον, η Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου Λαρισαίων διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη συλλογική προσπάθεια, συνεργαζόμενη χέρι-χέρι με τον καταξιωμένο γλύπτη Ν. Γκολαντά, ο οποίος παρείχε ανεκτίμητη τεχνογνωσία στον τομέα των γλυπτικών παρεμβάσεων (Γότα, 2013). Οι πρωταρχικοί στόχοι της έρευνας περιλάμβαναν τη διαφύλαξη της ιστορικής ουσίας της πλατείας, την ενοποίησή της με την πλατεία Ταχυδρομείου, τους κεντρικούς πεζόδρομους, καθώς και τη σύνδεσή της με το αρχαίο θέατρο και το Φρούριο. Η συνολική εξέταση και ανάλυση εκτέλεσης του έργου στο σύνολό του, καθώς και των συγκεκριμένων γλυπτικών παρεμβάσεων, ολοκληρώθηκε από την Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου, αναλαμβάνοντας το γενικότερο καθήκον της επίβλεψης του έργου (Πατσιούρας, 2019).

Οι αρχιτέκτονες που ασχολήθηκαν με το έργο ήταν οι Ε. Γούλιου, Α. Δήμου, Ελ. Ε. Γούλη, Ελ. Κρητικού, Ε. Γκούλη και Ελ. Κρητικού. Τα θεμελιώδη στοιχεία του συγκεκριμένου χώρου, που εκτείνεται σε μια έκταση 12.360 τετραγωνικών μέτρων, περιλαμβάνουν ένα γλυπτό σιντριβάνι-ποτάμι που εκτείνεται απρόσκοπτα από την πλατεία Ταχυδρομείου, θυμίζοντας την αρχιτεκτονική διάταξη ενός παμπάλαιου ναού, συνοδευόμενο από ένα καταπράσινο άλσος βλάστησης. Επιπλέον, μια πλατφόρμα εκδηλώσεων γλυπτικού χαρακτήρα, ένας διατιθέμενος χώρος για την έκθεση ιστορικών προτομών, συμπεριλαμβανομένης αυτής του σεβαστού πρώην δημάρχου Μιχαήλ Σάпка, και ένα δίκτυο διαγώνιων και κάθετων πεζοδρόμων, με ιδιαίτερη

έμφαση στη διαδρομή που οδηγεί στο αρχαίο θέατρο, συμβάλλουν στη συνολική σύνθεση. Σύμφωνα με την Ε. Γιοβρή (2011, σ. 214), η διαμόρφωση των πεζοδρομίων έχει ομοιότητες με τους καλλιεργημένους αγρούς που συναντώνται στη θεσσαλική πεδιάδα. Η Γιοβρή, η οποία συνέβαλε στο έργο ως μέλος της ομάδας τεχνικής υπηρεσίας του δήμου, παρέχει την εξής παρατήρηση. Ο εκτεταμένος χώρος για τη φιλοξενία διαφόρων εκδηλώσεων και κοινωνικών συγκεντρώσεων έχει διατηρηθεί σχολαστικά, με πρόσθετες προβλέψεις για καθορισμένα τμήματα καθισμάτων και αισθητικά ευχάριστους δενδρώδεις θύλακες. Από την ίδρυσή της και μέχρι τη σύγχρονη εποχή, η δομή αυτή έχει χρησιμεύσει ως εξέχον σημείο αναφοράς για το αστικό τοπίο, συγκεντρώνοντας την προσοχή μιας σημαντικής δημογραφικής ομάδας ηλικιωμένων πολιτών, οι οποίοι επιδίδονται σε χαλαρές περιπλανήσεις κάτω από το εκτεταμένο στέγαστρο των πανύψηλων δενδρωδών δειγμάτων. Η ανακατασκευή που πραγματοποιήθηκε είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία καθορισμένων χώρων για την καλλιέργεια τραπεζοκαθισμάτων που προέρχονται από τα γειτονικά καφενεία. Το κεντρικό σημείο αυτής της αναζωογονημένης περιοχής είναι το σιντριβάνι, το οποίο αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του γλυπτού σχεδιασμού εμπνευσμένου από τον ποταμό Πηνειό. Αυτή η καλλιτεχνική ενσωμάτωση συμπληρώνεται περαιτέρω από το αντίστοιχο τμήμα που βρίσκεται εντός των ορίων της πλατείας Ταχυδρομείου (Γότα, 2013).

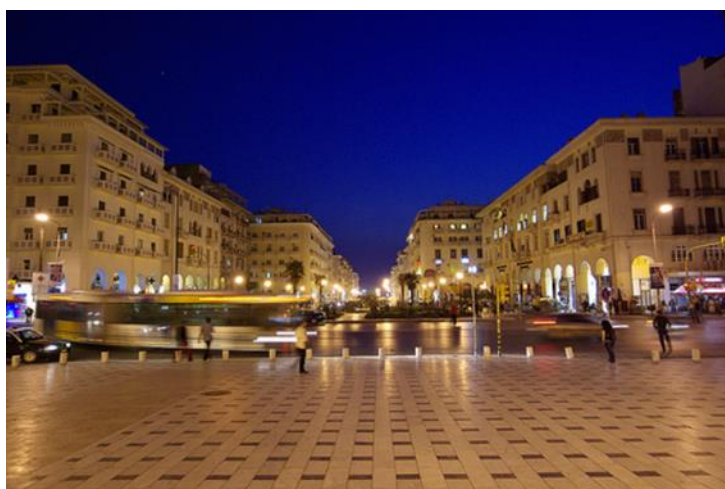
Η πλατεία παρουσιάζει μια παρθένα εκδήλωση γεωμετρικών γραμμών, που χαρακτηρίζονται από την ιδιαίτερη σαφήνειά τους, ενώ διαθέτει επίσης άφθονους χώρους κυκλοφορίας και άφθονο ελεύθερο χώρο. Ο συγκερασμός μονοπατιών, βοτανικών διαμορφώσεων και δομικών στοιχείων δημιουργεί μια συναρπαστική οπτική περιπλοκότητα που παρασύρει τον επισκέπτη σε έναν χαλαρό περίπατο. Αντίθετα, η παρουσία του ελεύθερου χώρου ενισχύει την ευελιξία της περιοχής, επιτρέποντάς της να φιλοξενήσει διάφορους σκοπούς παρά την έντονη γραμμικότητά της. Μέσω κατάλληλων ρυθμίσεων, ο χώρος αυτός έχει αξιοποιηθεί για ποικίλες δραστηριότητες όπως συναυλίες, συγκεντρώσεις, αγορές, καθώς και θρησκευτικές και εθνικές εορτές (Γιοβρή, 2011).

Εικόνα 12: Κεντρική πλατεία Λάρισας (<http://thalisate.gr/>)

9.4 ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Η πλατεία Αριστοτέλους, που βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη, αποτελεί μια εξέχουσα κεντρική πλατεία της πόλης. Το αρχιτεκτονικό σύνολο ξεκινά από τα βόρεια ημικυκλικά κτίσματα που βρίσκονται κατά μήκος της οδού Μητροπόλεως, τέμνοντάς την σε αυτό το σημείο, και εκτείνεται προς τη λεωφόρο Νίκης, φτάνοντας τελικά στην προκυμαία. Η πλατεία αποτελεί φημισμένο προορισμό τόσο για τους τουρίστες όσο και για τους ντόπιους κατοίκους, διαθέτοντας πολυάριθμα καταστήματα που προσφέρουν αναψυκτικά και ποτά. Επιπλέον, χρησιμεύει ως εξέχουσα τοποθεσία για πολιτικές συνελεύσεις και ένα ευρύ φάσμα πολιτιστικών εκδηλώσεων. Τα μεγαλοπρεπή κτίρια που βρίσκονται στην οδό Μητροπόλεως φιλοξενούν το αξιόλογο ξενοδοχείο "Electra Palace" και το φημισμένο κινηματογραφικό θέατρο "Olympion". Η πλατεία Αριστοτέλους, που βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη, αποτελεί το κατεξοχήν και φημισμένο επίκεντρο της πόλης. Κατασκευάστηκε σύμφωνα με τα αρχιτεκτονικά σχέδια που επιμελήθηκε σχολαστικά ο αξιόλογος Ernest Hébrard, ο οποίος οραματίστηκε την πόλη της Θεσσαλονίκης μετά την καταστροφική πυρκαγιά του 1917. Δυστυχώς, είναι εις βάρος της υπόλοιπης αστικής περιοχής το γεγονός ότι μόνο η πλατεία Αριστοτέλους και τα κτίρια που πλαισιώνουν την κεντρική της οδό έχουν κατασκευαστεί σύμφωνα με τα αρχικά σχέδια που επινόησε ο Ernest Hébrard (Καμαριανού, Ελένη Κωνσταντίνου, 2020).

Εικόνα 13: Πλατεία Αριστοτέλους (<https://www.flickr.com/>)

Η επιτροπή που είναι υπεύθυνη για το σχεδιασμό της εν λόγω περιοχής εξέφρασε την επιθυμία να συνεχιστεί η παραλιακή πλατεία μέσω της εφαρμογής όψεων που θα θυμίζουν τις ιδιότητες της βυζαντινής αρχιτεκτονικής, ειδικά σε σχέση με την πόλη της Θεσσαλονίκης. Τα αρχιτεκτονικά στοιχεία, όπως οι καμάρες, τα κιονόκρανα, τα μπαλκόνια και οι στοές, ενσωματώνονται αρμονικά, αντλώντας έμπνευση από διάφορα ευρωπαϊκά και μεσογειακά αστικά κέντρα. Το αρχικό τμήμα της οδού Αριστοτέλους χαρακτηρίζεται από την ανάδειξη δύο αξιόλογων κτισμάτων, του Ολύμπιον και του Electra Hotel. Κατασκευασμένο προς το τέλος της δεκαετίας του 1950, το κτίριο Ολύμπιον χρησιμεύει ως έδρα για διάφορα ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένου του αξιόλογου Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης. Το Electra Hotel, ένα

αξιοσημείωτο αρχιτεκτονικό δημιούργημα της δεκαετίας του 1960, σχεδιάστηκε σχολαστικά από τον αξιόλογο αρχιτέκτονα Jacques Moses, όπως καταγράφηκε από τον Mazower το 2006.

Στο παρελθόν, στη δυτική περιφέρεια της πλατείας Αριστοτέλους, δίπλα στην ακτογραμμή, βρισκόταν το ξενοδοχείο Mediterranean Hotel, ένα αρχιτεκτονικό οικοδόμημα που ανεγέρθηκε το έτος 1922. Δυστυχώς, μετά την εκδήλωση σεισμού το 1978, η προαναφερθείσα εγκατάσταση υπέστη σημαντική δομική βλάβη, με αποτέλεσμα την κατεδάφισή της. Στην οδό Αριστοτέλους, η οποία αποτελεί την απρόσκοπτη προέκταση της πλατείας προς βορρά, βρίσκεται το περίοπτο άγαλμα του Ελευθερίου Βενιζέλου. Το μνημείο αυτό λειτουργεί ως σημαντικό ορόσημο και αποτελεί κομβικό σημείο εκκίνησης για άτομα που συμμετέχουν σε πομπές, συγκεντρώσεις και διαμαρτυρίες, τόσο ιστορικά όσο και στη σύγχρονη εποχή. Σε άμεση γειτνίαση με την πλατεία, έχουν ανακαλυφθεί τα απομεινάρια της ρωμαϊκής αγοράς, τα οποία αποτελούν ένα συναρπαστικό σημείο ενδιαφέροντος για πλήθος τουριστών. Η προαναφερθείσα ανακάλυψη έγινε συμπτωματικά κατά τη διάρκεια των αρχικών σταδίων του έργου κατασκευής του εκτεταμένου δικαστικού οικοδομήματος, το οποίο, όπως λέει η ιστορία, στη συνέχεια τερματίστηκε και τελικά μεταφέρθηκε στην περιοχή του Βαρδάρη (Mazower, 2006).

Στη νοτιοδυτική περιφέρεια της πλατείας Αριστοτέλους, ακριβώς κατά μήκος της Εγνατίας οδού, συναντά κανείς το περίφημο εκκλησιαστικό οικοδόμημα που συνήθως αναφέρεται ως "κόκκινη εκκλησία" - την Παναγία των Χαλκίων. Το αρχιτεκτονικό αυτό θαύμα ανεγέρθηκε το έτος 1028 και εμφανίστηκε σε μια φάση χλιδής τόσο για τη Θεσσαλονίκη όσο και για τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Σύμφωνα με τα ευρήματα των αρχαιολόγων, το εν λόγω οικοδόμημα κατασκευάστηκε στην περιοχή της Στοάς του Ποτηρίου, ενός εξέχοντος τμήματος της ρωμαϊκής αγοράς. Κατά τη διάρκεια της ρωμαϊκής περιόδου, αξίζει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη τοποθεσία χρησίμευε ως σημαντικός κόμβος για πολυάριθμα εργαστήρια χαρακτηριστικής (Mazower, 2006). Σήμερα, στην περιοχή του εκκλησιαστικού οικοδομήματος, μπορεί κανείς να παρατηρήσει τη συνεχιζόμενη ύπαρξη εγκαταστάσεων που ασχολούνται με το εμπόριο χάλκινων ειδών, εκκλησιαστικών εργαλείων και αναμνηστικών. Στην ανατολική γωνία, κάτω από τη σεβάσμια Αγορά, βρίσκεται το κατεξοχήν τουρκικό λουτρό στην Ελλάδα, δηλαδή το Bey Hamam, που στην καθομιλουμένη αναφέρεται ως τα Λουτρά του Παραδείσου. Η εγκατάσταση λειτουργούσε με τον συνήθη τρόπο μέχρι το έτος 1968, παρουσιάζοντας μια δυαδική διαμόρφωση με ξεχωριστά διαμερίσματα που προορίζονται για τη χρήση και από τα δύο φύλα. Το εν λόγω κτίριο, που κατασκευάστηκε το έτος 1444, βρίσκεται στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Η προέλευσή του ανάγεται στον σουλτάνο Μουράτ Β', ο οποίος ανέθεσε τη δημιουργία του. Ειδικότερα, μέσα σε αυτό το αρχιτεκτονικό θαύμα, ένα δωμάτιο διαμορφώθηκε σχολαστικά για να ικανοποιήσει τα μοναδικά γούστα και τις προτιμήσεις του προαναφερθέντος Σουλτάνου, διαθέτοντας ξεχωριστά στολίδια και διακοσμητικά στοιχεία (Baker & Clancy, 2020).

Εικόνα 14: Πλατεία Αριστοτέλους, Θεσσαλονίκη (<https://www.thessalonikiguide.gr/>)

Στην οδό Ερμού, ανατολικά της πλατείας Αριστοτέλους, βρίσκεται το καλοδιατηρημένο βυζαντινό μοναστήρι της Αγίας Θεοδώρας του Μυρουβλήτη. Το μοναστηριακό ίδρυμα υπέστη πλήρη αφανισμό εν μέσω της καταστροφικής πυρκαγιάς του 1917. Το εκκλησιαστικό οικοδόμημα κατασκευάστηκε το έτος 1935, ενώ τα παρακείμενα κτίρια, τα οποία φιλοξενούσαν ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα και μια θεολογική ακαδημία, ανεγέρθηκαν το έτος 1957. Κατά την εποχή που ακολούθησε τη λήξη του πολέμου, η πλατεία Αριστοτέλους απέκτησε σημαντική φήμη πανελλαδικά λόγω της εκφώνησης προεκλογικών ομιλιών από αρχηγούς πολιτικών κομμάτων. Στη συνέχεια, η σημερινή διαμόρφωσή της καθιερώθηκε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960, λαμβάνοντας έτσι τη σημερινή της μορφή. Επί του παρόντος, η πλατεία Αριστοτέλους λειτουργεί ως ένα πολύπλευρο μέρος, το οποίο δεν περιλαμβάνει μόνο ψυχαγωγικές δραστηριότητες, αλλά και ως κόμβος πολιτιστικών προσπαθειών, φιλοξενώντας μια σειρά από δραστηριότητες, εκδηλώσεις και φεστιβάλ. Κατά την περίοδο των εορτών, παρατηρείται ότι ο στολισμός μιας συγκεκριμένης οντότητας συγκεντρώνει σημαντική προσοχή από όσους την επισκέπτονται (Mazower, 2006).

Σε άμεση γειτνίαση με την πλατεία Αριστοτέλους, οι αξιόλογες και φημισμένες εμπορικές αγορές της Θεσσαλονίκης, δηλαδή το Μοδιάνο, το Καπάνι (Βλάλη) και η Άθωνος, κοσμούν την αριστερή και τη δεξιά πλευρά αυτού του πολυσύχναστου κέντρου της πόλης. Αυτές οι παραδοσιακές αγορές κατέχουν σημαντική πολιτιστική και ιστορική σημασία, που αντηχεί στη συλλογική συνείδηση του τοπικού πληθυσμού. Οι προαναφερθείσες αγορές λειτουργούν σε καθημερινή βάση ως εκτεταμένες και ευρέως επισκεπτόμενες εμπορικές εγκαταστάσεις, όπου πωλούνται ποικίλα εμπορεύματα, όπως είδη διατροφής, οικιακά είδη, ενδύματα, φρέσκα προϊόντα και καρυκεύματα. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι αγορές αυτές έχουν καταφέρει να διατηρήσουν την αρχική τους δομή και τα οπτικά τους χαρακτηριστικά από την προπολεμική εποχή. Στην περιοχή της πλατείας Αριστοτέλους, μπορεί κανείς να βρει μια σειρά από καταστήματα, δηλαδή καφετέριες και εστιατόρια, τα οποία εξυπηρετούν επιμελώς τις ανάγκες των πελατών από τις πρώτες πρωινές ώρες μέχρι τις βραδινές ώρες, ανεξάρτητα από την εποχή που επικρατεί. Το κέντρο της Θεσσαλονίκης αποτελεί σταθερά αντικείμενο ίντριγκας για όλα τα άτομα που το επισκέπτονται, όπως τονίζουν οι Sawidis et al. στη δημοσίευσή τους το 2011. Η περιοχή των Λαδάδικων, που βρίσκεται σε άμεση γειτνίαση με την πλατεία Αριστοτέλους, έχει σημαντική

ελκυστικότητα τόσο για τους τουρίστες όσο και για το νεανικό πληθυσμό της Θεσσαλονίκης. Η προαναφερθείσα γεωγραφική περιοχή περιλαμβάνει έναν φανταστικό άξονα που εκτείνεται από το αξιόλογο λιμάνι της Θεσσαλονίκης, και συγκεκριμένα τη συνοικία που είναι γνωστή ως Λαδάδικα, μέχρι τη γνωστή οδό Βαλαωρίτου. Η συγκεκριμένη περιοχή κατέχει εξέχοντα ρόλο στη σφαίρα της αστικής διασκέδασης εντός της πόλης. Σύμφωνα με τον Νεκτάριο Κουτσοιράκη κ.ά. (2005), τα προαναφερθέντα καταστήματα βρίσκονται εντός ανακαινισμένων χώρων και κατασκευών ιστορικής σημασίας.

Η αγορά της Θεσσαλονίκης, μαζί με τα διάφορα καταστήματα λιανικής πώλησης που βρίσκονται στην οδό Εγνατία, στην Τσιμισκή, στη Μητροπόλεως και στην Προξένου Κορομηλά, βρίσκονται σε άμεση γειτνίαση με την πλατεία Αριστοτέλους. Αξίζει να σημειωθεί ότι η απόλαυση ενός φλιτζανιού καφέ στα καφέ που βρίσκονται στην πλατεία Αριστοτέλους αποτελεί αγαπημένη ασχολία των ντόπιων κατοίκων μετά τις αγορές τους. Το συγκεκριμένο σημείο προσφέρει μια γραφική θέα του Θερμαϊκού και των μαγευτικών πλαγιών του Ολύμπου. Η συνάντηση του επισκέπτη στην πλατεία Αριστοτέλους προσφέρει μια μαγευτική εμπειρία μέσα από χαλαρούς περιπάτους κατά μήκος του παραθαλάσσιου πεζόδρομου του Θερμαϊκού, που οδηγεί προς το λιμάνι ή τον εμβληματικό Λευκό Πύργο. Οι απαρχαιωμένες αποθήκες που βρίσκονται στο λιμάνι λειτουργούν ως πολιτιστικοί χώροι και φιλοξενούν εκθέσεις καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Ο Λευκός Πύργος λειτουργεί ως μουσείο, χρησιμοποιώντας σύγχρονες μεθόδους για να απεικονίσει την ιστορική αφήγηση της Θεσσαλονίκης. Επιπλέον, η πανοραμική θέα ολόκληρης της πόλης που παρατηρείται από το μπαλκόνι του είναι βέβαιο ότι θα γοητεύσει ακόμη και τους πιο απαιτητικούς θαμώνες (Sawidis et al., 2011).

Εικόνα 15: Παναγία Χαλκείων (<https://www.thessalonikiguide.gr/>)

Τόσο η πλατεία Δημάρχου Σάπκα στη Λάρισα όσο και η πλατεία Αριστοτέλους στη Θεσσαλονίκη έχουν βαθιά ιστορική και πολιτιστική σημασία, λειτουργώντας ως κομβικά επίκεντρα στα αντίστοιχα αστικά τοπία. Η πλατεία Δημάρχου Σάπκα διαθέτει μια βαθιά ιστορική καταγωγή, όπως αποδεικνύεται από την παρουσία αρχαιολογικών ευρημάτων που εντοπίζουν την προέλευσή τους στην αρχαιότητα. Τα ευρήματα αυτά χρησιμεύουν ως απόδειξη της σταδιακής μεταμόρφωσης και ανάπτυξης της πόλης κατά τη διάρκεια των αιώνων που πέρασαν. Η πλατεία γνώρισε μια ολοκληρωμένη ανάπλαση το έτος 1998, η οποία εκτελέστηκε με σχολαστική προσοχή στη λεπτομέρεια

προκειμένου να διαφυλαχθεί η ιστορική της ουσία, ενώ ταυτόχρονα ενσωματώθηκαν σύγχρονα στοιχεία. Αντίθετα, αξίζει να σημειωθεί ότι η πλατεία Αριστοτέλους στη Θεσσαλονίκη λειτουργεί ως ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα πολεοδομικού σχεδιασμού μετά την καταστροφική πυρκαγιά του 1917 (Πατσιούρας, 2019). Η πλατεία, που φιλοτεχνήθηκε σχολαστικά από τον αξιόλογο αρχιτέκτονα Ernest Hébrard, παρουσιάζει ένα αξιοσημείωτο αμάλγαμα βυζαντινών και ευρωπαϊκών αρχιτεκτονικών στοιχείων μέσα στα κτίρια που την περιβάλλουν. Η πλατεία έχει συγκεντρώσει σημαντική προσοχή τόσο από τον τοπικό πληθυσμό όσο και από τους επισκέπτες, αναδεικνύεται σε εξέχοντα κόμβο για ένα ευρύ φάσμα εκδηλώσεων και αναλαμβάνει κεντρικό ρόλο στη σφαίρα των πολιτικών και πολιτιστικών υποθέσεων (Καμαριανού, Ελένη Κωνσταντίνου, 2020).

Αν και κάθε πλατεία διαθέτει το δικό της μοναδικό σύνολο χαρακτηριστικών, αξίζει να σημειωθεί ότι παρουσιάζουν επίσης κοινές ιδιότητες, όπως εκτεταμένες εκτάσεις, περιβάλλοντα που ευνοούν τις δραστηριότητες των πεζών και αξιοσημείωτη πολιτιστική σημασία. Η πλατεία Δημάρχου Σάπκα δίνει σημαντική έμφαση στις ιστορικές της καταβολές μέσω της ενσωμάτωσης αρχαιολογικών ευρημάτων και ενός γλυπτού σιντριβανιού-πόταμου, ενώ η πλατεία Αριστοτέλους παρουσιάζει ένα απρόσκοπτο αμάλγαμα αρχιτεκτονικών θαυμάτων, ιστορικής σημασίας και μιας σειράς πολιτιστικών δεσμεύσεων (Πατσιούρας, 2019).

Επιπλέον, οι πλατείες χρησιμεύουν ως αναπόσπαστα στοιχεία για την ενίσχυση της αισθητικής γοητείας των αντίστοιχων αστικών κέντρων τους, διευκολύνοντας τις ευκαιρίες για κοινοτική δέσμευση, χαλαρή ανάπαυση και πνευματική οικοδόμηση. Η άμεση γειτονιά της θέσης τους είναι γεμάτη με πληθώρα καφετεριών, εστιατορίων και αγορών, δημιουργώντας έτσι ένα δυναμικό και ζωντανό περιβάλλον που ασκεί μαγνητική έλξη τόσο στους κατοίκους όσο και στους τουρίστες. Η πλατεία Δημάρχου Σάπκα και η πλατεία Αριστοτέλους λειτουργούν ως αναπόσπαστα συστατικά στοιχεία της Λάρισας και της Θεσσαλονίκης, αντίστοιχα, ενσαρκώνοντας το πλούσιο ιστορικό σκηνικό, την πολιτιστική κληρονομιά και τη ζωντανή αστική ύπαρξη αυτών των ελληνικών δήμων (Mazower, 2006). Κάθε μεμονωμένη πλατεία μέσα σε μια πόλη διαθέτει μια ξεχωριστή αφήγηση, συμβάλλοντας έτσι στη συνολική ουσία και τη ζωντανία του αστικού τοπίου. Οι πλατείες αυτές λειτουργούν ως καταλύτες για τη διαμόρφωση της ταυτότητας των αντίστοιχων πόλεων, προσφέροντας τόσο στους κατοίκους όσο και στους τουρίστες αξιοσημείωτες και πνευματικά διεγερτικές συναντήσεις (Πατσιούρας, 2019).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κατά τη διερεύνηση των πλατειών ως αναπόσπαστων στοιχείων του πολεοδομικού σχεδιασμού και της ανάπτυξης, η παρούσα μελέτη διέσχισε ένα πολύπλευρο τοπίο, που περιλαμβάνει ιστορικές, κοινωνικές, οικονομικές και λειτουργικές διαστάσεις. Οι πλατείες, που συνήθως θεωρούνται ως οι παλλόμενοι πυρήνες των αστικών περιοχών, έχουν αποδείξει την ικανότητά τους να υπερβαίνουν την απλή φυσική υπόσταση, περικλείοντας το ίδιο το ήθος και την πεμπτούσια της μητροπολιτικής ύπαρξης. Κατά τη διάρκεια της ιστορίας, οι πλατείες έχουν υποστεί μια μετασχηματιστική εξέλιξη, μεταβαίνοντας από χρηστικές αγορές σε συμβολικούς αστικούς χώρους, αφήνοντας έτσι ένα διαρκές αποτύπωμα στον αστικό ιστό. Η ιστορική ανάλυση έριξε φως στη μετασχηματιστική πορεία των πλατειών, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην εγγενή προσαρμοστικότητά τους σε σχέση με τις εξελισσόμενες κοινωνικές απαιτήσεις και τα αστικά πλαίσια.

Τα κύρια χαρακτηριστικά και η αρχιτεκτονική σύνθεση των πλατειών αναδείχθηκαν σε καθοριστικούς παράγοντες για τη διαμόρφωση του αστικού περιβάλλοντος. Τα χαρακτηριστικά των πλατειών και η αρχιτεκτονική τους διάταξη έχουν θεωρηθεί ως κρίσιμα στοιχεία που επηρεάζουν το αστικό τοπίο. Η ολοκληρωμένη λειτουργία των δημόσιων χώρων επηρεάζεται από παράγοντες όπως το μέγεθος, η διάταξη, η χρηστικότητα και η αισθητική ελκυστικότητα. Είναι ζωτικής σημασίας να ταιριάζουν οι χώροι με την ποικιλόμορφη πολιτιστική και κοινωνική σύνθεση της κοινότητας για λόγους που σχετίζονται με την ταυτότητα, την αίσθηση του τόπου και την ευελιξία των δραστηριοτήτων. Η ολοκληρωμένη λειτουργικότητα αυτών των δημόσιων χώρων επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, που περιλαμβάνουν τις διαστάσεις, τη διαμόρφωση, την ευκολία χρήσης και την οπτική ελκυστικότητα. Οι σχεδιαστικές εκτιμήσεις, δηλαδή η ταυτότητα, η αίσθηση του τόπου και η ευελιξία των δραστηριοτήτων, χρησιμεύουν για να τονίσουν τη σημασία της διαμόρφωσης χώρων που ευθυγραμμίζονται με το πολιτιστικό και κοινωνικό μωσαϊκό της κοινότητας.

Από μια οπτική γωνία που έχει τις ρίζες της στην αστική ανάπτυξη και την ανάλυση των ακινήτων, έχει παρατηρηθεί ότι οι πλατείες έχουν αναδειχθεί ως κεντρικοί μοχλοί επέκτασης των πόλεων και ασκούν σημαντική επιρροή στις αποτιμήσεις των ακινήτων. Η οικονομική διάσταση διευκρίνισε τις απτές επιπτώσεις των προσεκτικά σχεδιασμένων πλατειών στη συνολική ευημερία και την εμπορική βιωσιμότητα των αστικών περιοχών, περιπλέκοντας στενά τις σωματικές και νομισματικές πτυχές του αστικού σχεδιασμού. Το οικονομικό πλαίσιο, το οποίο εμβαθύνει στην ποσοτικοποίηση της αξίας των δημόσιων χώρων, απέδωσε πολύτιμες γνώσεις σχετικά με την πολύπλοκη αλληλεπίδραση μεταξύ των καλά σχεδιασμένων πλατειών και του οικονομικού δυναμισμού των αστικών περιοχών.

Η οικονομική και η φυσική διάσταση του αστικού σχεδιασμού είναι στενά συνυφασμένες και η οικονομική συνιστώσα αποσαφηνίζει τις συγκεκριμένες επιπτώσεις των καλά σχεδιασμένων πλατειών στη γενική ευημερία και την εμπορική βιωσιμότητα των μητροπολιτικών περιοχών. Το οικονομικό πλαίσιο, το οποίο μετρά τη σημασία των δημόσιων χώρων, προσφέρει διεισδυτικές πληροφορίες σχετικά με την

περίπλοκη σχέση μεταξύ ελκυστικών πλατειών και της ζωντάνιας των αστικών οικονομιών. Η συνεχής συζήτηση για το πώς πρέπει να μετασχηματιστούν οι δημόσιοι χώροι υπογραμμίζει πώς οι πλατείες προσαρμόζονται φυσικά στις μεταβαλλόμενες κοινωνικές ανάγκες και αποκτούν τη λειτουργία ζωντανών κόμβων που συλλαμβάνουν το πνεύμα της σύγχρονης αστικής ζωής. Όπως διασαφηνίζεται στη συζήτηση γύρω από τη μεταμόρφωση των δημόσιων χώρων, είναι προφανές ότι οι πλατείες διαθέτουν την εγγενή ικανότητα να προσαρμόζονται και να αντιδρούν στις διαρκώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της κοινωνίας, αναλαμβάνοντας έτσι το ρόλο ζωντανών κέντρων που αντικατοπτρίζουν την ουσία της σύγχρονης αστικής ύπαρξης.

Η παρούσα μελέτη επιβεβαιώνει θεμελιωδώς την άποψη ότι η πλατεία υπερβαίνει τη φυσική της έκφανση στον αστικό χώρο, λειτουργώντας αντίθετα ως ένα δυναμικό και περίπλοκο διασυνδεδεμένο στοιχείο στο πλαίσιο της ευρύτερης αστικής αφήγησης. Η ανάδειξη των πλατειών ως θεμέλιων λίθων στην τέχνη και την επιστήμη του αστικού σχεδιασμού μπορεί να αποδοθεί στις ιστορικές ρίζες, την κοινωνική δυναμική, τις οικονομικές επιπτώσεις και τη λειτουργική προσαρμοστικότητά τους. Η έρευνα αυτή επιβεβαιώνει ότι οι πλατείες διαδραματίζουν έναν δυναμικό και περίπλοκο ρόλο στο πλαίσιο της ευρύτερης αστικής ιστορίας, πέρα από τη φυσική τους έκφραση στους αστικούς χώρους. Η ιστορική προέλευση, η κοινωνική δυναμική, η οικονομική σημασία και η λειτουργική ευελιξία των πλατειών τις έχουν καταστήσει πυλώνες της τέχνης και της επιστήμης του αστικού σχεδιασμού. Οι μελλοντικές προσπάθειες αστικής ανάπτυξης θα μπορούσαν να αντλήσουν έμπνευση και ζωτικά διδάγματα από το ευρωπαϊκό και το ελληνικό πλαίσιο, τα οποία είναι γεμάτα με ποικίλες περιπτώσεις και απόψεις. Το ευρωπαϊκό και το ελληνικό πλαίσιο, γεμάτο με πληθώρα διαφορετικών παραδειγμάτων και διαφοροποιημένων προοπτικών, προσφέρει ανεκτίμητα διδάγματα και χρησιμεύει ως πηγή έμπνευσης για τις επερχόμενες προσπάθειες αστικής ανάπτυξης. Καθώς τα αστικά περιβάλλοντα υφίστανται συνεχείς μετασχηματισμούς, η πλατεία παραμένει ένα διαρκές έμβλημα της διηνεκούς ζωής, της ευελιξίας και της κοινοτικής ουσίας που χαρακτηρίζει τα αστικά τοπία στην Ελλάδα και σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η πλατεία επιμένει ως σύμβολο της αέναης ζωτικότητας, της προσαρμοστικότητας και του κοινοτικού πνεύματος που καθορίζουν τα ελληνικά και ευρωπαϊκά αστικά τοπία παρά τις συνεχείς αλλαγές που βιώνουν. Η μελέτη αυτή προσφέρει μια βάση για την τεκμηριωμένη λήψη αποφάσεων σε μελλοντικές πρωτοβουλίες αστικού σχεδιασμού και προάγει τις γνώσεις μας για τον πολύπλοκο ρόλο που διαδραματίζουν οι πλατείες στην αστική ανάπτυξη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΚΟ – ΠΑΡΚΟ ΤΣΕΠΗΣ

Ως πάρκο ορίζεται μια περιοχή ανοιχτού χώρου και κατά βάση πράσινης έκτασης που χρησιμοποιείται για ψυχαγωγία και μπορεί να έχει είτε φυσική μορφή είτε ημι-φυσική. (<https://el.wikipedia.org/>)

Με βάση τα δεδομένα που παρουσιάζει η σύγχρονη πολεοδομία τα πάρκα παρουσιάζουν διαφορές ως προς την μορφή τους σε σχέση με εκείνα του παρελθόντος καθώς τα σύγχρονα πάρκα αποτελούν χώρους με μεγαλύτερες εκτάσεις για αναψυχή, ψυχαγωγία και εκμετάλλευση και διευκολύνουν την ύπαρξη μέσα σε αυτά άλλων χώρων όπως ζωολογικούς κήπους, χώρους άθλησης κλπ..(<https://el.wikipedia.org/>)

Παράλληλα με τα παραπάνω, τα δημόσια πάρκα περιλαμβάνουν διάφορες δραστηριότητες και ανέσεις που σχετίζονται με την ύπαρξη του ανοιχτού ελεύθερου χώρου και αποτελούν μέρος εκμετάλλευσης ελεύθερου χρόνου κάθε πολίτη, καθώς είναι ένας χώρος που ανήκει στο κοινό εκ δικαίωματος και ιστορικά συνδέεται με την βιομηχανική εποχή. (Kostof, 1992:165)

Τα πάρκα όπως και οι κήποι έκαναν την εμφάνιση τους στον αστικό ιστό πολύ νωρίτερα σε σχέση με τους δρόμους και τις πλατείες και αποτελούν με την σειρά τους βασικό στοιχείο για την λειτουργία και ψυχαγωγία ενός αστικού ιστού. (Κιμισκίδης, Μ. (2010))

Στην συνέχεια με την πάροδο του χρόνου δημιουργήθηκε και μία ειδική κατηγορία πάρκων που ονομάστηκε πάρκα τσέπης. Αναλυτικότερα, ως πάρκα τσέπης ορίζουμε μικρής κλίμακας πράσινους χώρους που χωροθετούνται είτε σε δημόσιο είτε σε ιδιωτικό χώρο. Κατά βάση χωροθετούνται σε κενή αστική γη και η διαμόρφωση τους εξαρτάται με βάση τον σχεδιασμό του οικοδομικού τετραγώνου. (<https://el.wikipedia.org/wiki>)

Η διαφορά της έννοιας πάρκο με αυτή του πάρκου τσέπης είναι ότι το δεύτερο απευθύνεται σε μικρότερο αριθμό κοινού. Ωστόσο συνδέεται με την γειτονιά άμεσα όπου βρίσκεται και είναι λειτουργικό για τους χρήστες του. (<https://el.wikipedia.org/wiki>).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ- REFERENCE LIST

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Abbasian, A. (2016). Importance of Urban Squares as Public Space in Social Life : A New Design of Fisktorget in Karlskrona City. [online] www.diva-portal.org. Available at: <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:971403>.

Acharya, G. and Bennett, L.L. (2001). The Journal of Real Estate Finance and Economics, [online] 22(2/3), pp.221–237. doi:<https://doi.org/10.1023/a:1007843514233>.

Ashworth, G. J., and Voogd, H. (1987). Geografische marketing: Een bruikbare invalshoek voor onderzoek en planning. Stedebouw en volkshuisvesting, 68, 85-90.

Australian Farmers Market Association (AFMA), (2012) News, AFMA, Potts Point, NSW, Australia, viewed 23 May 2014,

Bada, Y. (2012). "The Impact of Visibility on Visual Perception and Space Use: The Case of Urban Plazas in Biskra". (Doctor), Université Mohamed Khider-Biskra.

Bada, Y. (2016). "Syntactic Analysis of Urban Space Hierarchy". Paper presented at the Design Communication European Conference, Istanbul.

Bada, Y., & Guney , Y. I. (2009). "Visibility and Spatial Use in Urban Plazas: A Case Study from Biskam Algeria". Proceedings of the 7th International Space Syntax Symposium, Stockholm, Sweden, pp. 1-11.

Baker, J.E. and Clancy, K.A. (2020). ‘Scoping’ the Routes, Roots, and Rights to the City: ‘Mobilities of Vision’ and Reading the Social Movement Landscape of Thessaloniki, Greece. GeoHumanities, 6(2), pp.252–279. doi:<https://doi.org/10.1080/2373566x.2020.1773686>.

Balutis, A.P. and Ink, D. (2015). Transforming American Governance: Rebooting the Public Square: Rebooting the Public Square. [online] Google Books. Routledge. Available at: https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=Aru5CAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA169&dq=economic+benefits+of+public+square&ots=0xsm2okkx6&sig=Ke6D2T8f_6_5d_WuuYIRSsEJhYM [Accessed 2023].

Batty, M. (2013). The New Science of Cities. The MIT Press. doi:<https://doi.org/10.7551/mitpress/9399.001.0001>.

Baykan, A. and Hatuka, T. (2010). Politics and culture in the making of public space: Taksim Square, 1 May 1977, Istanbul. Planning Perspectives, 25(1), pp.49–68. doi:<https://doi.org/10.1080/02665430903421734>.

Besó Ros, A. (2019). Nuevas aportaciones a la obra del arquitecto Luis Ferreres Soler. El proyecto del Mercado de Cullera (Valencia). *Boletín de Arte*, (40), pp.267–279. doi:<https://doi.org/10.24310/bolarte.2019.v0i40.5657>.

Bodnár, J. (1998). Assembling the Square: Social Transformation in Public Space and the Broken Mirage of the Second Economy in Postsocialist Budapest. *Slavic Review*, 57(3), pp.489–515. doi:<https://doi.org/10.2307/2500709>.

Buck, N. (2001). Identifying Neighbourhood Effects on Social Exclusion. *Urban Studies*, 38(12), pp.2251–2275. doi:<https://doi.org/10.1080/00420980120087153>.

Bulatović, S. (2023). CULTURAL HERITAGE AS AN INITIATOR OF URBAN DEVELOPMENT: THE CITY SQUARE IN BRČKO. *Facta Universitatis, Series: Architecture and Civil Engineering*, [online] 0(1), pp.325–339. Available at: <http://casopisi.junis.ni.ac.rs/index.php/FUArchCivEng/article/view/11620>.

Burden, A. (2014). How public spaces make cities work. California, TED Talks, March.

Bure, S, M., Kaspar, V., & Vareka, P. (1997). The Formation of the High Medieval Tenements along the Old Town Square in Prague. *Ill Medieval Europe*, 205.

Camiz, A. (2018). The formation process of public space: from urban fabric to palaces and squares. [online] ereseach.ozyegin.edu.tr. Available at: <http://ereseach.ozyegin.edu.tr/handle/10679/6354>.

Candela, R.A. and Wagner, R.E. (2016). Vilfredo Pareto's Theory of Action: An Alternative to Behavioral Economics. *SSRN Electronic Journal*. doi:<https://doi.org/10.2139/ssrn.2841529>.

Canniffe, E. (2016). The Politics of the Piazza. doi:<https://doi.org/10.4324/9781315554198>.

Carmona, M. (2013). The Place-shaping Continuum: A Theory of Urban Design Process. *Journal of Urban Design*, 19(1), pp.2–36. doi:<https://doi.org/10.1080/13574809.2013.854695>.

Carmona, M., 2021. Public places urban spaces: The dimensions of urban design. Routledge.

Carmona, M., Heath, T., Oc, T., & Tiesdell, S. (2003). *Public Places Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design*. Oxford: Architectural Press

Cevik, G.Ü.L.E.N., 2016. The Public Square: Memory and Meaning. *Cross Americas: Probing Disglobal Networks-Papers*. doi, 10.

Charlton, J., Giddings, B., & Horne, M. (2009). Towards a Holistic Approach of Urban Design: Solar Access onto Chamberlain Square, Birmingham. *Urban Design Research: Method and Application*, 3, 179.

Childs, M.C. (2006). Squares: A Public Place Design Guide for Urbanists. [online] Google Books. UNM Press. Available at: <https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=iYneTrNPYogC&oi=fnd&pg=PR17&dq=necessity+for+historic+public+squares+&ots=gWt5s3F9QA&sig=stosbwC-P2TB0AQdHwmwx7H-vbA>.

Christ, W. ed., 2009. Access for all: Approaches to the built environment. DE GRUYTER.

Collins, G.R., Sitte, C. and Collins, C.C. (2006). Camillo Sitte: The Birth of Modern City Planning. [online] Google Books. Courier Corporation. Available at: [https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=pLRgcXZgN-YC&oi=fnd&pg=PP1&dq=\(Sitte](https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=pLRgcXZgN-YC&oi=fnd&pg=PP1&dq=(Sitte).

Corbett, N. (2004). Transforming cities: revival in the square. Riba Publishing.

Council, D. (2014). The value of public space. [online] Policycommons.net. Available at: <https://policycommons.net/artifacts/10766213/the-value-of-public-space/11643857/>.

Cutini, V. (2014). "Spatial Analysis of Urban Squares "Siccome Umbellico Al Corpo Dell'uomo". Proceedings of the Eighth International Conference INPUT "Smart City - Planning for Energy, Transportation and Sustainability of the Urban System, Naples, pp. 247-258.

Daniels, P.W. (1975). Office location : an urban and regional study. (No Title). [online] Available at: <https://cir.nii.ac.jp/crid/1130000796089606016>.

Das, D. (2008). Urban quality of life: A case study of Guhawati. Social Indicators Research, 88(2), 297-310.

Davis, M. (2006). City of Quartz: Excavating the Future in Los Angeles. [online] Google Books. Verso Books. Available at: <https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=19rsdvgCBcC&oi=fnd&pg=PR5&dq=Davis+M..>

Demir Kahraman, M. and Türkoğlu, H. (2022). Evolution of city squares and transformation of publicness. A/Z : ITU journal of Faculty of Architecture, [online] 19(1), pp.69–87. doi:<https://doi.org/10.5505/itujfa.2022.15483>.

Dhaliwal, P. (2012). Public squares and resistance: the politics of space in the Indignados movement. [online] Available at: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=d946324c9bca4b1b3f66689fbc0133371ccf049f>.

Ebru Erdoğan (2016). Urban Aesthetics; Visual Quality Evaluation of 'Konya Türbeönü' the Historical Urban Square. Open House International, 41(1), pp.43–50. doi:<https://doi.org/10.1108/ohi-01-2016-b0006>.

Ellin, N. (1999). Postmodern Urbanism. [online] Google Books. Princeton Architectural Press. Available at: <https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=9ao1kF4RCJcC&oi=fnd&pg=PP9&dq=ellin+N..>

Embark (2023). Luza Square | Dubrovnik | Embark.org. [online] www.embark.org. Available at: <https://www.embark.org/croatia/dubrovnik/activity-type/culture/luza-square>.

Erem, Ö. and Gür Şener, E., 2008. Complexity versus sustainability in urban space: The case of Taksim Square, Istanbul.

Esteve, A.J.B. and Arandis-i-Agramunt, R. (2020). Touristification in the Central Market of Valencia: Fact or Fiction? [online] www.igi-global.com. Available at: <https://www.igi-global.com/chapter/touristification-in-the-central-market-of-valencia/250494> [Accessed 2023].

Faye, B. and Le Fur, É. (2012). Square, Plaza, Piazza, Place: What Do We Know about these Targets of Urban Regeneration Programmes? Urban Studies, 49(14), pp.3081–3099. doi:<https://doi.org/10.1177/0042098012442416>.

Fleckney, P. and Bentley, R. (2021). The urban public realm and adolescent mental health and wellbeing: A systematic review. Social Science & Medicine, 284, p.114242. doi:<https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114242>.

Francis, M. (2010). Mixed-life places. In T. Banerjee & A. Loukaitou-Sideris (Eds.), Companion to Urban Design. New York: Routledge.

Franz, G., & Wiener, J. M. (2005). "Exploring Isovist-Based Correlates of Spatial Behavior and Experience". Proceedings of 5th International Space Syntax Symposium, Delft, pp. 503-517.

Gaedeke, R.M. (1977). Marketing in private and public nonprofit organizations : perspectives and illustrations. (No Title). [online] Available at: <https://cir.nii.ac.jp/crid/1130000794424944384>.

Garau, C. and Annunziata, A. (2022). Public Open Spaces: connecting people, squares and streets by measuring the usability through the Villanova district in Cagliari, Italy. Transportation Research Procedia, 60, pp.314–321. doi:<https://doi.org/10.1016/j.trpro.2021.12.041>.

Giddings, B., Charlton, J. and Horne, M. (2011). Public squares in European city centres. URBAN DESIGN International, 16(3), pp.202–212. doi:<https://doi.org/10.1057/udi.2011.6>.

Gill, R. (2005). Managing Change: Considering the Relevance of Place Identity for Planning in British Columbia's Communities in Transition. An Applied Research Case

Study of Three Vancouver Island Communities. [online] uwspace.uwaterloo.ca. Available at: <https://uwspace.uwaterloo.ca/handle/10012/1003>.

Gulick, J. (1998). The 'Disappearance of Public Space': An Ecological Marxist and Lefebvrian Approach. *Philosophy and Geography*, [online] 2, pp.135–155. Available at: <https://philpapers.org/rec/GULTDO-2>.

Haas, T. (2009). Traditional European Squares in Contemporary Urbanism: Dubrovnik's Medieval Squares. *Open House International*, 34(4), pp.57–73. doi:<https://doi.org/10.1108/ohi-04-2009-b0007>.

Hainmueller, J. and Hazlett, C. (2014). Kernel Regularized Least Squares: Reducing Misspecification Bias with a Flexible and Interpretable Machine Learning Approach. *Political Analysis*, 22(2), pp.143–168. doi:<https://doi.org/10.1093/pan/mpt019>.

Hajmirsadeghi, R.S., Shamsuddin, S. and Foroughi, A., 2012. The impact of physical design factors on the effective use of public squares. *International Journal of Fundamental Psychology and Social Sciences*, 2(3), pp.49-56.

Halprin, L. (1981). The collective perception of cities: We are an image of the landscape. In L. Taylor (Ed.), *Urban Open Spaces*. Washington: Smithsonian Institutions.

Harvey, D. (2010). *Social Justice and the City*. [online] Google Books. University of Georgia Press. Available at: <https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=VCwLi2nVmooC&oi=fnd&pg=PA5&dq=+Harvey+D.>

Hastaoglou-Martinidis, V. (1995). City Form and National Identity: Urban Designs in Nineteenth-Century Greece. *Journal of Modern Greek Studies*, [online] 13(1), pp.99–123. Available at: <https://muse.jhu.edu/pub/1/article/265186/summary>.

Hillier, B. (1996). *Space Is the Machine: A Configurational Theory of Architecture*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.

Hillier, B., Penn, A., Hanson, J., Grajewski, T., and Xu, J. (1993). "Natural Movement: Or, Configuration and Attraction in Urban Pedestrian Movement". *Environment Planning B: planning design*, 20(1), 29-66. doi: <https://doi.org/10.1068/b200029>.

Hoare, R. (2023). Robbie Hoare. [online] Robbie Hoare. Available at: <https://www.robbiehoare.co.uk/>.

Hollander, J.B. and Sussman, A. (2020). *Urban Experience and Design: Contemporary Perspectives on Improving the Public Realm*. [online] Google Books. Routledge. Available at: <https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=tV34DwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT1>

5&dq=Design+of+urban+public+realm+&ots=KTr_2bIPpI&sig=xlkRHvil0dixrpjOq-v_R9GX8.

Irwin, A., and Zube, E. (1989). Public Spaces and Places. Nueva York: Plenum.

Jalaladdini, S., and Oktay, D. (2012). Urban public spaces and vitality: A socio-spatial analysis in the streets of two Cypriot towns. *Procedia - Social and Behavioural Sciences*, 35, 665-674

Javadi, H. (2015). Sustainable Urban Public Squares. *European Journal of Sustainable Development*, 5(3). doi:<https://doi.org/10.14207/ejsd.2016.v5n3p361>.

Jiménez-Díaz, R.M., Mercado-Blanco, J., Olivares-García, C., Collado-Romero, M., Bejarano-Alcázar, J., Rodríguez-Jurado, D., Giménez-Jaime, A., García-Jiménez, J. and Armengol, J. (2006). Genetic and Virulence Diversity in *Verticillium dahliae* Populations Infecting Artichoke in Eastern-Central Spain. *Phytopathology®*, 96(3), pp.288–298. doi:<https://doi.org/10.1094/phyto-96-0288>.

Keller, S. (1966). Neighbourhood Concepts in Sociological Perspective. *Ekistics*, [online] 22(128), pp.67–76. Available at: <https://www.jstor.org/stable/43616310>.

Khan, E.A. and Quaddus, M. (2015). Examining the influence of business environment on socio-economic performance of informal microenterprises. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 35(3/4), pp.273–288. doi:<https://doi.org/10.1108/ijssp-02-2014-0016>.

Kontogiannis-Mandros, A. (2018). Reshaping Political Cultures: the ‘Squares Movement’ and Its Impact. [online] *brill.com*. Available at: <https://brill.com/view/book/9789004280892/BP000008.xml>.

Kostof S. (1992) *The City Shaped – Urban Patterns and meaning through history*, Boston: MA:Bulfinsh Press.

Kotler, P. and Levy, S.J. (1969). Broadening the Concept of Marketing. *Journal of Marketing*, 33(1), pp.10–15. doi:<https://doi.org/10.1177/002224296903300103>.

Kotler, P. and Mindak, W. (1978). Marketing and Public Relations. *Journal of Marketing*, 42(4), pp.13–20. doi:<https://doi.org/10.1177/002224297804200402>.

Kotler, P. and Zaltman, G. (1971). Social Marketing: An Approach to Planned Social Change. *Journal of Marketing*, 35(3), pp.3–12. doi:<https://doi.org/10.1177/002224297103500302>.

Kraljik, D. (2014). The value of public space – a town square in a small urban community. [online] *eprints.usq.edu.au*. Available at: <https://eprints.usq.edu.au/27276/> [Accessed Dec. 2023].

Krier, R. (2005). *Stadtraum Urban space*. [online] Google Books. UMBAU-VERLAG Harald Püschel. Available at:

<https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=brVKqC90TfIC&oi=fnd&pg=PA11&dq=+Krier>.

Lang, J. and Marshall, N. (2016). Urban Squares as Places, Links and Displays: Successes and Failures. [online] Google Books. Routledge. Available at: <https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=DZ-uDAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=+historic+squares+and+links+with+the+past&ots=q5kQxc4vLK&sig=-rAuzgpBYtc9xGXBbHL3f37lueY>.

Lapintie, K. (2007). Modalities of Urban Space. Planning Theory, 6(1), pp.36–51. doi:<https://doi.org/10.1177/1473095207075160>.

Lefebvre, H., Kofman, E. and Lebas, E. (1996). Writings on Cities. [online] Available at: <https://doc1.bibliothek.li/aao/FLMF015115.pdf>.

Lévy, B., 2012. Urban square as the place of history, memory, identity. Memory of the City, Kulturklammer, Belgrade, 156, p.173.

Low, S.M. (2000). Chapter 3: The history of plaza in San José, Costa Rica. The political symbolism of public space. University of Texas Press eBooks, pp.47–83. doi:<https://doi.org/10.7560/747135-006>.

Machi Zawidzki (2016). Evaluation of the Quality of an Urban Square. SpringerBriefs in architectural design and technology. doi:https://doi.org/10.1007/978-981-10-1106-1_2.

Madanipour, A. (1996). Design of Urban Space: An Inquiry into a Socio-spatial Process. <https://eprints.ncl.ac.uk>. [online] Available at: <https://eprints.ncl.ac.uk/485>.

Madanipour, A., Knierbein, S. and Degros, A. (2013). Public Space and the Challenges of Urban Transformation in Europe. [online] Google Books. Routledge. Available at: https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=lcwIAGAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Transforming+public+spaces+public+square&ots=Kqv7PmtJFI&sig=d8-Xh0_7I8QzRuMDqPo6T3ANac.

Makagon, D. (2003). A search for social connection in America's town square: Times square and urban public life. Southern Communication Journal, 69(1), pp.1–21. doi:<https://doi.org/10.1080/10417940309373275>.

Marcotullio, P.J. and Solecki, W. (2012). What Is a City? An Essential Definition for Sustainability. Urbanization and Sustainability, pp.11–25. doi:https://doi.org/10.1007/978-94-007-5666-3_2.

Mehan, A. (2016). Investigating the Role of Historical Public Squares on Promotion of Citizens' Quality of Life. Procedia Engineering, 161, pp.1768–1773. doi:<https://doi.org/10.1016/j.proeng.2016.08.774>.

Mitchell, D. (2003). The Right to the City: Social Justice and the Fight for Public Space. [online] Google Books. Guilford Press. Available at:

<https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=2NkoBQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Mitchell+D..>

Montello , D. R. (2007). "The Contribution of Space Syntax to a Comprehensive Theory of Environmental Psychology". Proceedings of Proceedings of the 6th International Space Syntax Symposium, Istanbul, pp. 012.011-012.014.

Mossop, E. (2001). Public space: Civilising the city. In E. Mossop & P. Walton (Eds.), City Spaces: Art & Design (pp. 10-26). Sydney: Craftsman House

Moughtin, C. (2007). Urban Design: Street and Square. Routledge. doi:<https://doi.org/10.4324/9780080520278>.

Najafi, M. and Shariff, M.K.B.M., 2011. The concept of place and sense of place in architectural studies. International Journal of Humanities and Social Sciences, 5(8), pp.1054-1060.

Nektarios Koutsourakis, Panagiotis Neofytou, A.G. Venetsanos and Bartzis, J.G. (2005). Parametric study of the dispersion aspects in a street-canyon area. International Journal of Environment and Pollution, 25(1/2/3/4), pp.155–155. doi:<https://doi.org/10.1504/ijep.2005.007663>.

Ojo, B. and Kayode, F. (2006). The Role of Colour in Environmental Beautification and Urban Aesthetics: The Nigerian Example. Indoor and Built Environment, 15(6), pp.543–550. doi:<https://doi.org/10.1177/1420326x06073206>.

Paces, C. (2001). The Fall and Rise of Prague's Marian Column. Radical History Review, [online] 79(1), pp.141–155. Available at: <https://muse.jhu.edu/pub/4/article/30217/summary>.

Pasaogullari, N. and Doratli, N. (2004). Measuring accessibility and utilization of public spaces in Famagusta. Cities, 21(3), pp.225–232. doi:<https://doi.org/10.1016/j.cities.2004.03.003>.

Perry, J.L. and Hondeghem, A. (2008). Motivation in Public Management: The Call of Public Service. [online] Google Books. OUP Oxford. Available at: <https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=5F91m1DaOmYC&oi=fnd&pg=PA177&dq=Smith+et+al..>

Pezzica, C., Lopes, J.V. and Paio, A. (2016). Square design: From digital analysis to urban design. Square design: From digital analysis to urban design, [online] pp.86–93. doi:<https://doi.org/10.5151/despro-sigradi2016-590>.

Piaggio, M. (2021). The value of public urban green spaces: Measuring the effects of proximity to and size of urban green spaces on housing market values in San José, Costa Rica. Land Use Policy, 109, p.105656. doi:<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2021.105656>.

Porębska, A., Barnaś, K., Dendura, B., Kania, O., Łukasik, M., Rogulska, A., Szpakowska-Loranc, E. and Zieliński, M. (2021). Lockdown in a disneyfied city: Kraków Old Town and the first wave of the Covid-19 pandemic. *URBAN DESIGN International*, 26(4), pp.315–331. doi:<https://doi.org/10.1057/s41289-021-00175-5>.

Purchla, J. (2022). *Urban Change in Central Europe: The Case of Kraków*. [online] Google Books. Taylor & Francis. Available at: https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=rGKJEAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA156&dq=The+Central+Square+of+the+Old+Town+of+Krak%C3%B3w&ots=1_p-UxGJRM&sig=kqC6fClryVZRbtXAhuuQV7GQZ2Y.

Robbins, L. (2007). *An Essay on the Nature and Significance of Economic Science*. [online] Google Books. Ludwig von Mises Institute. Available at: <https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=nySoIkOgWQ4C&oi=fnd&pg=PA1&dq=According+to+L.+Robbins> [Accessed 2023].

Sawidis, T., Breuste, J., Mitrovic, M., Pavlovic, P. and Tsigaridas, K. (2011). Trees as bioindicator of heavy metal pollution in three European cities. *Environmental Pollution*, 159(12), pp.3560–3570. doi:<https://doi.org/10.1016/j.envpol.2011.08.008>.

Sayer, D. (1996). THE LANGUAGE OF NATIONALITY AND THE NATIONALITY OF LANGUAGE: PRAGUE 1780-1920. *Past & Present*, 153(1), pp.164–210. doi:<https://doi.org/10.1093/past/153.1.164>.

Semken, S., Freeman, C.B., Watts, N.B., Neakrase, J.J., Dial, R.E. and Baker, D.R., 2009. Factors that influence sense of place as a learning outcome and assessment measure of place-based geoscience teaching. *The Electronic Journal for Research in Science & Mathematics Education*.

Sesselmann, S. (2019). *Manifestation of Political Power in Architecture at the Example of Maidan Nezalezhnosti in Kiev* - ProQuest. [online] www.proquest.com. Available at: <https://search.proquest.com/openview/6d82d2f6e5410122b17c002c60463901/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>.

Sitte, C. (1979). *The Art of Building Cities: City Building According to Its Artistic Fundamentals*. [online] Google Books. Ravenio Books. Available at: [https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=WVS-DwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT3&dq=\(Sitte](https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=WVS-DwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT3&dq=(Sitte).

Smith N., 1995: *The New Urban Frontier : Gentrification and the Revanchist City*. Routledge, London, UK and New York

Smith, N. (2005). *The New Urban Frontier*. [online] Routledge. doi:<https://doi.org/10.4324/9780203975640>.

Sorkin, M. (1992). *Variations on a theme park: The new American city and the end of public space*. Macmillan.

Sparks, L. (1993) Chamberlain Square: Report of Director of Planning and Architecture to the City Centre Steering Group. Unpublished report, Birmingham, City Council.

Starzyński, M. (2012). Main Market Square as a Stage in the Town Theatre. An Example of Medieval Kraków. The City and History (Mesto a dejiny until 2019), [online] 1(1-2), pp.48–56. Available at: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=472815>.

Steinfels, M.O. (2016). Standing in the Public Square: Who? What? Why? Studies: An Irish Quarterly Review, [online] 105(420), pp.415–426. Available at: <https://www.jstor.org/stable/24871503>.

Talen, E. (2000). MEASURING THE PUBLIC REALM: A PRELIMINARY ASSESSMENT OF THE LINK BETWEEN PUBLIC SPACE AND SENSE OF COMMUNITY. Journal of Architectural and Planning Research, [online] 17(4), pp.344–360. Available at: <https://www.jstor.org/stable/43030552>.

Teller, J., and Drdacky, T. (2006). Strategic assessment of urban cultural heritage: the case of Old Town Square in Prague. 80-86246-25-6.

Tibbalds, F. (2012). Making People-Friendly Towns: Improving the Public Environment in Towns and Cities. [online] Google Books. Taylor & Francis. Available at: <https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=nKhlrujF728C&oi=fnd&pg=PT10&dq=Size+of+the+square++tibbalds&ots=-84xVKdRJb&sig=eD9m4qhdvPpLuIsYrMtK7310yLk>.

Tschumi, B. (2001). Architecture and the City: An interview with William Menking. The Unknown City: Contesting Architecture and Social Space, 373-377.

Turner, A. (2003). "Analysing the Visual Dynamics of Spatial Morphology". Environment Planning B: planning and design, 30(5), 657-676. doi: <https://doi.org/10.1068/b12962>.

Vadiati, N. and Kashkooli, A.M.S. (2011). Environmental Sustainability of Newly Developed City Squares in Historic Cities: Case Study of Isfahan-Iran. Procedia Engineering, 21, pp.829–837. doi:<https://doi.org/10.1016/j.proeng.2011.11.2084>.

Vadiati, N., & Kashkooli, A. M. S. (2011). Environmental sustainability of newly developed city squares in historic cities: Case study of Isfahan, Iran. Procedia Engineering, 21, 829-837

Vakulych, V. and Sharov, I. (2015). Events At Maidan Nezalezhnosti Of Ukraine In Autumn 2013 – Winter 2014 (In View Of Different Ukrainian And Russian Printed Media). Social Communication, 1(1), pp.35–45. doi:<https://doi.org/10.1515/sc-2015-0005>.

Van Deusen Jr., R. (2002). Public space design as class warfare: Urban design, the 'right to the city' and the production of Clinton Square, Syracuse, NY. *GeoJournal*, 58(2/3), pp.149–158. doi:<https://doi.org/10.1023/b:gejo.0000010834.17907.5e>.

Varna, G. (2016). *Measuring Public Space: The Star Model*. [online] Google Books. Routledge. Available at: https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=StEoDAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Measuring+the+value+of+public+spaces&ots=DPEXOKE2LX&sig=G1_c1s7FROGSP8mpBkaBe47M7sg.

Varvarousis, A., Asara, V. and Akbulut, B. (2020). Commons: a social outcome of the movement of the squares. *Social Movement Studies*, pp.1–20. doi:<https://doi.org/10.1080/14742837.2020.1793753>.

Vedrédi, K. (2014). Development and use of public space – the case of Saint Stephen square of Szeged. *Forum geografic*, XIII(1), pp.119–129. doi:<https://doi.org/10.5775/fg.2067-4635.2014.251.i>.

Wang, Y., Yamaguchi, K. and Kawasaki, M. (2016). Urban revitalization in highly localized squares: A case study of the Historic Centre of Macao. *URBAN DESIGN International*, 23(1), pp.34–53. doi:<https://doi.org/10.1057/s41289-016-0009-5>.

Warnes, A.M. and Daniels, P.W. (1980). Urban retail distributions: an appraisal of the empirical foundations of retail geography. *Geoforum*, 11(2), pp.133–146. doi:[https://doi.org/10.1016/0016-7185\(80\)90004-4](https://doi.org/10.1016/0016-7185(80)90004-4).

Watson, S., & Studdert, D. (2006). *Markets as sites for social interaction: Spaces of diversity*. Policy Press.

Webb, M. (1990) *The City Square London*: Thames and Hudson Ltd

Webb, M., 1990, *The City Square*, London: Thames & Hudson

Whyte, W. H. (1988) *City: Re-discovering the center*, Doubleday, New York.

Whyte, W. H. (2003). Social Life of small urban space. In D. Watson, A. J. Plattus & R. G. Shibley (Eds.), *Time-Saver Standards for Urban Design*. New York: McGraw-Hill.

Williams, R. (2012). *Faith in the Public Square*. [online] Google Books. A&C Black. Available at: <https://books.google.com/books?hl=el&lr=&id=nwOd5Nr-0RQC&oi=fnd&pg=PR3&dq=%27An+older+public+square+that+is+an+organic+part+of+its+society+&ots=v-BTLJwvAG&sig=UXoNtqUATwTHqgrowjV1ReUWiEi0>.

Worpole, K. (1992). *Towns for people: transforming urban life*. Open University Press.

Worpole, K., and Knox, K. (2008). *The social value of public spaces*. Joseph Rowntree Foundation.

Zakariya, K., Harun, N.Z. and Mansor, M. (2014). Spatial Characteristics of Urban Square and Sociability: A Review of the City Square, Melbourne. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 153, pp.678–688. doi:<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.10.099>.

Zeka, B. (2011). The humanistic meaning of urban squares: the case of çayyolu urban square project. [online] open.metu.edu.tr. Available at: <https://open.metu.edu.tr/handle/11511/20466>.

Zerlang, M. (2023). Writing the City Square: On the History and the Histories of City Squares. [online] Google Books. Taylor & Francis. Available at: <https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=rSqzEAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT7&dq=The+City+Square+history&ots=DZ3FqQe1Ur&sig=09LoC0KMRJpgRLccz-XuoDvouhQ>.

Zhang, M., and Lee, M. (2022). Optimization Method of Urban Square Public Space from the Perspective of Contextualism. *Scientific Programming*.

Zubar, N. and Ovcharenko, V. (2017). Beyond Maidan Nezalezhnosti. *New Eastern Europe*, [online] (01 (25)), pp.38–45. Available at: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=517361>.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΗ

Lefebvre, H. (1977/1974) Δικαίωμα στην πόλη: Χώρος και πολιτική. Αθήνα: Παπαζήση.

Mazower, M. (2006). Θεσσαλονίκη: πόλη των φαντασμάτων; Χριστιανοί, Μουσουλμανοί και Εβραίοι 1430-1950. Ekd. Alexandraia.

Park, R.E. (2010) «Η Πόλη: Προτάσεις για τη διερεύνηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς στο αστικό περιβάλλον». Στο Γεωργαντάς, Η. και Γκιούρας, Θ. (επιμ.) Χώρος, πόλη και εξουσία στη νεωτερικότητα. Αθήνα: Σαββάλας, σελ. 479-531.

Stevenson, D. (2007) Πόλεις και αστικοί πολιτισμοί. Αθήνα: Κριτική.

Ανανιάδου-Τζημοπούλου, Μ. και Καραδήμου-Γερολύμπου, Αλ., (επ.) (2009) Πλατείες της Ευρώπης. Πλατείες για την Ευρώπη, Τμήμα Αρχιτεκτόνων - Πολυτεχνική Σχολή & Διατμηματικό ΠΜΣ Αρχιτεκτονικής Τοπίου, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη: Ζήτη.

Αποστόλου, Γ.-Α. (2020). Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος ως χώρος κοινωνικού αποκλεισμού ή κοινωνικής συνοχής: Η περίπτωση των πλατειών Ομονοίας και Συντάγματος. *Αειχώρος: Κείμενα Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Ανάπτυξης*, [online] (30), pp.64–95. doi:<https://doi.org/10.26253/heal.uth.ojs.aei.2020.53>.

Αραβαντινός, Αθ. και Κοσμάκης, Π. (1988) Υπαίθριοι χώροι στην πόλη, Αθήνα: Συμεών.

Αραβαντινός, Αθ. και Κοσμάκη, Π. (1988) Υπαίθριοι χώροι στην πόλη, Αθήνα: Συμμένων.

Βακρινού, Δ. and Κατσιούλη, Μ. (2007). Αστικό περιβάλλον: ανάπλαση και διαμόρφωση κεντρικής πλατείας - Νίκης και πλατείας Λαοσάνη. [online] anaktisis.uowm.gr. Available at: <https://anaktisis.uowm.gr/5630/>.

Γερασίου, Σ., 2007. Η εξέλιξη της πόλης και της πολεοδομίας στην ελληνιστική εποχή. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ & ΣΕΥΝΕ, 103, pp.91-96.

Γιοβρή, Ε. (2011). ΑΝΑΓΑΙΟΤΗΤΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ, ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΥΠΑΙΘΡΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ.

Γότα, Β. (2013). Πόλη και παραποτάμια ανάπτυξη: η περίπτωση της Λάρισας (Master's thesis).

Γρηγορίου, Δ., Grigoriou, D., Παρασκευοπούλου, Α. and Paraskevopoulou, Α. (2012). Αστικές πλατείες της Στουτγάρδης. dspace.lib.ntua.gr. [online] doi:<https://doi.org/10.26240/heal.ntua.234>.

Δημητριάδης, Π.Ε. (1995) Ιστορία της πόλης και της πολεοδομίας, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη Α.Ε.

Καμαριανού, Ελένη Κωνσταντίνου (2020). Δημόσιος χώρος: από τον σχεδιασμό στην ερμηνεία. Η οδός και η πλατεία Αριστοτέλους της Θεσσαλονίκης. Aristotle University of Thessaloniki Institutional Repository - IKEE. [online] doi:<https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.322710>.

Κιμισκίδης, Μ. (2010). Η πλατεία ως αναπόσπαστο στοιχείο του πολεοδομικού σχεδιασμού στην Ελλάδα και στην υπόλοιπη Ευρώπη : ιστορική, κοινωνική και λειτουργική θεώρηση - νέες προοπτικές. [online] ir.lib.uth.gr. Available at: <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/handle/11615/14348>.

Λάββας, Γ.Π. (1996) 19ος - 20^{ος} αιώνας - Σύντομη Ιστορία της Αρχιτεκτονικής, Θεσσαλονίκη: University Studio Press

Παπαγρηγορίου Β., 2009, Πολεοδομία – εισαγωγή, θεσμοί, πολιτική, Αθήνα, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σακκούλα

Πατέστος, Κ. (1993) σχεδιασμός της πλατείας και αρχιτεκτονική της πόλης', Αρχιτεκτονικά Θέματα, 27, 27-28

Πατέστος, Κ., 1993, Ο σχεδιασμός της πλατείας και η αρχιτεκτονική της πόλης, Αρχιτεκτονικά

Θέματα, τ.27, σελ.27 – 29

Πατσιούρας, Α. (2019). Σχέδιο βιώσιμης αστικής κινητικότητας στον αστικό ιστό της Λάρισας (Master's thesis).

Πλατανιώτη, Η. (2016). Συν-κατοικώντας με ένα μουσείο (Bachelor's thesis).

Πολύζος Σ. (2023), Αστική Ανάπλαση (2^η έκδοση), Εκδόσεις: Κριτική

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

<https://el.wikipedia.org/>: ΤΟ ΠΑΡΚΟ

<https://el.wikipedia.org/wiki/>: ΠΑΡΚΟ ΤΣΕΠΗΣ